

5166
no. 7762
MINISTERUL INSTRUȚIUNII ȘI AL CULTELOR

RAPORT

ADRESAT

MAJESTĂȚII SALE REGELUI

ASUPRA

ACȚIUNII INVĂȚĂTORILOR ȘI A PREGĂTIRII RURALI

ÎN

RĂSCOALELE ȚĂRĂNEȘTI DIN 1907

DE

SPIRU C. HARET

MINISTRUL INSTRUȚIUNII PUBLICE

Peruză neagră

BUCUREȘTI

IMPRIMERIA STATULUI

1907

BIBLIOTECA
FVNDATIVNEI
VNIVERSITARE

BIBLIOTECA CENTRALĂ
UNIVERSITARĂ
BUCUREȘTI

Cota 6870

Inventar 135987

N° Curent 6870 Format

N° Inventar 7762 Anul 87

Sectia Raftul

MINISTERUL INSTRUCCIUNII ȘI AL CULTELOR

Inv. A 66.563

RAPORT

ADRESAT

MAJESTĂȚII SALE REGELUI

ASUPRA

ACȚIUNII ÎNVĂȚĂTORILOR ȘI A PREOȚILOR RURALI

ÎN

RĂSCOALELE ȚĂRĂNEȘTI DIN 1907

DE

SPIRU C. HARET

MINISTRUL INSTRUCCIUNII PUBLICE

BUCUREȘTI

IMPRIMERIA STATULUI

1907

135987

BIOTECĂ CENTRALĂ UNIVERSITARĂ
BUCUREȘTI
COTA 6870 VARIA

1956

20146/04

B.C.U. Bucuresti

C135987

CAROL I,

Prin grația lui Dumnezeu și voința națională, Rege al României,

La toți de față și viitori sănătate :

Asupra raportului ministrului Nostru secretar de Stat la departamentul cultelor și instrucțiunii publice sub No. 47.116 bis din 13 August 1907,

Am decretat și decretăm :

Art. I. Conferim medalia „Răsplata muncii pentru *Învățământ*” următorilor învățători, cari în Martie trecut au lucrat la preîntâmpinarea sau potolirea răscoalelor :

Clasa I.

D-lui Axentie Vasile, din comuna Dumbrăveni, jud. Botoșani.

„ Sturza Ion M., din comuna Căndești, jud. Buzău.

„ Sârbescu D. R., din comuna Lopătări, jud. Buzău.

„ Patriciu Ene, din comuna Smulți, jud. Covurlui.

„ Salviu George, din comuna Smulți, jud. Covurlui.

„ Țonea Dim, din comuna Smulți, jud. Covurlui.

„ David Ștefan, din comuna Oancea, jud. Covurlui.

„ Michail Ioan L., din comuna Rogojeni, jud. Covurlui.

„ Strătulescu G., din comuna Berești, jud. Covurlui.

„ Bărbulescu C., din comuna Calopăru, jud. Dolj.

„ Marinescu C., din comuna Murgăși, jud. Dolj.

„ Filimon Sp., din comuna Plenița, jud. Dolj.

„ Bojinescu Ioan, din comuna Obârșia, jud. Mehedinți.

„ Câmpeanu C., din comuna Hinova, jud. Mehedinți.

„ Popescu Profir, din comuna Pătulele, jud. Mehedinți.

D-rei Popescu Maria, din comuna Gorgan, jud. Muscel.

D-lui Catrinescu Iosif, din comuna Dragoslave, jud. Muscel.

„ Catrinescu N., din comuna Dragoslave, jud. Muscel.

- D-nei Mincu Zoe G., din căt. Târgu-Dealului, com. Ștefănești, jud. Muscel.
- D-lui Șerpișeanu Vasile din comuna Bărgăoani, jud. Neamțu.
- " Ciobotaru C. V., din comuna Matca, jud. Tecuci.
 - " Dimitrescu I., din comuna Bucești, jud. Tecuci.
 - " Dimitriu M. C., din comuna Cosmești, jud. Tecuci.
 - " Niculescu C., din comuna Băneasa, jud. Teleorman.
 - " Grigorescu Filimon, din comuna Storbăneasa, jud. Teleorman.
 - " Ionescu I., din comuna Râioasa, jud. Teleorman.
 - " Gheorghiu Major Ioan, din comuna Plopana, jud. Tutova.
 - " Coman Const., din comuna Plopana, jud. Tutova.
 - " Sona Aurel, din comuna Târgu-Murgeni, jud. Tutova.
 - " Popovici Teodor, din comuna Odaia-Bursucani, jud. Tutova.
 - " Popescu I., din comuna Zătreni, jud. Vâlcea.
 - " Bucheru Vasile, din comuna Prundeni, jud. Vâlcea.
 - " Gabrielescu I. I., institutor, din comuna Ocele-Mari, jud. Vâlcea.
 - " Demetrescu Radu, din comuna Ocele-Mari, jud. Vâlcea.
 - " Didicescu I., din comuna Voinești, jud. Vâlcea.
 - " Popovici Grigore, din comuna Codăești, jud. Vaslui.
 - " Băbușeanu Ioan, din comuna Laza, jud. Vaslui.
 - " Adam George, din comuna Țibănești, jud. Vaslui.
 - " Mărcăneanu Zaharia, din comuna Bila, jud. Vlașca.
 - " Dănescu Marin, din comuna Babele, jud. Vlașca.
 - " Marinescu George, din comuna Cămineasca, jud. Vlașca.
 - " Țiculescu Marin N., din comuna Gostinu, jud. Vlașca.
 - " Petrescu Const., din comuna Dărăști, jud. Vlașca.
 - " Bârleanu Atanasie, din comuna Măgura, jud. Vlașca.
 - " Stoicescu Zamfir, din comuna Talpa-Ogrăzi, jud. Vlașca.
 - " Spălățescu Radu, din comuna Putineiu, jud. Vlașca.
 - " Niculescu D., din comuna Teslui-Curtișoara, jud. Olt.
 - " Vergulescu Smarandache, din comuna Isovoarele, jud. Olt.
 - " Dinescu Anghel, din comuna Târnava-Comoara, jud. Vlașca.
 - " Mitrescu V., din comuna Țigănași, jud. Mehedinți.
 - " Nichifor Gheorghe, din comuna Ibănești, jud. Dorohoi.
 - " Popescu I. Popa, din comuna Dobruna, jud. Romanați.
 - " Procopiescu I. Pr., din comuna Islaz, jud. Romanați.

Clasa II.

- D-lui Marinescu Al., din comuna Isvoru-de-Jos, jud. Argeș.
- " Cămpenescu G., din comuna Dumbrăveni, jud. Botoșani.
 - " Filipescu Gr., din comuna Tudora, jud. Botoșani.
 - " Mitrea Ion, din comuna Poiana-Lungă, jud. Botoșani.
 - " Rotundu Anania, din comuna Măscăteni, jud. Botoșani.
 - " Mihăilescu C., din comuna Potlogi, jud. Dâmbovița.

- D-lui Mihăilescu I., din comuna Mogoșani, jud. Dâmbovița.
- ” Popescu I., din comuna Potlogi, jud. Dâmbovița.
 - ” Andrescu P., din comuna Căpreni, jud. Dolj
 - ” Surăeanu D., din comuna Mihăița, jud. Dolj.
 - ” Voiculescu I. Grigorie, din comuna Călugărei, jud. Dolj.
 - ” Nițulescu Matei, din comuna Seaca, jud. Olt.
 - ” Zamfirescu Sava, din comuna Teslui-Curțișoara, jud. Olt.
 - ” Andreescu P. G., din comuna Roșieni, jud. Romanați.
 - ” Alexandrescu Anton, din comuna Islaz, jud. Romanați.
 - ” Florescu Nestor, din comuna Islaz, jud. Romanați.
 - ” Manoilescu D., din comuna Șerbotești, jud. Vaslui.
 - ” Trofin M., din comuna Miclești, jud. Vaslui.
 - ” Iliescu Ștefan, din comuna Golfinu, jud. Romanați.

Art. II și cel din urmă.—Ministrul Nostru secretar de Stat la departamentul cultelor și instrucțiunii publice este însărcinat cu executarea acestui decret.

Dat în Castelul Peleş, la 13 August 1907.

CAROL

Ministrul cultelor și instrucțiunii publice,

Sp. Haret.

No. 3.256.

CAROL I,

Prin grația lui Dumnezeu și voința națională, Rege al României,

La toți de față și viitori sănătate :

Asupra raportului ministrului Nostru secretar de Stat la departamentul cultelor și instrucțiunii publice, sub No. 47.116 bis din 13 August 1907,

Am decretat și decretăm :

Art. I. Conferim medalia „*Răsplata muncii pentru Biserică*” următorilor preoți, cari în Martie trecut au lucrat la preîntâmpinarea sau potolirea răscoarelor:

Clasa I.

- Balaban Neagu, din comuna Osmanu (Brăila).
- Berteșteanu I., din comuna Chiscani (Brăila).
- Ionescu Dima, din comuna Viziru (Brăila).
- Costăchescu N., din comuna Gurgueți (Brăila).
- Micu T., din comuna Mihaiu-Bravu (Brăila).
- Berdan G., din comuna Rușetu (Brăila).
- Sburlan Andrei, din comuna Zilișteanca (Buzău).
- Manoliu Teodor, din comuna Tg. Berești (Covurlui).
- Filiuță Ioan, din comuna Țuțcani (Covurlui).
- Bogatu Ștefan, din comuna Tg.-Berești (Covurlui).
- Aramă N., din comuna Târgoviște (Dâmbovița).
- Mihăilescu N., din comuna Potlogi (Dâmbovița).
- Motățeanu Ioan, din comuna Motăței (Dolj).
- Băculescu Al., din comuna Bârca (Dolj).
- Tucu Ioan, din comuna Țalopăru (Dolj).
- Popa Spiridon, din comuna Bozia (Fălciu).
- Sârbu Haralamb, din comuna Corni (Fălciu).
- Străichescu Mihai, din comuna Obârșia-Câmp (Mehedinți).
- Hinovescu I., din comuna Hinova (Mehedinți).
- Dumitrescu Manole, din comuna Călinești (Muscel).
- Săndulescu George, din comuna Dragomirești (Neamțu).
- Constantinescu I., din comuna Dănești (Neamțu).
- Stupcanu Grigore, din comuna Tazlău (Neamțu).
- Cunescu Petre, din comuna Pârșcoveni (Romanai).

Pohrib I., din comuna Matca (Tecuci).
 Popescu Anton, din comuna Cervenja (Teleorman).
 Ulmeanu I., din comuna Ologi (Teleorman).
 Popescu Ștefan, din comuna Plopana (Tutova).
 Raianu Zaharia, din comuna Tg.-Murgeni (Tutova).
 Buiuc C., din comuna Odaia-Bursucani (Tutova).
 Corciobă Panait, din comuna Puntîșeni (Tutova).
 Teodorescu G., din comuna Puntîșeni (Tutova).
 Bălășel Teodor, din comuna Ștefănești (Vâlcea).
 Galaction D., din comuna Laza (Vaslui).
 Teodorescu N., din comuna Cămineasca (Vlașca).
 Georgescu Dragomir, din comuna Măgura (Vlașca).
 Răileanu Grigore, din comuna Ibănești (Dorohoi).

Clasa II.

Stoicescu Ioan, din comuna Șerboieni (Argeș).
 Serboianu Ioan, din comuna Șerboieni (Argeș).
 Niculescu Atanasie, din comuna Dragomirești (Dâmbovița).
 Ionescu D., din comuna Potlogi (Dâmbovița).
 Strechescu I., din comuna Plenița (Dolj).
 Brădișteanu I. G., din comuna Brădești (Dolj).
 Popescu I., din comuna Gângiova (Dolj).
 Tănăsescu C., din comuna Bucovăț (Dolj).
 Marinescu Pavel, din comuna Padea (Dolj).
 Pretorian Ilie, din comuna Segarcea (Dolj).
 Murgășeanu Ștefan, din comuna Murgăși (Dolj).
 Andreescu Ștefan, din comuna Moșna (Fălciu).
 Vasiliu Petre, din comuna Huși (Fălciu).
 Iordăchescu D. din comuna Hotaru (Ilfov).
 Bădulescu Marin, din comuna Seaca (Olt).
 Săvulescu D., din comuna Buștenari (Prahova).
 Lungu Ștefan, din comuna Bucești (Tecuci).
 Dămăceanu Ioan, din comuna Cosmești (Tecuci).
 Folescu George, din comuna Călina (Vâlcea).
 Ionescu Teodor, din comuna Zăvideni (Vâlcea).
 Ursescu Marin, din comuna Cireșu (Vâlcea).
 Predescu Anastasie, din comuna Ghidici (Dolj).

Art. II și cel din urmă. — Ministrul Nostru secretar de Stat la departamentul cultelor și instrucțiunii publice este însărcinat cu executarea acestui decret.

Dat în Castelul Peleş, la 13 August 1907.

CAROL

Ministrul cultelor și instrucțiunii publice,

Sp. Haret.

No. 3.283.

Raportul d-lui ministru al instrucțiunii și cultelor cu No. 47.116
bis din 13 August 1907, adresat M. S. Regelui.

Sire,

În urma încercării celei grele, prin care a trecut țara noastră în primăvara trecută, este de datoria conducătorilor ei a se reculege și a trage din cele întâmplate învățăturile cuvenite, în vederea împlinirii datoriilor lor.

Dureroasele evenimente din Martie au fost o surprindere pentru mulți; nu însă pentru aceia cari nu sunt deprinși a judecă stările de lucruri numai după aparențele exterioare și fără a intra în adâncul lor.

Superficialitatea unora, și poate vederile nu destul de obiective ale altora, au făcut a se acredita multe idei greșite în privința cauzelor cari au produs răscoalele țărănești. Cu timpul vor dispărea toate în fața evidenței faptelor. Dar este una care trebuie stărpită fără întârziere, pentru că altminteri ea poate fi o piedică serioasă în realizarea reformelor destinate a face imposibilă pe viitor întoarcerea unor evenimente ca cele de acum patru luni. Aceasta este învinovățirea ce s'a adus preoților și învățătorilor sătești, de a fi fost ei instigatorii și propagatorii răscoalelor.

Acuzația aceasta eră gravă și, dacă s'ar fi dovedit întemeiată, ea ar fi însemnat ruina iremediabilă a speranțelor pe cari oamenii prevăzători le puneau pe acești factori sociali, pentru a aduce cu încredințarea în bine a stării de lucruri dela țară.

Datoria de a limpezi lucrul acesta revine, în prima linie, ministerului instrucției publice și al cultelor. De aceea, timp de patru luni am cercetat în toate amănuntele rolul pe care învățătorii și preoții l-au avut față de răscoalele țărănești, și am adunat cu răbdare toate informațiile ce am putut culege. În timpul acesta, patimile s'au mai potolit, vederile oamenilor s'au mai clarificat, dovezile s'au acumulat, mulți din cei acuzați au avut chiar timpul de a trece în fața justiției. Cred dar că sunt elemente destule pentru a se forma o convingere bine întemeiată, și această convingere, întru cât mă privește, este în mod hotărîtor în favoarea preoților și a învăță-

torilor. Mă voi sili să documentez cele ce afirm, pentru ca să pot aduce în sufletul Majestății Voastre încrederea deplină pe care o am eu, că'n opera de regenerare și întărire a neamului românesc, la care Majestatea Voastră prezidează cu atâta înțelepciune și cu atâta norocire de patruzeci și unu de ani, Ea se poate sprijini cu încredere pe spiritul de ordine, pe respectul legii și pe devotamentul pentru binele public al corpului didactic rural și al preoțimii dela sate.

Pentru a se judecă cu toată dreptatea influența pe care acești modești lucrători o exercită asupra mersului țărănimii, este necesar să se considere mai întâiu locul pe care l-au avut ei până acum, în preocupările acelor cari aveau conducerea treburilor țării, și din cari unii îi critică astăzi cu atâta asprime. Nu trebuie uitat că până acum cincisprezece ani se hirotoniau preoți tineri, cari nu aveau decât patru clase de seminar și se numiau învățători cei cari nu aveau decât patru clase primară. De atunci a început a se cere unora seminarul complet, celorlalți școala normală. Dar educația ce li se da în aceste institute eră mai mult aceea a unor fii de rentieri, decât a unor tineri chemați a se luptă zilnic cu nevoile celui mai greu apostolat. Odată trimiși la țară, nimeni nu s'a mai ocupat de ei. Uitați și oropsiți, lipsiți de localuri, de concursul tuturor, în luptă cu reaua voință și cu lipsa de cultură a sătenilor, izolați de orice mișcare intelectuală, ei erau condamnați să vegezeze, urmăriți toată vieța lor de amintirea anilor când în școală li se deschiseseră ochii și inima, spre o vieță inteligentă, și de părerea de rău pentru realitatea prezentă. Intr'o așa stare sufletească, nu ar fi fost de loc de mirare, dacă i-am fi văzut cedând îndemnurilor rele și devenind elemente de neliniște și de dezordine. Să nu uităm că fenomenul acesta se petrece chiar azi în alte țări, unde o bună parte din cauzele dela noi lipsesc.

Și cu toate acestea, în un șir destul de lung de ani, abia se pot număra câteva cazuri sporadice, bine constatate, de învățători și de preoți pe cari să-i fi ademenit teoriile nezăănătoase, cari bântuiau pe aiurea. Aceia cari, pe baza acestor cazuri, s'au grăbit să arunce discreditul asupra corpului întreg, poate s'ar fi scutit de această nedreptate, dacă ar fi considerat isbânda cu mult mai mare pe care în acelaș timp acea propagandă o aveă la oraș, unde cu toate acestea și condițiile psihologice, și cele economice, erau cu mult mai bune decât la sate, și unde prin urmare asemenea propagandă ar fi trebuit să nu prindă rădăcină.

Sunt numai puțini ani, de când devenise evidentă greșeala cea mare ce se făcea de a se nesocoti rolul social al învățătorilor și al preoților și de a nu se aveă nici o grijă de starea lor sufletească. Și a fost de ajuns un singur apel la patriotismul și abnegația lor, pentruca numai în doi trei ani să se înjghebeze acea minunată activitate care a dat băncile populare, tovărășiile cooperative și care a deșteptat în

sate un început de sănătoasă viață intelectuală, cum nu se mai văzuse până atunci. Aceasta a fost cel mai potrivit răspuns ce-l puteau da și unii și alții la învinuirile pe cari li le aduceau acei cari, drept orice contribuție la buna stare a sătenilor, se mulțumiau cu generalizări ușoare.

Nu este nici o îndoială că, dacă activitatea aceasta ar fi continuat a se dezvoltă în liniște și bine îndrumată un timp mai îndelungat, ea ar fi contribuit în mod puternic pentru a modifica în bine starea lucrurilor și poate pentru a înlătura chiar cu totul unele din cele mai însemnate din cauzele cari au adus turburările de astă primăvară.

Din nenorocire, nu a fost așa! Turburările au izbucnit cu o furie al cărei caracter de sălbăticie și neintelligență ar fi putut numai decăt să arăte cât de străine erau ele de mișcarea cu un caracter filantropic așa de accentuat, în capul căreia se aflau învățătorii și preoții.

Cu toate acestea, când veni vorba a se găsi instigatorii, cei cari fură mai mult designați ca atari, fură tocmai învățătorii și preoții, și nu lipsiră nici acei cari să denunțe întreaga lor corporație ca un pericol public, contra căruia trebuia să se ia măsuri extreme. Este ceva propriu timpurilor turburate, ca oamenii să-și piardă sângele rece și să vadă peste tot pericole închipuite. Dar cei cari au răspunderi trebuie să știe a-și ține cumpătul în vorbe, ca și în fapte.

Chiar dacă cazurile de vinovăție ale învățătorilor și preoților ar fi fost numeroase și neîndoioase, încă eră lucru grav ca dela vina câtorva să se generalizeze acuzația pentru un întreg corp de funcționari, cari tocmai atunci se aflau în una din perioadele cele mai rodnice și demne de laudă ale activității lor. Dar cercetarea făcută a dovedit că acele cazuri de vinovăție, departe de a fi numeroase și neîndoioase, sunt puține de tot. Cel mult dacă au fost în toată țara 9 preoți și 18 învățători, a căror vinovăție să fie încă în discuție; și încă din acești din urmă, cel mai culpabil este un suplinitor. Este oare rațional, este drept, ca pentru 27 de vinovați să se condamne un întreg corp de peste 11.000 membri?

E adevărat însă că cei învinovați au fost mai mulți. În primul moment al turburărilor, un mare număr de învățători și de preoți au fost urmăriți, arestați, dați în judecată. Unii din ei au avut să sufere neajunsuri mari, până ce să se lămurească lucrurile și să se cunoască adevărul. Dar atunci s'a văzut că în marea majoritate a cazurilor, învinovățirile ce li se aduseseră proveniau din neștiință, din reavoință, din invidie, din graba unora de a arunca răspunderea asupra altora, pentru a scăpa ei înșiși de răspundere, și foarte adeseori din dorința de a se suprima niște oameni cari începuseră a deveni o piedică serioasă pentru multe obiceiuri rele din trecut.

Astfel nu odată s'au văzut cămătari de ai satelor denunțând vindictei publice pe învățătorii și pe preoții cari, prin înființare de bănci populare, pususeră un frâu cametei. Nu odată s'au văzut speculanți

de pământ, căutând să împiedice în acelaș chip constituirea unei obști de arendare. Ne aducem aminte că tot astfel în 1898, când cu agitațiile din câteva județe de lângă Dunăre, au fost denunțați ca vinovați câțiva învățători, cari începuseră propaganda contra alcoolismului, și că denunțătorii lor fuseseră cărciumari.

Deși chiar din primul moment al turburărilor am bănuț care trebuie să fie adevărul, în privința rolului preoților și învățătorilor în răscoale, am socotit că sarcina justiției eră deșă destul de grea și că trebuia lăsată ca în deplină liniște să lămurească ea singură lucrurile.

E adevărat că în felul acesta, suferințele celor implicați pe nedrept puteau să dureze ceva mai mult, până la deplină recunoaștere a nevinovăției lor ; dar în acelaș timp, această recunoaștere avea să fie strălucită și scutită de orice bănuț. Și cine știe ? poate că încercarea aceasta va avea și partea sa de folos, căci pe cei energici îi va oțeli și mai tare în lupta viitoare pentru ridicarea țărănimii și va da la o parte pe cei slabi, pe cari obstacolele îi sperie și-i descurajează.

Sarcina justiției nu este încă implinită, căci nu toți cei acuzați au fost judecați. Dar din cât s'a făcut până acum, se știe deșă cu siguranță că învinuirile aduse în primul moment învățătorilor și preoților au fost exagerate într'o măsură foarte mare, chiar dacă s'ar admite că toți cei cari mai sunt sub urmărire ar fi recunoscuți vinovați până în cele din urmă.

Dacă nu ar fi decât atăta și încă ar fi de ajuns pentru a se dovedi netemeinicia aserțiunilor acelor cari, nedepriși sau neputincioși de a pătrunde cauzele adevărate, adânci și depărtate ale evenimentelor, se mulțumesc cu explicații superficiale, chiar cu riscul de a arunca pe nedrept discreditul asupra unor oameni cari nu-l meritau.

Dar rolul învățătorilor și al preoților în tristele evenimente trecute nu poate fi judecat cu toată dreptatea, dacă ne mărginim numai a respinge învinuirile nedrepte cari li s'au adus. Ar fi o nedreptate încă și mai mare, pe care le-am face-o, dacă nu am pune în evidență și acțiunea de potolire și de protecție a perscănelor și averilor, pe care foarte mulți dintre ei au avut-o de multe ori cu pericolul vieții lor. Și aceasta dovedește și mai mult nedreptatea acelor cari, aruncându-le învinuiri pentru culpe cari de multe ori eră ușor să se vadă că sunt inchipuite, refuzau să recunoască meritul acelor cari, cari în cele mai periculoase împrejurări nu au fugit să se ascundă, ci și-au pus în primejdie avutul și vieța lor, pentru a proteja avutul și vieța celor cari aveau să-i arate pe urmă ca părtași și provocatori ai sălbăticilor petrecute.

Pentru a se judeca cu toată nepărtinirea acțiunea acestor oameni, trebuie să ne gândim și la furia sălbatică a răsvrătiților, cari pierduseră orice sentiment omenesc și cu cari nici nu se putea sta de

vorbă, și la situațiunea celor cari, bănuți dintr'o parte și din alta, denunțați de unii ca instigatori și amenințați de alții cu foc și pieire, dacă li s'ar fi pus înainte, nu s'au sfiit cu toate acestea a se pune în calea devastatorilor și, fără alt mijloc de acțiune decât vorba și autoritatea lor personală, să scape de multe ori averea și vieța celor amenințați, și să ferească regiuni întregi de focul răscoalelor. Asemenea fapte vor trebui ținute în seamă, spre cinstea veșnică e preoțimii și dascălimii rurale, și se cuvine să ne întărească credința pe care am pus-o în ele, în vederea reformei viitoare a stării sufletești și economice a țărănimii.

Pentru a sprijini cele spuse până aci, cu respect alături pe lângă acest referat o enumerare de faptele cari au ajuns până azi la cunoștința mea și cari se referă la acțiunea, bună sau rea, a preoților și a învățătorilor în timpul răscoalelor. Fără îndoială că tabloul acesta va putea fi mult lărgit cu timpul; dar atât cât este, alcătuit cu toată imparțialitatea posibilă, el poate da o idee destul de justă despre lucruri.

Impresia pe care o va lăsa el va fi, sper, o impresie de liniște și de mulțumire sufletească. El va face să dispară din sufletul nostru imensa decepție pe care tindeau s'o facă să se nască aceia cari căutau să ne facă să pierdem încrederea în școală și în biserica noastră. El ne va arăta că tocmai ele au fost în prima linie printre acei cari au luptat pentru potolirea patimilor, pentru protecția persoanelor și a proprietăților. Și convingerea aceasta ne va întări și ne va da puțința de a întreprinde mai cu curaj marea operă de reformă, promisă țării de către Majestatea Voastră.

În adevăr, greutatea cea mare a acestei opere nu stă în facerea legilor, ci în găsirea și — la nevoie — în creațiunea organelor cari să dea ființă legilor. Vina cea mare a trecutului stă în aceea, că a lăsat să se mărească prea mult distanța care separă satul de oraș, așa că glasul unuia nu se mai auzia dela celălalt. De aci a urmat că au rămas sterpe atâtea intenții bune, atâtea iubire pentru țărănime, pe cari atâția oameni de bine le-au presărat în o mulțime de legi. Căci ceea ce lipsia nu erau legile, ci organele chemate a le explica, a le populariza și a le aplica.

Astăzi lucrul acesta se înțelege mai bine, și departe de a ne mulțumi numai cu primarul și cu jandarmul rural, ne dăm seama că trebuie chemați în ajutor toți factorii cari, într'o măsură oarecare, pot servi pentru a micșora distanța care separă orașul de sat, pentru a purta vorba de împăciuire și de înțelegere, pentru a face să pătrundă în mulțimea țărănimii priceperea dreaptă a lucrurilor, pentru a face din masa inertă de astăzi un element luminat și înțelegător și de datoriile, iar nu numai de drepturile lui.

Printre acești factori, în prima linie vine corpul dascălesc și cel preoțesc. Ar fi fost o nemăsurată pierdere, dacă aceste instrumente

de acțiune de prima ordine ne-ar fi lipsit tocmai în momentul când aveă să se întreprindă opera cea mare. Dar nu va fi așa.

Sire,

Documentele și științele pe cari mă întemeiez au fost reunite până în ziua de 31 Iulie trecut. De sigur că cu timpul vor ieși la iveală fapte noi, cari vor completa pe cele expuse aci ; atunci cu respect voi supune din nou la cunoștința Majestății Voastre rezultatele noilor cercetări. Dar cercetarea pe care am făcut-o până acum, și al cărei rezultat îl supun Majestății Voastre prin referatul de față, a pus în evidență meritele multor învățători și preoți, cu ocazia răscoalelor, precum și vinovăția altora. Pentru aceștia din urmă, justiția își va face datoria și va pedepsi pe cei ce se vor găsi că merită ; ar fi chiar de dorit ca pedeapsa lor să fie mai aspră, pentru că vina lor este mai mare, dacă ținem seamă de caracterul înalt al misiunii lor sociale.

Dar pe cei meritoși numai Majestatea Voastră are puterea de a-i răsplăti, și este bine și drept ca, alături cu reprimarea vinovăției, să se pună răsplătirea meritului.

De aceea cu respect supun semnăturii Majestății Voastre alăturatele proiecte de decrete, prin cari se conferă medaliile »Răsplata Muncii pentru școală« și »Răsplata Muncii pentru biserică«, acelor învățători și preoți, cari în Martie trecut și-au făcut cu vrednicie datoria lor. Mulți dintr'inșii și-au făcut această datorie cu pericolul vieții lor, într'un timp când numai faptul de a rămânea cineva în mijlocul răsculaților și de a se încerca să-i facă să înțeleagă de cuvânt, eră de jă un act de mare curaj. Înaltul semn de bunăvoință al Majestății Voastre va redă întregului corp al preoțimii și dăscălimii rurale tot curajul și energia de care are nevoie, și-l va arăta drept ceea ce în adevăr este în marea lui majoritate : harnic, modest, devotat și priceput muncitor pentru luminarea și îndreptarea spre bine a țărânimii noastre.

Ca confirmare a celor arătate în raportul de față, precum și pentru lămurirea meritelor fiecăruia, alătur pe lângă acest raport numeroase extracte din acte oficiale și documente particulare, cari de jă sunt foarte instructive.

Mă voiu sili ca ancheta dusă până astăzi să o continui mai departe și să o completez pe cât se va putea.

Invățătorii propuși pentru a li se conferi medalia »Răsplata Muncii pentru Invățăământ«, clasa I :

Axentie Vasile, învățător la Dumbrăveni (Botoșani).

Sturdza Ioan M, învățător la Căndești (Buzău).

Sărbescu Dinu R., învățător la Lopătari (Buzău).

- Patriciu Ene, învățător la Smulți (Covurlui).
 Salviu George, învățător la Smulți (Covurlui).
 Țonea Dim., învățător la Smulți (Covurlui).
 David Ștefan, învățător la Oancea (Covurlui).
 Mihail Ioan L., învățător la Rogojeni (Covurlui).
 Strătulescu George, învățător la Berești (Covurlui).
 Bărbulescu C., învățător la Calopăru (Dolj).
 Marinescu C., învățător la Murgăși (Dolj).
 Filimon Sp., învățător la Plenița (Dolj).
 Bojinescu Ioan, învățător la Obârșia (Mehedinți).
 Câmpeanu C., învățător la Hînova (Mehedinți).
 Popescu Profir, învățător la Pătulele (Mehedinți).
 Popescu Maria, învățătoare la Gorgan (Muscel).
 Catrinescu Iosif, învățător la Dragoslave (Muscel).
 Catrinescu N., învățător la Dragoslave (Muscel).
 Mincu Zoe G., învățătoare la Târgu-Dealului, Ștefănești (Muscel).
 Șerpișeanu Vasile, învățător la Bărgăoani (Neamțu).
 Ciobotaru C. V., învățător la Matca (Tecuci).
 Dimitrescu I., învățător la Bucești (Tecuci).
 Dimitriu M. C., învățător la Cosmești (Tecuci).
 Niculescu C., învățător la Băneasa (Teleorman).
 Grigorescu Filimon, învățător la Storoabăneasa (Teleorman).
 Ionescu I., învățător la Râioasa (Teleorman).
 Gheorghiu Major Ion, învățător la Plopana (Tutova).
 Coman Constantin, învățător la Plopana (Tutova).
 Sona Aureliu, învățător la Tg.-Murgeni (Tutova).
 Popovici Teodor, învățător la Odaia-Bursucani (Tutova).
 Popescu I., învățător la Zătreni (Vâlcea).
 Bucheru Vasile, învățător la Prundeni (Vâlcea).
 Gabrielescu I. I., institutor la Ocnele-Mari (Vâlcea).
 Demitrescu Radu, învățător la Ocnele-Mari (Vâlcea).
 Didicescu I., învățător la Voicești (Vâlcea).
 Popovici Gr., învățător la Codăești (Vaslui).
 Băbușeanu Ioan, învățător la Laza (Vaslui).
 Adam George, învățător la Țibănești (Vaslui).
 Mărăcineanu Zaharia, învățător la Bila (Vlașca).
 Dănescu Marin, învățător la Babele (Vlașca).
 Marinescu George, învățător la Cămineasca (Vlașca).
 Țiculescu Marin M., învățător la Gostinu (Vlașca).
 Petrescu Const., învățător la Dărăști (Vlașca).
 Bârleanu Atanasie, învățător la Măgura (Vlașca).
 Stoicescu Zamfir, învățător la Talpa-Ogrăzile (Vlașca).
 Spălățescu Radu, învățător la Putineiu (Vlașca).
 Niculescu D., învățător la Teslui-Curțișoara (Olt).
 Vergulescu Smarandache, învățător la Isoarele (Olt).
 Dinescu Anghel, învățător la Târnavă-Comoara (Vlașca).

Mitrescu V., învățător la Țigănași (Mehedinți).
 Nichifor Gheorghe, învățător la Ibănești (Dorohoi).
 Popescu I. Popa, învățător la Dăbruna (Romanați).
 Procopiescu P. Pr., institutor la Islaz (Romanați).

Invățătorii propuși pentru a li se conferi medalia „Răsplata Muncii pentru Invățământ”, clasa II :

Marinescu Al., învățător la Isoarele-de Jos (Argeș).
 Câmpenescu G., învățător la Dumbrăveni (Botoșani).
 Filipescu Gr., învățător la Tudora (Botoșani).
 Mitrea Ioan, învățător la Poiana-Lungă (Botoșani).
 Rotundu Anania, învățător la Măscăteni (Botoșani).
 Mihăilescu Ioan, învățător la Mogoșani (Dâmbovița).
 Mihăilescu C., învățător la Potlogi (Dâmbovița).
 Popescu I., învățător la Potlogi (Dâmbovița).
 Andreescu P., învățător la Căpreni (Dolj).
 Surăianu D., învățător la Mihăița (Dolj).
 Voiculescu I. Gr., învățător la Călugărei (Dolj).
 Nițulescu Mateiu, învățător la Seaca (Olt).
 Zamfirescu Sava, învățător la Teslui-Curțișoara (Olt).
 Manoilescu D., învățător la Șerbotești (Vaslui).
 Trofin M., învățător la Miclești (Vaslui).
 Andreescu P. G., învățător la Roșieni (Romanați).
 Alexandrescu Anton, învățător la Islaz (Romanați).
 Florescu Nestor, învățător la Islaz (Romanați).
 Iliescu Ștefan, învățător la Golfinu (Romanați).

Preoți propuși pentru a li se conferi medalia „Răsplata Muncii pentru Biserică”, clasa I :

Balaban Neagu, preot, Osmanu (Brăila).
 Berteșteanu I., preot, Chiscani (Brăila).
 Ionescu Dima, preot, Viziru (Brăila).
 Costăchescu N., preot, Gurgueji (Brăila).
 Micu T., preot, M.-Bravu (Brăila).
 Berdan G., preot, Rușeu (Brăila).
 Șburlan Andrei, preot, Zilișteanca (Buzău).
 Manoliu Teodor, preot, Tg.-Berești (Covurlui).
 Filiuță Ion, preot, Țuțcani (Covurlui).
 Bogatu Ștefan, preot, Tg.-Berești (Covurlui).
 Aramă N., preot, Târgoviște (Dâmbovița).
 Mihăilescu N., preot, Potlogi (Dâmbovița).
 Tucu Ioan N., preot, Calapăr (Dolj).
 Popa Spiridon, preot, Bozia (Fălciu).
 Sârbu Haralamb, preot, Córni (Fălciu).

Străichescu Mihai, preot, Obârșia-Câmp (Mehedinți).
 Hinovescu I., preot, Hinova (Mehedinți).
 Dumitrescu Manole, preot, Călinești (Muscel).
 Săndulescu George, preot, Dragomirești (Neamțu).
 Constantinescu I., preot, Dănești (Neamțu).
 Stupcanu Gr., preot, Taslău (Neamțu).
 Cunescu Petre, preot, Pârșcoveni (Romanai).
 Pohrib I., preot, Matca (Tecuci).
 Popescu Anton, preot, Cervenia (Telorman).
 Ulmeanu Ion, preot, Ologi (Teleorman).
 Popescu Ștefan, preot, Plopana (Tutova).
 Raianu Zaharia, preot, Tg.-Murgeni (Tutova).
 Moțățeanu Ion, preot, Moțăței (Dolj).
 Băculescu Al., preot, Bârca (Dolj).
 Buiuc C., preot, Odaia-Bursucani (Tutova).
 Corciobă Panait, preot, Puntîșeni (Tutova).
 Teodorescu G., preot, Puntîșeni (Tutova).
 Bălășel Theodor, preot, Ștefănești (Vâlcea).
 Galaction D., preot, Laza (Vaslui).
 Teodorescu N., preot, Cămineasa (Vlașca).
 Georgescu Dragomir, preot, Măgura (Vlașca).
 Răileanu Grigore, preot, Ibănești (Dorohoi).

Preoții propuși pentru a li se conferi medalia „Răsplata Muncii pentru Biserică”, clasa II :

135987
 Pretorian Ilie, preot, Segarcea (Dolj).
 Stoicescu Ioan, preot, Șerboieni (Argeș).
 Șerboianu Ioan, preot, Șerboieni (Argeș).
 Niculescu Atanasie, preot, Dragomirești (Dâmbovița).
 Ionescu D., preot, Potlogi (Dâmbovița).
 Strechescu I., preot, Plenița (Dolj).
 Brădișteanu I. Gh., preot, Brădești (Dolj).
 Popescu I., preot, Gângiova (Dolj).
 Tănăsescu C., preot, Bucovăț (Dolj).
 Murgășeanu Șt., preot, Murgăși (Dolj).
 Andreescu St., preot, Moșna (Fălciu).
 Vasiliu Petre, preot, Huși (Fălciu).
 Iordăchescu D., preot, Hotaru (Ilfov).
 Bădulescu Marin, preot, Seaca (Olt).
 Săvulescu D., preot, Buștenari (Prahova).
 Lungu Ștefan, preot, Bucești (Tecuci).
 Dămăceanu Ioan, preot, Cosmești (Tecuci).
 Folescu George, preot, Călina (Vâlcea).
 Ionescu Theodor, preot, Zăvideni (Vâlcea).

Ursescu Marin, preot, Cireșu (Vâlcea).
Marinescu Pavel, preot, Padea (Dolj).
Predescu Anastasie, preot, Ghidici (Dolj).

Sire,

Nu am avut intenția ca în listele precedente să cuprind pe toți aceia, preoți și învățători, cari au fost menționați în mod elogios, în rapoartele și informațiile cari se anexează aci.

Scopul propunerilor pe cari cu respect le supun la înalta aprobare a Majestății Voastre este, nu numai de a onora individual pe aceia cari și-au făcut datoria, cât mai cu seamă de a onora corpul întreg în persoana câtorva din membrii săi.

Sunt cu cel mai profund respect,
Sire,

Al Majestății Voastre,
Prea plecat și prea supus servitor,

Ministrul cultelor și
instrucțiunii publice,

Sp. Haret.

Anexa No. 1

Din raportul d-lui inspector general școlar C. V. Praja.

„Dependența în care stă școala rurală de autoritatea comunală e o mare nenorocire. Primarii privesc școala ca pe o pacoste a bugetului comunal ; își răd de obligațiunile legale, înscriu în buget 2 până la 5 lei pe lună pentru servitorul școlii, 40 lei lemne, și nu trimit decât câteva care de crengi; reparațiunile le fac în Noemvrie, iar încasările amenzilor școlare le fac după un an.

Dela un capăt la altul al țării, cu rare excepții, e vrajbă între primari și învățători. Anonimele, pările neintemeiate curg la ministerul nostru contra învățătorilor și aproape toate sunt făcute de primari sau puse la cale de ei și ai lor.

În rapoartele d-lor prefecți de Botoșani și Dorohoi sunt citați câțiva învățători, toți păriți de primari, toți în vrajbă cu autoritatea comunală, din cauzele mai sus spuse; toți sunt învățători cu o activitate rodnică în școală și în afară.

Anexele No. 2, 3 și 4

În corespondența particulară se găsesc detalii asupra rolului jucat de învățători și de preoți, cari aruncă multă lumină asupra chestiunii noastre.

Întâmplarea ne-a pus sub ochi câteva scrisori dela persoane cu totul neinteresate în cauză, și cari au cu atât mai mare preț pentru noi : Spontaneitatea sinceră din unele scrisori ne face să dăm și aici câteva fragmente mai caracteristice :

Extract din scrisoarea unui ofițer către d. P. Gârboviceanu, directorul școlii normale din București.

„Domnule Director,

„Datoria mea de ofițer mă face ca să vă pun la cunoștință unul din unicele exemple date de învățătorii noștri în aceste momente de grea cumpănă. Iată-l :

„In comuna *Țigănești* aveți trimis ca învățător pe d. *V. Mitrescu*, care a știut ca să-și facă datoria și ca învățător și ca soldat. Până a nu veni noi cu armata, d-sa a știut ca să ia măsuri, pentru a-și izola satele *Țigănaș* și *Isvorul-Frumos* de satul *Ostrovul-Mare*, unde sunt cei mai periculoși oameni. Acolo a luat cu arma toate bărcile și le-a încredințat la pichet. In ambele sate a căutat să meargă din casă în casă și să arate răul ce ne așteaptă.

„Am avut denunțuri că sunt și aci capi de revoluție și noi militarii am comis o crimă, omorînd 4 oameni, și eră să mai omorîm 50—60, când iată că vine învățătorul și în genunchi cere cuvântul să scape dela moarte 50—60 sau poate și mai mulți. Apoi le vorbește atât de îndureros, în cât eu ca militar plâng și voiui plînge. Ba, ce este mai mult, proferă d-sa, știindu-i neynovați, că va garantă cu vieța d-sale, în scris dându-ne declarație.

„Scena a fost una din cele mai mișcătoare și poporul plîngea și spunea că ce va spune învățătorul va fi privit ca lege sfântă. Am ajuns ca până și procesele ce le au să le fie distruse, că ei nu au nevoie decăt de școală și de biserică.

„In sfârșit, domnule director, eu, unul, ca locotenent de oștire, sunt gelos de acest învățător, care cu blîndețe a știut ca să se bucure de atâta respect în satele vecine. D-voastră, având pepinieră pentru asemenea apostoli, dați-l ca exemplu spre fericirea neamului. Scuzați de scris, fiindcă scriu de călare.

„Cinste mare pentru d-voastră, d-ni profesori ai școlaei normale din Capitală !“.

Extract dintr'o scrisoare adresată d-lui C. Costescu-Comăneanu, de către îngrijitorul moșiei sale.

„Mă simt dator a relată starea comunei *Costești*, proprietatea d-voastră, mai ales acum când toată lumea, dela mare la mic, e îngrijată.

„La noi începuseră câțiva să se agite contra d-lor *Ștefănești*, însă și aceștia puși la cale de vre-o câțiva netrebnici ; însă prinzând de veste atât eu, cât și primarul, precum și învățătorul, am luat imediat măsurile necesare și prin conversațiuni i-am convins că e mai bine să stea liniștiți. In prezent, la noi domnește liniștea cea mai perfectă“.

Extract dintr'o scrisoare particulară.

„*Dragă Teodore,*

„Dacă ministerul vostru a decis să dea vre-o recompensă preoților și învățătorilor, cari in ultimele răscoale țărănești și-au făcut datoria, împiedicând pe locuitori să facă devastări, îi recomand în mod special pe preotul *Petre Cunescu* și pe învățătorii *Zoe* și *C. Ni-*

țescu, din comuna *Pârșcovenii*, județul *Romanați*, moșia mea, cari în această ocazie au făcut toate eforturile, pentru a liniști pe locuitorii.

JUDEȚUL ARGES

Anexa No. 5

Raportul revizorului școlar.

a) *Invățătorii și preoții implicați în răscoale :*

„În județul Argeș, un singur învățător a fost depus ca instigator, anume preotul *Ion Predescu*, dela școala din comuna *Băsenii-Stârci*. El a fost ridicat din gara *Costești*, pentru vina de a fi pronunțat în public cuvinte ce au fost rău interpretate de cei în drept. Preotul a zis către un domn căpitan, care spune că de acum vor trage în carne vie :

— „Cum o să trageți în ei, d-le căpitan, nu sunt frații voștri ?“.

Parchetul, cercetându-l, s'a convins de nevinovăția lui și l-a pus în libertate.

A mai fost adus la parchet, și pe urmă eliberat, preotul *Ștefan Tomescu*, din *Cremenarii-Flămânda*. Preotul *Ștefan Tomescu* a pronunțat vorbe grele, față de trimișii ministerului de instrucție publică și dinaintea câtorva oameni din comună.

b) *Invățătorii și preoții cari au lucrat la potolirea răscoalelor :*

Un singur învățător a lucrat hotărît pentru preîntâmpinarea răscoalelor, *Alexandru Marinescu*, dirigintele școalei din *Isvorul-de-Jos*.

Acesta, aflându-se într'una din zilele turburărilor, în trenul ce venia spre *Costești*, a auzit într'un vagon de clasa III doi studenți, cari purtau un teanc de manifeste la dânsii, îndemnând pe sătenii răscoală.

Ei îi sfătuiau că, de îndată ce vor sosi în sat, să se ridice cu mic cu mare și să dea foc la tot ce e boieresc, căci numai așa vor căpăta pământ. În orbirea lor, studenții le schițau o strălucită perspectivă de fericire, ce trebuia să se deschidă cu prețul focului și al măcelului.

Invățătorul, coborîndu-se în *Costești*, i-a dat pe mâna poliției. Studenții *Popescu* și *Isbășeanu* au fost prinși, pe când o porniseră cu o brisă la drum, pentru a-și împlini misiunea. În noaptea aceea s'au devastat Șerboenii.

Se poate deci prevedea ce s'ar fi întâmplat, dacă studenții ar fi fost lăsați să străbată satele în voia lor, până la hotarul dinspre *Teleorman*, unde furia nu mai avea margini.

La 18 Martie, învățătorul Marinescu a adunat pe săteni la școală, în prezența comandantului trupelor din localitate, și le-a vorbit potrivit cu datoria sa.

c) *Învățătorii și preoții cari s'au sustras dela datoria lor, de a lucra pentru potolirea răscoalelor :*

Preotul *Ion Predescu*, din *Băsenii-Stârci*, care, în ziua când spiritele erau agitate, a plecat din sat, sub cuvânt că avea examen de dat la facultatea de teologie în București.

În noaptea zilei când a plecat, s'a devastat conacul proprietarului.

Învățătorul *Ion Tănăsescu*, din *Șerboieni*, — unde s'a devastat — n'a fost în sat când s'a petrecut fapțul, fiindcă domiciliează într'o altă comună, la vre o 11 km.

Învățătorul *Marin Moșăescu*, din *Hârșeștii-Vlăscuța*, a fugit noaptea, de teamă să nu fie ucis de locuitori. A stat trei zile în *Pitești*, până au sosit trupele în sat.

Învățătorul *I. N. Petrescu*, un tânăr suplinitor din *Lăunele-de-Jos*, a fugit împreună cu preotul, de teama mișcărilor.

Acelaș lucru l-a făcut și învățătoarea *Zoe Bărbulescu*, din *Cio-măgești*.

Anexa No. 6

Adresa Sfintei Episcopii de Argeș.

»În urma rapoartelor primite dela P. C. Protoerei de Argeș și Olt, privitoare la răscoalele țărănești, se poate constată următoarele :

Au fost arestați ca bănuți de instigatori și în urmă liberați, dar dați în judecata civilă, preoții : *Ștefan Tomescu*, paroh în parohia *Bratia-din-Deal*, comuna *Cremenarii-Flămânda*, județul *Argeș*, pe baza unor cuvinte rostite în acele timpuri, fără însă ca în acea comună să fi fost răscoală, și *Carp Popescu*, paroh în parohia *Tituleștii*, județul *Olt*, care, după cum ne comunică P. C. Protoereu respectiv, va fi achitat, deoarece asupra-i nu există nici un indiciu de urmărire.

Parohul *Ion Filipescu*, din parohia *Stolnici*, județul *Argeș*, ne-suferind închisoare, a fost dat judecății pe simple bănueli, — el nefiind în stare a provoca răscoale. În acea parohie n'a fost mișcare țărănească.

Preoții : *Ion Predescu*, supranumerar în parohia *Băsenii-Stârci*; *Ion Șerboianu*, supranumerar la parohia *Șerboieni*, și *Ștefan Ruveanu*, supranumerar la parohia *Șuici*, județul *Argeș*; de asemenea *Ion Angelescu*, paroh în parohia *Șerbănești-Despot*, și *Ion Preto-rian*, supranumerar în parohia *Tesluiu*, jud. *Olt*, au fost arestați

ca instigatori. În urmă însă au fost puși în libertate, dovedindu-se nevinovăția lor.

În comunele unde au fost turburări, preoții respectivi și-au făcut datoria lor pe deplin, în marginile posibilității.

Așa în *Șerboieni*, jud. Argeș, *Ion Stoicescu* și *Ion Șerboianu*, supranumerar, au mers până a îngeunuchiă înaintea răsculaților, căutând a-i opri dela pornirea lor nesocotită.

Iar în localitățile unde nu s'au produs mișcări, persoanele bisericești, cum este parohul *Ion Marinescu*, din parohia *Beria*, com. *Oporelul*, județul *Olt*, și alții, au luptat cu bărbăție și au isbutit, cu concursul celorlalte elemente chemate în asemenea împrejurări, să deștepte în populație sentimentele de datorie, de respect și de iubire către aproapele și către patrie și prin aceasta au putut înlătură nenorocirile ce au căzut asupra acelor comune, unde glasul păstorului sufletește a fost înăbușit.

JUDEȚUL BOTOȘANI

Anexa No. 7

Din raportul revizorului școlar.

a) *Invățătorii și preoții implicați în răscoale:*

T. Rotaru, dirigintele școalei din *Plopeni*, comuna *Salcea*, și *G. Ionescu*, dirigintele școalei din *Ripiceni*, cari sunt trimiși la instrucție, ca agitatori.

Invățătorii: *G. Dimitriu*, dela *Dorobanți*; *Anastase Gheorghiu* dela *Nicșeni*;

G. Ionescu, dela *Tg.-Frumușica*; *C. Maxim*, dela *Flămânzi*; *Al. Gafencu*, dela *Tg.-Bucegea*; *Ion Grigoriu*, dela *Roșcana*, și *G. Dimitriu*, dela *Dorobanți*, au fost numai tănuitori, dar nearestați.

b) *Invățătorii și preoții cari au lucrat la potolirea răscoalelor:*

Vasile Axente, dirigintele școalei No. 1 *Dumbrăveni*, stat pers. No. 288, a avut în timpul turburărilor țărănești din Martie trecut o purtare ce merită să fie răsplătită. Locuitorii, în număr foarte mare, îndârjiți peste măsură în contra proprietarului moșiei, d. Leon Ghica, au voit cu orice preț să devasteze conacul, precum și fabrica de spirt a Statului; și dacă aceasta nu s'a întâmplat, faptul se datorește numai numitului învățător care, împreună cu colegul său *G. Cămpenescu*, dirigintele școalei No. 2 din acea localitate, a stat 5 zile între revoltați, oprindu-i prin sfaturi de a comite actele nesocotite ce plănuiau.

Invățătorii: *Grigore Filipescu*, dirigintele școalei din *Tudora*; *Ion Mitrea*, dirigintele școalei din *Chiscovata*, comuna *Poiana-*

Lungă, și *Anamia Rotundu*, dirigintele școalei din *Albești*, comuna *Măscăteni*, au lucrat cu deosebit zel pentru menținerea ordinei în comunele lor și mulțumită muncii ce au depus în acel timp, nu s'a întâmpilat nimic regretabil.

Dăm aici tabloul complet de învățătorii delegați pentru potolirea răscoalelor în județul Botoșani, cu numele satelor unde au lucrat:

V. Axente: Dumbrăveni, Verești, Văratie, Corocăești; *I. Grigoriu*, Roșcani, Slobozia; *I. Mănescu*: Fântânile, Bălușeni, Bănești; *Gr. Filipescu*: Tudora, Joldești; *Ioan Mitrea*: Poiana-Lungă, Chiscovata, Vorona-Mare; *C. Huțupaș*: Protopopeni, Serafinești, Corni; *Alex. Gafencu*: Bucecea, Măndrești; *Gr. Gheorghiu*: Călinești, Vlădeni, Brehnești; *Ion Popovici*: Leorda, Dohina, Cotărgaci; *Const. Matei*: Cucoreni, Cervicești, Costinești; *Dumitru Hanganu*: Mănăstirea, Doamnei, Agafton, Stăncești, Cătămarești, Răchiți; *Nicolae Cuman*: Stănceni; *Th. Rotariu*: Burdujeni, Plopeni; *G. Stanciu*: Salcea, Prilipea; *Ion Sandovici*: Necșeni, Dorobanți, Teișoara, Costești, Roma-de-Jos; *G. Groza*: Călugăreni, Măndrești, Mănăstireni, Ungureni; *Al. Negureanu*: Oneaga, Coșula, Copălău; *I. Iordăchescu*: Cristești, Buzău, Bălușeni; *Petre Ștefănescu*: Flămânzi, Uriceni, Storești; *I. Dăscălescu*: Curtești, Buzeni, Bălușeni; *G. Hodoroaba*: Lătăi, Vlădeni, Rădeni; *C. Budeanu*: Feredieni-Deleni, Pârcovaci; *G. Cumpăta*: Stroești, Sulița, Drăcșani; *C. Pavelescu*: Gârbești Băznoasa, Zlătunoaia; *I. Murărașu*: Cherchejeni, Blândești, Dracsini, *Ilie Vasiliu*: Unțești, Burlești, Vânători; *G. Lucenescu*: Gorbănești, Socrujeni, Tomțești, Șoldănești; *Leon Lăzărescu*: Dăngeni, Iacobieni, Hulub, Buhăceni; *D. Atanasiu*: Trusești, Drislea, Băbicieni; *D. Lucinescu*: Băbicieni, Dumești, Guranda, Borsănești, Brăteni, Dobărceni; *G. Șiritianu*: Rânghilești, Iliseni; *C. Graur*: Libertatea, Călărăși, Răuseni; Preotul *Gr. Ștefănescu*: Santa-Mare, Pleșani; *G. Telega*: Hlijuțeni, Todireni, Cernești, Iurești; *Al. Rotunda*: Ionășeni, Măscăteni, Albești, Costigeni; *M. Vasiliu*: Stâncă, Ștefănești, Bobulești, Ostopeni, Lehnești, Movila-Ruptă, Rășca; *V. Pavlov*: Mihălășeni, Sărata, Păun, Cișmănești; Preotul *M. Trotianu*: Simniecea, Grigorești.

Anexa No. 8

Din raportul protoieriei.

„In nenorocita răsvrătire țărănească din acest județ, până în prezent este amestecat numai preotul *Gavril Neagu*, parohul parohiei *Simniecea-Bals*, despre care preot se zice că a provocat pe săteni la devastare, fapt ce se află în instrucție. Numitul preot n'a fost arestat.

Aproape toți ceilalți preoți din acest județ și-au făcut cu această ocaziune datoria de luminători ai poporului, sfătuind pe săteni a părăsi calea greșită ce apucaseră.

Iată numele acelor cari s'au distins în această grea împrejurare: Economul *Constantin Constantinescu-Hărlău*; Preotul *Adrian Leontinescu-Târgu-Ștefănești*; Preotul *Vasile Gaspar-Târgu-Ștefănești*; Preotul *Vasile Mircea-Târgu-Ștefănești*; Economul *Dimitrie Lucinescu-Gorbănești*; Preotul *Const. Angheliescu-Târgu-Frumușica*; Economul *Andrei Moisiu-Leorda*; Economul *Ion Popovici-Leorda*; Preotul *Vasile Crudu-Tudora*; Preotul *Ion Murărașu-Bălușani*; Preotul *Nicolai Costinescu-Măscăteni*; Preotul *G. Constantinescu-Mihălășani*; Preotul *Constantin Dron-Todireni*; Preotul *Const. Căsminec-Lunca*; Economul *N. Filip-Dumbrăveni*; Preotul *Nicolai Nichita-Călărași*; Preotul *Alexandru Băncilă-Călărași*; Economul *Const. Bușilă-Trusești*; Economul *Gheorghe Groza-Leorda*; *Ion Diaconescu-Uteni*.

Toți acești preoți au stat neconțenit în mijlocul sătenilor respectivi, atunci când răsvrătirea ajunsese amenințătoare, reușind a-i opri dela orice dezordine și devastări; iar în urmă au dat un concurs prețios pentru pacificarea județului.

JUDEȚUL BRĂILA

Anexa No. 9

Din raportul revizorului școlar.

»In acest județ nici un învățător nu este implicat în răscoalele țărănești și nici cel puțin bănuț.

Anexa No. 10

Din raportul protoieriei.

»In comunele din județul Brăila n'au avut loc răsvrătiri țărănești cu caracter sângeros, ci numai niște mișcări de protestare contra învoelilor prea grele, la care sătenii erau supuși; totuși, dacă pe lângă munca de pacificare ce au pus autoritățile administrative și școlare, n'ar fi intervenit și preoții noștri rurali în câteva locuri, acele mișcări ar fi devenit poate și sângeroase.

Preoții noștri au fost bine pregătiți și luminați de modul cum au a lucra; pentru aceea au și luptat pentru pacificarea spiritelor, mai mult decât s'ar fi așteptat cineva, fiind expuși pe alocurea și la amenințări din partea mulțimii.

Deși agitația s'a resimțit în majoritatea comunelor, însă cele mai turbulente au fost în comunele: Viziru, de unde s'a întins și în comunele Osmanu, Valea-Cănepii, Gropeni, Ceacăru, Tichilești și Chiscani, ai căror locuitori—parte din ei—au și venit asupra Brăilei în ziua de 13 Martie, dar cari s'au întors la vetrele lor, în baza promisiunii ce li s'a făcut de autorități, arendași și proprietari, că le vor micșora învoelile. Pentru pacificarea lor au lucrat în mijlocul lor

și preoții: *Neagu Balaban* din parohia *Osmanu*, *I. Berteșteanu* din parohia *Chiscani*, *Dima Ionescu* din parohia *Viziru*.

În genere toți preoții, după a lor putere, au dat concursul auto rităților pentru domolirea spiritelor agitate.

Despre preoții: *Nicolae Costăchescu*, din parohia *Gurguefi*, și *T. Micu*, din parohia *Mihai-Bravul*, mi s'a comunicat chiar dela onor. prefectură că au făcut mult pentru potolirea agitațiunilor; iar despre *Gh. Berdan*, proestos onorific din parohia *Rușătu* depe domeniul Coroanei, am luat cunoștință dela persoane vrednice de credință, cari l-au văzut în mijlocul poporenilor, luptând pentru pacificare.

N'am auzit în timpul agitațiilor pe nici un proprietar sau arendaș, cu care am venit în contact, ca vre-un preot să fi stat nepăsător în acele timpuri de grea încercare. După cum se va vedea din rapoartele lor, mulți spun că au primit mulțumirile verbale ale proprietarilor și arendașilor; alții chiar scrise, cum spre exemplu, cel din *Filipești*, *Suțești*, *Strâmbu*, *Fleașca*, *Osmanu*, etc.

Singurul caz nenorocit este acela cu preotul econom *I. Vasilescu*, din *Ulm*, a cărui arestare, precum am arătat în raportul No. 195 din 4 Aprilie a. c., pe lângă care am înaintat scrisoarea d-lui arendaș *Cătuneanu* și adresa procurorului de *Brăila* No. 2.522, se datorește numai unor intrigi țesute de inimizii preotului.

Dintre ceilalți slujbași bisericești, nici unul n'a luat parte ca agitator, după cum constată rapoartele parohiilor și epitropiilor; numai doi epitropi se vede că au luat parte și anume:

Ioan Perianu, din comuna *Stăncuța*, care a fost arestat și apoi eliberat, dar care în urmă a și demisionat din epitropie, și *Dimitrie V. Calnianu*, din *Surdila-Găiseanca*, care a luat parte la bătaia crâncenă a notarului, ce eră bănuît ca complice cu arendașul. În po-triva acestui epitrop ar trebui luate măsuri de destituire.

Preoții au fost ajutați foarte mult în cuvântările lor și succesul în mare parte se datorește manifestului guvernului și al ministerului cultelor, semnat de toți ierarhii bisericii noastre, precum și de epistola pastorală a Sf. Episcopii, după cum ei însiși mărturisesc în rapoartele lor.

Anexă No. 11

Scrisoarea administratorului moșiei *Filipești*, adresată preotului *I. Todescu* din acea comună.

Administrația moșiei *Filipești*,
proprietatea

Filipești, 25 Martie 1907.

Nicu Gr. Filipescu, gara *Făurei*.

„*Onorabile Părinte*,

„Dacă în aceste timpuri destul de grele, prin care a trecut scumpa noastră țară, comuna noastră a fost ferită de acele răsvrătiri țără-

nești, cari prin alte părți ale țării au adus jafuri, incendii și omoruri chiar, în mare parte avem a vă mulțumi onorabilității voastre, care, prin binecuvântatul tact și adâncă-vă pricepere ați știut să influențați asupra sufletelor sătenilor noștri, luminându-i și îndemnându-i prin sfaturi și predici alese la respectarea legilor dumnezeiești și omenеști de Stat.

»De aceea, respectuos vă rog să binevoiți a primi și din partea administrației acestei moșii Filipești, mulțumiri pentru priceperea și tactul cu care conduceți pe parohienii acestei comune.

»Primiți, onorabile părinte, asigurarea distinsei mele considerațiuni«.

Administratorul moșiei Filipești, *Moga*.

Anexa No. 12

Scrisoarea administrației moșiei Strâmbeni, județul Brăila,
adresată preotului din acea comună.

»*Cucernice Părinte,*

»Astăzi de dimineață sosind dela București, unde am fost refugiat, cu mare bucurie și mângâiere sufletească am stat privind la toată gospodăria moșiei, văzând-o intactă și neatinsă, când știți prea bine ce eră acum trei zile, când am plecat, când spiritele agitate nu mai cunoșteau marginile posibilității; dar bunul Dumnezeu, în fine, le-a luminat mințile întunecate și acum din nou au apucat pe calea cea dreaptă.

»Tot odată cu aceasta și chiar în acest moment, imediat dela sosire, rugându-vă să binevoiți a primi mulțumirile mele și recunoștința ce în veci vă voi păstra pentru munca ce ați depus în aceste momente critice, care, de nu erați S-ția Voastră, ca prin cuvântările și sfaturile ce încontinuu le ați dat locuitorilor, pe cari din fericire îi păstoriti de 30 de ani, fiind încontinuu în mijlocul lor, nu știu dacă astăzi, în loc să mă bucur de casa în care locuiesc de nouă ani, nu aș fi stat la o parte, privind cu tristețe și ochii uzi de lacrimi.

»Din inimă vă spun, că dacă mulți din preoții din întreaga țară ar fi fost la înălțimea S-ției Voastre și ar fi fost în adevăr apostoli ai păcii, poate astăzi nu am vedea ce vedem în întreaga țară.

»Sunt mândru ca Român, când comuna noastră posedă un asemenea păstor, și nu mă îndoiesc că oricând cuvântul vostru va fi înțeles și ascultat, după cum am văzut în acest moment.

»Să mă scuzați dacă nu viu personal a vă mulțumi, fiind prea agitat.

»Odată cu această am scris și proprietarului de frumoasa S-ției Voastre faptă«.

p. George Mandrea, *I. Boidreanu*.

Anexa No. 13

Scrisoarea administratorului dela „Domeniul Brăila“, comuna Vădeni, județul Brăila, adresată preotului paroh respectiv.

„Părinte dragă,

„Cu ocaziunea răscoalelor țărănești, prin care țara a fost greu sdruncinată și mai ales prin pierderea a miilor de suflete, cât distrugerea atâtor comune frumoase și conace (curți boierești), care într'adevăr prin frumusețea lor dedeau un frumos aspect la sate.

„Zic, toate acestea astăzi nu se mai văd absolut, decât ruini și cenușa pe care vânturile o spulberă dintr'un loc într'altul.

„Așa dar, dragă părinte, pe când dela un cap al țării la celălalt nu eră decât țipete, schingiuiri, crime, devastări mai știu eu ce ; aci în comuna noastră Vădeni pot spune că eră liniște ca în toți anii din urmă ; nu s'a auzit măcar că veri-unul din ei este agitat. Nimic absolut.

„Subsemnatul, în calitate de administrator la această moșie (Vădeni din domeniul Brăila), în tot timpul răscoalelor de prin alte unghiuri ale țării am stat prin mijlocul locuitorilor, vorbind cu dânșii ca în totdeauna. Bine înțeles că aproape toți locuitorii știau de toate ce se petrece în țară ; cu toate acestea nici nu se gândia vre-unul la răscoală sau lucruri rele ; ei spuneau că ce dreptate vor căpăta acei cari se omoară, tot aceeaș vom avea-o și noi ăștia cari stăm liniștiți. Foarte cuminte le ziceam, de sigur, părințele dragă, că predicile și îndemnările la sfaturi bune, ce le-ați ținut atât Sfinția Ta cât și învățătorul, au contribuit mult la liniștea care a existat în comuna noastră și pentru care rog Sfinția Ta a primi viile mele mulțumiri“.

Jacob N. Jacobescu.

Anexa No. 14

Scrisoarea fraților Grigorescu, depe moșia Fleașca, județul Brăila, adresată preotului Ilie Bărbulescu din acea comună.

„Cinstite părinte,

„Vijelia nenorocită, ce a suflat asupra poporului românesc, s'a liniștit. Țăranii încep a-și da seama de răul ce l-au făcut, ascultând povețele aceloră cari i-au îndemnat la răscoală și devastări. Bunul Dumnezeu ne-a ferit de a vedea și noi locuitorii acestei comune răsvrățiți și dedați la rele. Am credința că sfaturile Sfinției Voastre, mai mult decât părintești, ce în totdeauna le ați dat, faptele frumoase cu cari veșnic ați ilustrat cuvintele Sfinției Voastre, în fine pacea și blândețea, pe cari mereu le-ați propovăduit, au contribuit mult la liniștea ce a domnit și domnește în comună. Locuitorii comunii Fleașca, ce păstoriți, v'au ascultat și v'au înțeles.

»Toate acestea ne fac cinstite, părinte, să apreciem și să cinstim și mai mult purtarea și munca ce depuneți spre luminarea păstorilor Sfinției Voastre și vă rugăm a primi încă odată mulțumirile noastre desăvârșite«.

Cu cea mai perfectă stimă.

Frații C. Grigorescu.

Anexa No. 15

Scrisoarea de mulțumire, adresată preoților Petre G. Epureanu și C. Constantinescu, din comuna Sutzești, județul Brăila, de către administrația generală a domeniilor principelui C. D. Soutzo.

*Sfinției-lor părintelui paroh Petre P. Epureanu și supra-
numerarului C. Constantinescu.*

Loco.

»Prin aceasta viu a vă aduce mulțumirile mele Sfințiilor Voastre, pentru intervenirea ce ați făcut la timp și pentru sfaturile împăciuitoare ce ați dat locuitorilor, cu ocazia răscoalelor, în ziua de 13 Martie a. c., în urma cărora locuitorii s'au liniștit și s'au retras la vetrele lor.

»Faptele Sfinției Voastre și devotamentul către datoria de păstor al obștei locuitorilor vorbesc dela sine și sunt vrednice de imitat de toți preoții din țara noastră, care a trecut prin încercări grele«.

p. Const. B. Soutzo.

Administrator general, (*Indescifrabil*).

Anexa No. 16

Actul de mulțumire adresat de arendașul moșiei Scărlătești, pendinte de comuna Fleașca, județul Brăila, preotului Ilie Bărbulescu.

Act de mulțumire.

»Prin care subscrisul, arendaș al moșiei Scărlătești, pendinte de comuna Fleașca, județul Brăila, aduc înscris viile mele mulțumiri preotului nostru *Ilie Bărbulescu*, care prin buna sânguință și dibăcie a făcut ca întreaga obște a satului și a comunei să fie în perfectă liniște, astfel că n'am nimic de obiectat, și mulțumesc din suflet acestui demn preot, care cunoaște să-și facă datoria în conștiință prin pace, liniște și cuvântări dela Dumnezeu.

Pentru care subscriu«.

A. C. Gogoliș.

Dat astăzi, 9 Aprilie 1907, în comuna Fleașca.

Anexa No. 17

Scrisoarea proprietarului comunei Nazăru, județul Brăila,
adresată preotului paroh din acea comună.

Cucernice părinte,

»Văzând dispozițiunile din ordinul P. S. Episcop Eparhiot, am onoare, cucernice părinte, a vă face cunoscut că locuitorii din această comună au avut în timpul răscoalelor o atitudine pașnică.

»In urmă sfaturilor ce li s'a dat de cucernicia voastră, cum și de către autoritatea comunală, d. diriginte al școalei și a noastră, ei s'au pătruns de răul care ar fi avut loc, dacă urmă excese de jafuri și altele.

»Totul ce locuitorii au cerut, nu a fost alt decât să li se ușureze învoelile agricole.

»Nici unul din ei n'a avut tendința a se dădă la jafuri sau la alte rele.

»Primiți, cucernice părinte, stima și respectul ce vă păstrăm«.

p. Alex. I. Suliotu, proprietar, *Teoharide.*

Anexa No. 18

Certificatul de mulțumire, eliberat preotului proestos Neagu
Balaban, din partea comunei Osman, județul Brăila.

Certificat.

»Noi, primarul comunei *Osman*, din plasa Silistraru, județul Brăila, certificăm că preotul *Neagu Balaban*, din această comună, în tot timpul răscoalelor țărănești ce au avut loc în administrația acestei comune în anul curent, Sfinția Sa și-a pus toate stăruințele, cuvântând prin sfaturi părintești către locuitorii comunei, de a nu se dădă la fapte rele față de țară și de guvern; astfel că cu aceste sfaturi și multă punere ce a pus Sfinția Sa, a ajuns de i-a calmat pe toți, convingându-i de faptele ce erau a săvârși, așa că în prezent domnește cea mai mare liniște între locuitorii din administrația acestei comune.

Pentru care. etc.«

Primar, *D. Ionescu.*

Secretar, *N. G. Ciorțanu.*

No. 359. Aprilie 17 din 1907.

JUDEȚUL BUZĂU

Anexa No. 19

Din raportul revizorului școlar.

a) *Invățătorii și preoții implicați în răscoale :*

1. A fost acuzat pe față *Ioan V. Mihail*, din comuna *Băești*, pentru faptul că de câțiva ani lucrează, poate cu prea mult zel, pentru cauza țărănească, înființând bancă, lucrând pentru obște, arândând moșii și luând păduri în tăiere pentru obștea satului. El a fost pârît că în Dumineca de 11 Martie ar fi fost văzut printre țărani răsculați.

Susține însă cu martori, că în acea zi a fost la regiment la Râmnicu-Sărat și că era în trecere spre satul său. Totuși, după stăruința unora, este luat din școală, bătut în fața elevilor, legat și adus în Buzău. Autoritatea judecătorească l-a cercetat și imediat l-a liberat. Oamenii din satul său nu s'au amestecat în răscoale. Devastările din Băești au fost făcute la 12 și 13 Martie, de o ceată venită din alte comune. Invățătorul *Mihail* prezintă mai multe dovezi scrise, cum că a lucrat pentru liniștea locuitorilor.

2. Invățătorul *Iacob Gogan*, din comuna *Policiori*, ne spune și ne probează cu procesul-verbal, că Duminecă 11 Martie a ținut un cerc cultural în cătunul *Plopeasca*. Intr'o pauză simte că țărani erau într'o mare fierbere, discutând sgomotos într'o cameră vecină; invățătorul *Gogan* se duce între dânșii, cu mare greutate îi domolește și reușește a fi ascultat și a le da sfaturi și povețe sănătoase. A doua sau a treia zi vine o ceată de răsvrățitori din altă cătună, îl surprinde la școală, îl maltratează, îl amenință și îl târăște cu dânșii din conac în conac, devastând ce le ieșă în cale. Chiar în această situație, invățătorul susține că a făcut mult bine, reușind a temporiza unele stricăciuni, și în special scapă proprietatea d-lui *C. Angelescu*, din *Joseni*, și a locuitorului *Negoșeanu Stoica*, din *Cănești*.

Cu toate acestea, după unele denunțări, dânsul este adus la Buzău. În urmă d. judecător de instrucție, cercetându-l, l-a găsit nevinovat.

3. Invățătorul *Const. Vajiac*, suplinitor la școala din comuna *Inestiora*, pentru că a denunțat pe răsvrățiți este amenințat cu moartea, lipindu-i placarde pe pereți. De aceea dânsul și-a cerut mutarea la revizorat, în altă localitate.

4. Preotul *Ion Gurită*, din cătunul *Vadul-Pașii*, comuna *Scurtești*. Se trimisese niște anonime infame și în urma acestora a trebuit să fie adus în convoiu la oraș. Aci, în fața justiției se dovedește imediat nevinovăția preotului, care e singurul acuzat dintre clerici și e pus în libertate.

b) *Invățătorii și preoții cari au lucrat la potolirea răscoalelor :*

1. *Invățătorul Ioan Sturza*, din comuna *Cândești*. În timp ce o droaie de indivizi—în majoritate țigani din sat—se îndreptau spre proprietatea d-lui M. Antonescu, d-sa a intervenit; s'a expus a se vâri printre răsculați și prin vorbe și dojeni, cerute de împrejurări, a reușit să -i potolească și să evite orice stricăciuni în comună.

2. *D. Sărbescu*, un eminent învățător din comuna *Lopătari*, în munți, și un luptător sincer și zelos pentru binele consătenilor săi, este informat că o parte din locuitori își șoptesc să distrugă niște proprietăți și niște sonde de petrol; atunci se duce din casă în casă, reușește a aduce pe locuitori la biserică, le ține o înflăcărată cuvântare patriotică, îi entuziasmează întru atât, încât toți jură că vor sta liniștiți. Și în adevăr că în *Lopătari* a fost liniște.

3. *Preotul Andrei Sburlan*, din comuna *Zilișteanca*, a avut un rol din cele mai salutare, și anume: Pe când sătenii se îndreptau în grup spre proprietatea d lui *Nicu Cerkez*—arendaș *Olandezzel Kopmann*—preotul le a eșit înainte și cu autoritatea de care se bucură între poporeni săi, le-a adresat muștrări și sfaturi înțelepte, i-a convins să se retragă și s'a evitat orice stricăciuni la această proprietate. Și erau aceiași săteni cari devastaseră în chip sălbatec proprietatea d-lor *C. Cătuneanu* și *Mihail Antonescu*, din cătune învecinate. Proprietarul și arendașul recunosc că-și datore-c poziția lor de azi numai preotului *Sburlan*, care și în mijlocul nopței a reușit să gonească o ceată de vre-o 20 de inși, cari încercau să prade.

În fine ni se mai spune că preotul *I. Vasilescu*, învățător la *Trestia*; învățătorii: *D. Predescu*, *Măgura Ungurii*, *Th. Zaharescu-Glodeanu-Siliștea*, *D. Georgescu*, *Măgura*, preotul *N. Vasilescu*, din aceeaș comună, și *Ioan Constantinescu*, învățător la *Becui*, au intervenit spre preîntâmpinarea răscoalei și potolirea spiritelor agitate.

c) *Invățătorii cari au suferit pagube pe urma răscoalelor :*

D-na Elena I. Gogan, învățătoare în comuna *Policiori-Gura-Văii*, căreia i s'au distrus haine și obiecte din casă.

D-nei Ana Buculescu, învățătoare la *Cernătești-Săpoca*, i s'a distrus toată gospodăria ca: mobile, haine, mese, până la cel mai mic lucru din casă, și cari toate pot fi evaluate la 5.000—6.000 lei.

De asemenea aci a fost devastată și școala: mobilierul distrus, hărțile rupte, tablouri, registre, cataloage, arhivă, totul rupt și aruncat în noroiu.

JUDEȚUL COVURLUI

Anexa No. 20

Adresa Sfintei Episcopii a Dunării-de-Jos.

Domnule Ministru,

»Este de netăgăduit că țara noastră, din pricina răscoalelor țărănești, a trecut prin cele mai grele și dureroase împrejurări.

Nu îndrăsnesc să discut cauzele cari au hotărît pe țaranul nostru ca, într'un moment dat, să devină așa de crud și de răsbunător, când cu toții îl știm blând și răbdător.

Imi este însă dat, și chiar sunt obligat de pozițiunea ce ocup în Statul și în Biserica noastră, de a mă interesa despre atitudinea și rolul preotului nostru în această nenorocită afacere.

Cu mâhnire am auzit că de mulți și din multe părți s'au ridicat grave acuzațiuni în contra preoților, numindu-i răsvrătitori, incendiatori, socialiști, ba chiar îndemnători la isprăvi anarhice, și Vă mărturisesc, domnule ministru, că m'am îngrozit față de așa învinuiri aduse clerului nostru.

În învălămășeala prin care am trecut în timpul acestor răsvrătiri, lesne s'a putut ca cu drept sau fără drept să se aducă de către unii așa mari învinuiri și contra preoților; să nădăjduim însă, că limpezindu-se această atmosferă turburată, se va putea constata că mulți dintre acuzatori au păcătuit aducând așa grele învinuiri.

De altfel, în marea mea întristare, față de acest curent nenorocit contra preoților, m'am mângâiat văzând că d-voastră ați hotărît a se face o anchetă care să stabilească până unde se pot ridica acuzațiile aduse contra preoților, cum că în timpul răscoalelor țărănești ar fi îndemnat pe săteni la răsvrătire, jefuire, incendii, etc., și care anchetă va stabili și responsabilitățile.

Până atunci însă, fie-mi iertat, domnule ministru, de a Vă exprima adâncă mea părere de rău, că așa învinuiri pe nedrept s'au adus și preoților celor două județe din această eparhie: Covurlui și Brăila, căci, precum sunt informat, unii dintre proprietarii și arendașii din județul Covurlui, în memoriul ce l-ar fi prezentat d-lui prim-ministru, dacă așa va fi, ar fi arătat între altele, că una din cauzele răscoalelor ar fi »propaganda socialistă, anarhică, revoluționară și subversivă, pe care o fac preoții la sate, împreună cu învățătorii, etc.« și pentru care acești domni, ca primă măsură, ar fi cerut dela onor. guvern »înlăturarea unor așa preoți dela sate«.

M'am mirat cum d-nii proprietari și arendași au ajuns la așa convingeri și au propus așa măsuri, cari lovesc așa de crud demnitatea, pozițiunea și rolul preotului nostru.

În timpul răscoalelor, prin protopopii de județe zilnic am fost

ținut în curent asupra mișcărilor din cuprinsul eparhiei și mai ales din județul Covurlui, cu știri luate și dela prefectura respectivă; nu am cunoscut și nu cunosc absolut nici un caz, în care vre-un preot din vre-un sat sau cătun al județului Covurlui să se fi încercat să indemne pe țărani la răscoale. Din potrivă sunt cazuri constatate, mărturisite și recunoscute, că în multe comune și cătune, preoții au fost niște adevărați apărători ai avutului și chiar a vieții proprietarilor și arendașilor, față de țărani răsvrățiți, pe care preoți i-au sfătuit a se liniști.

La mine nu s'a prezentat nimeni și nici nu mi-a scris vre-un proprietar sau arendaș, plângându-se contra vre-unui preot, și așa fiind, sunt în tot dreptul de a mă mira și sunt nevoit de a protesta, domnule ministru, față de așa învinuiri aduse contra preoților din județul Covurlui de către acești domni proprietari și arendași.

De altfel nu cred de prisos de a vă incunoștiința și despre măsurile ce s'au luat, ca preoții din această eparhie să-și poată îndeplini cu pricepere rolul și chemarea lor de împăciuitori, în aceste triste împrejurări.

Încă de când au început a se manifesta aceste nenorocite tulburări țărănești în părțile de sus ale Moldovei, am comunicat tuturor preoților printr'o notă circulară, din ziua de 6 Martie a. c., sfaturi și instrucțiuni pentru a îndemna pe țărani la ordine, liniște, respectul legilor și ascultare de stăpânire.

Câteva zile apoi dela data acestei circulări, și anume pe ziua de 10 Martie a. c., am întrunit în conferință la reședința episcopală pe toți protopopii de județe și pe toți proestoșii de circumscripție și de plăși, când personal le-am dat sfaturi și instrucțiuni, pentru a-i pregăti și mai mult asupra rolului ce preoții au de îndeplinit în aceste nenorocite împrejurări; iar ei în aceeași zi, reîntorcându-se la domiciliul lor, au convocat pe toți preoții din plășile respective, cărora le-au comunicat toate hotărârile luate în această privință, și care hotăriri se pot vedea în alăturatul sumar al acelei conferințe.

În sfârșit am mai luat măsuri pentru a se face anumite sfinte rugăciuni la săvârșirea dumnezeieștilor slujbe în toate bisericile, dând totodată și o epistolă pastorală către toți preoții și către toți creștinii din cuprinsul acestei eparhii.

Vă mai alătur aci câteva copii după diferite acte, din care veți putea cunoaște chipul cum preoții acestei eparhii și în deosebi cei din județul Covurlui și-au îndeplinit datoria în aceste triste împrejurări, prin cari a trecut țara noastră.

Pe temeiul acestor probe se cuvine, domnule ministru, ca D-voastră la timp să fiți apărătorul preoților față de nedreptele învinuiri ce li s'au adus.

Totodată veți binevoi a cunoaște, domnule ministru, că noi înșine am fost foarte atent asupra faptelor preoților din această eparhie și că față de cei răătăciți, dacă s'ar fi ivit, am fi luat fără cruțare cele mai

aspre măsuri; însă mulțumită lui Dumnezeu, nu ni s'a adus la cunoștință că vre-unul din preoți să se fi făcut culpabil de un fapt așa de mizerabil și cu totul nepotrivit misiunii preotului în societate.

Primiți, Vă rugăm, d-le ministru, asigurarea distinsei noastre considerațiuni și arhierescă binecuvântare“.

Episcop, Pimen al Dunării-de-Jos.

Director, P. Băiculescu.

JUDEȚUL COVURLUI

Anexa No. 21

Din raportul revizorului școlar.

I. *Invățătorii și preoții implicați în răscoalele țărănești:*

a) *Vasile Cahu*, învățător-diriginte în comuna *Țuțcani*, acuzat pentru faptul că a făcut în timpul mișcării un act de solidaritate, pentru ca sătenii —ori unde vor merge— să se bazeze pe unire între ei, în scopul cumpărării de pământ. Actul a fost scris de un locuitor, dictat de învățător în camera sa, păstrat de Necul. Goga, la care găzduiește, până la 14 Martie, când s'a dat unui sătean delegat. Acest act a fost aflat în urma denunțării, de administrația comunală. Invățătorul a fost adus la parchet și depus ca instigator, urmând a fi judecat.

Deci, acuzația ce se aduce acestui învățător este că răsvrătirea în comuna sa a pornit în puterea acestui act, cu toate că ea n'a luat nici o proporție, nefăcându-se devastări păgubitoare, ci s'a rezumat la manifestări de nemulțumiri pentru lipsă de pământ.

Asupra acestui învățător pot spune că servește în învățământ din Noemvrie 1904, eră povozoriu, notat bine la inspecțiuni, liniștit și n'a avut nici o pedeapsă disciplinară. Se pareă un învățător destoinic, dar fără experiență în raport cu anii serviți.

b) *Ioan Macoveiu*, învățător în comuna *Mastacani*, și *Vasile Macoveiu*, învățător în comuna *Fârțânești*, ambii de loc din Mastacani, au fost denunțați în mod anonim autorităților militare, că au instigat printre locuitori, ca să facă devastările dela 13 Martie. Răsvrătirea din acea comună a fost cea mai serioasă din întregul județ. Ea a luat naștere din această comună, unde s'a devastat curtea proprietarului, s'a distrus registrele și mobila din casă, a pătruns în comuna Foltești, unde s'a distrus ca și în Mastacani curtea arendașului, și în urmă a distrus o gospodărie veche la arendașul din cătuna Țolca, de unde spre seară s'au reîntors îndărăt în comuna lor, făcând astfel un circuit de vre-o 15 km.

Acuzațiile aduse contra acestor doi învățători au fost:

1) Că prin banca populară, asociația de vânzare de produse în

comun, școala de adulți și cercurile culturale au dezvoltat pofta săteanului de a avea pământ de cultură ieftin, și că dezordinele petrecute nu sunt decât urmările ideilor propagate de acești învățători pe terenul economic și cultural,

2) Că într'o convorbire avută într'o berărie în Galați, ei ar fi căutat să scuze devastările făcute de țărani.

Pe baza acestora, învățătorii au fost aduși la parchet și, în urma cercetărilor făcute, au fost găsiți nevinovați și puși în libertate.

c) Invățătorul-diriginte Gh. Munteanu, din cătuna Chirilești, comuna Rogojeni, a fost denunțat de arendaș și de administratorul moșiei, că instigă sătenii la răscoale. În urma anchetei militare la fața locului s'a constatat că învățătorul nici nu eră în comună în timpul nelineiștei locuitorilor, fiind dus la Bârlad, spre a fi concentrat. Văzându-se nevinovația lui, a fost lăsat în libertate.

Aceștia sunt învățătorii acuzați de instigatori, precum și vinovația și temeinicia ei.

II. Invățătorii cari au lucrat la potolirea răsculațiilor :

a) Invățătorii din comuna Smulți, cari —spre lauda lor— trăesc în strânsă armonie: Ene Patriciu, Gh. Salviu și D. Tone, dându-și seamă de moment, au procedat astfel: în momentul agitațiunilor de prin împrejurimi, mai ales față cu devastările dela Drăgușeni, târg vecin cu Smulții, tustrei s'au vârit în mijlocul grupului de săteni ce se formă și vociferă cerând pământ și amenințând pe evrei pentru faptul că-i concentrează la cazarmă pentru apărarea lor; și căutau prin toate mijloacele a-i liniști, sfătuindu-i că de tot ce duc lipsă să facă cunoscut celor în drept prin anumite cereri și li se va da toată satisfacerea. Arătându-le în acelaș timp că vecinii cari au făcut și fac turburări ordinii publice, pe lângă că nu li se va îndulci soarta, dar vor suferi și consecințele legilor, cari sunt foarte aspre în asemenea împrejurări. I-au făcut să înțeleagă ce va suferi țara și ce va suferi fiecare în parte pe urma neorânduvelilor. Această procedare a fost urmată câteva zile dearândul, până ce furia s'a potolit.

Locuitorii le-au înțeles sfatul și față de autoritatea lor morală, de care se bucură în localitate, nu s'a făcut nici un pas neplăcut, deși unul din focarele răscoalei, Drăgușeni, eră la 3 km. depărtare, și la care au luat parte trei sate vecine.

Mai mult, dirigințele școalei, Ene Patriciu, și-a luat angajamentul față de săteni și a format listă și cereri de pământ, prezentându-se în persoană cu o delegațiune din sânul lor la prefectura județului, unde a stat trei zile, făcând învoelile dintre săteni și proprietari ori arendași. După fixarea învoelilor, învățătorii au căutat să-i mulțumească pe toți, stabilindu-le porțiunile de pământ ce trebuia să cultive fiecare pe proprietățile vecine, procedând apoi la întocmirea de contracte și înregistrarea lor în condicile respective ale primăriei.

Astfel, prin munca neadormită a acestor trei învățători, rezultatele au fost vrednice de un sat ce poate fi dat de pildă în împrejurările critice prin care am trecut.

b) Ștefan David, învățător-diriginte la Oancea, a căutat în tot timpul mișcărilor țărănești a fi printre săteni, căutând pentru liniștirea spiritelor să reducă proporțiile răscoalelor din țară, despre cari se svonise prin concediații și rezervații înapoiți dela regimentul No. 6 Tecuciu 24. A propus arestarea a 2—3 rezervați turmentați de băutură, cari voiau să provoace dezordine. A citit și explicat manifestul guvernului, povățuind pe săteni la liniște și așteptare. Sătenii l-au ascultat.

c) Învățătorul-diriginte Ioan Mihail, din Rogojeni, unde au fost puternice răscoale țărănești, a căutat să împiedice furia sătenilor, dar nu a fost ascultat; a putut însă opri o grupă ce voia să devasteze pe comerciantul V. Costaviciu, cum și de a dărâma hambarul de porumb și acoperișul caselor d-nei Ecat. Papadopol.

d) Învățătorul-diriginte Gh. Strătulescu, din Tg.-Berești, care expunându-și vieța, a intrat în mijlocul sătenilor răsvrățiți, adunați în număr mare, și prin cuvântări și sfaturi înțelepte, împreună cu primarul și preoții, a reușit a liniști spiritele.

A doua zi, învățătorul și preoții au format o obște satească, luând în arendă dela d. P. Bălan moșia Voinești-Topeni, cu prețul de 10 mii lei anual.

D. P. Bălan, arendaș și proprietar în Berești, a cesionat sătenilor contractul de arendă al moșiei, cu acelaș preț cu care d-sa o ținea în arendă.

Aceștia sunt învățătorii cari au luptat din toate puterile pentru preîntâmpinarea și potolirea răscoalelor din comuna lor și pe cari îi recomand atențiunei d-voastre.

Ei sunt, în acelaș timp, cei mai sârguincioși pe terenul activității extrașcolare, atât în privința băncii populare, cât și în privința cooperativelor sătești.

Pe lângă acestea, majoritatea învățătorilor din acest județ și-au făcut datoria și au fost la înălțimea momentului, răspunzând pe deplin încrederii ce țara și-a pus-o în ei. Toți aceștia au căutat ca prin sfaturi, prin citirea manifestului guvernului și a înaltului cler, prin explicarea lui, să prevină și să potolească orice mișcare ce ar fi putut foarte ușor isbucni și aici ca și aiurea, nemulțumirile fiind destul de mari. Și dacă azi avem de înregistrat numai câteva răscoale fără caracter grav, se datorește în cea mai mare parte învățătorilor din acest județ.

Anexa No. 22

Din raportul protoieriei.

„În acest județ nu a fost nici un preot sau alți servitori bisericesti implicați sau dovediți ca instigatori în nenorocita răsvrătire

fărănească. Nici o comună din acest județ, după rapoartele anexate, cum și după informațiunile cele-am avut la timp dela autoritățile respective nu a fost scutită de a nu fi expusă mișcărilor țărănești, cari în unele părți ale țării au avut un sfârșit atât de trist.

Dar dacă în acest județ nu am avut de înregistrat cazuri cum s'au petrecut în alte părți, aceasta se datorește și preoților în cea mai mare parte, cari prin autoritatea lor și în urma ordinelor ce au primit, cum să procedeze în asemenea împrejurări, din timp au reușit să liniștească spiritele revoltate, detragându-i dela calea cea rea pe care apucase. Veșnic preoții s'au găsit în mijlocul poporului, îndemnându-l la liniște și la pace.

Dacă am avut de înregistrat mici devastări și dezordine în câteva comune, apoi acestea — după cum rezultă din rapoarte — au fost făptuite de rezerviști și de oameni fără căpătăiu, cari căutau a jefui și prăda, cum s'a întâmplat în parohiile: Rogojeni, T.-Bujor, Măstăceni, Slobozia-Konaki, Stoicani.

Printre preoții cari s'au remarcat mai mult la împăciuirea spiritelor au fost: Preotul Econom *Ștefan Bogatu* și Economul *Th. Manoliu*, din Tg.-Berești; Economul *Ștefan Neofit*, din Tulucești; Preotul *Vasile N. Vârgolici*, din Vârlezi; Sachelarul *Emanoil Bogatu*, din Fîlești, Economul *I. Fîliuță*, din Mălușteni, și Preotul *I. Tașcă*, din Tg.-Drăgușeni“.

Anexa No. 23

Din scrisoarea inspectorului comunal al plășii Berești.

„Plecat spre Tuțcani, unde sătenii se resculară, am trecut prin satul *Mălușteni*. Din depărtare am auzit trăgându-se clopotul la biserică din satul *Mălușteni*; fiind singur mă apucase groaza, când am intrat în satul *Mălușteni*, nevăzând nici un sătean.

„Ajuns în fața bisericii, am văzut peste 200 oameni credincioși, având în mijlocul lor pe preotul *Ioan Fîliuță*, care îi sfătuiă a fi liniștiți și pacinici, căci numai așa vor putea câștiga în fața lui Dumnezeu și a oamenilor. Mult m'a bucurat văzând un preot din eparhia P. S. Voastre liniștind sate de spirite agitate spre revoltă și numai grație acestui preot s'au liniștit atât cei din satul *Mălușteni*, cât și cei din comuna Tuțcani. Fără intervenția căruia s'ar fi putut face multe devastări“.

Anexa No. 24

Relațiunile învățătorului Gh. Strătulescu.

„În ziua de 11 Martie se anunțase în localitate, că locuitorii sate-lor vecine, și în special țiganii modăreni din comuna Băneasa, năvălesc în număr mare, spre a distruge și prăda târgul; imediat sub-

scrisul și cu preoții din localitate, în frunte cu administrația și ajutați de săteni, am împiedicat năvălirea, salvând avutul și casele comercianților.

„In ziua de 12 Martie, orele 10 a. m., pe când mă aflam în clasă cu elevii, fui anunțat că sătenii din localitate sunt adunați în număr mare pe piața din fața primăriei, fiind foarte iritați.

„Am lăsat cursurile și plecând imediat, mi-am expus chiar viața, și intrând în mijlocul lor, prin cuvântări și sfaturi înțelepte am liniștit spiritele; sosind apoi primarul și preoții, am format o comisiune din câțiva săteni și împreună am mers la d. C. Bălan, proprietar și arendaș în localitate, rugându-l a cedă sătenilor moșia Voi-nești-Topeni, ceea ce s'a și făcut.

„In ziua de 15 Martie, am format obștea sătească și am luat în arendă sus numita moșie cu arendă anuală de 10.000 lei.

„Actualmente toți sătenii sunt liniștiți“.

JUDEȚUL DÂMBOVIȚA

Anexa No. 25

Din raportul revizorului școlar.

„Spre cinstea corpului didactic din Dâmbovița, învățătorii și preoții din acest județ au jucat un rol destul de frumos, prevenind prin multe părți mișcări cari ar fi devenit foarte primejdioase pentru siguranța și viața cetățenilor și pentru prestigiul și viitorul țării.

a) *Învățătorii și preoții cari au lucrat la potolirea răscoalilor:*

1) *Ion Mihăilescu*, învățător în comuna *Mogoșani*, funcționează de 3 ani în învățământ.

D-sa, îndată ce a luat informațiuni despre primele dezordini întâmplate în alte localități, a convocat la școală pe proprietari, arendași, comercianți, preoți și autorități comunale, și cu toții au hotărât înființarea de streji pela capetele liniilor dinspre comunele învecinate și din patrulare compuse din locuitori pentru control, sub conducerea primarului, care avea datoria să aresteze pe orice individ străin. Inchiderea cărciumelor dela orele 7 p. m.; s'a pus îndatorire locuitorilor, ca nici unul să nu părăsească comuna; s'a explicat intențiunilor guvernului de a veni cu legi pentru clasa țărănească; și în fine s'a luat măsuri ca orice impunere nelegală să înceteze.

Grație acestor măsuri, în comună a fost liniște, deși învoelile agricole din acea comună erau destul de împovărătoare pentru locuitori.

2) *Preotul Atanase Nicolescu*, institutor în comuna *Dragomirești*, funcționează de 25 ani. D-sa a convocat pe toți locuitorii cari ncepuseră să se agite, și a discutat cu ei, stabilind chiar condițiile

în care s'ar putea încheia contractele agricole. A ales o comisiune care s'a prezentat d-lui prefect, și aci, în prezența arendașului, s'a aranjat diferendul între arendaș și locuitori.

3) Preotul *N. Gr. Aramă*, învățător în comuna *Târgoviște-Mahalaua-Sârbi*, a putut potoli, prin autoritatea de care dispune, un început de răscoală ce se manifestase printre bulgarii cari locuiesc acea mahală; și afară de aceasta, împreună cu d. *Ghițescu*, învățător în comuna *Șotânga*, cătunul *Teișu*, au însoțit pe subsemnatul prin comunele unde erau începuturi de răscoale, și au intrat în mijlocul sătenilor, sfătuindu-i la liniște și arătându-le calea ce au de urmat, ca să li se facă dreptate.

4) *C. Mihăilescu* și *Ioan Popescu*, învățători în comuna *Potlogi*, împreună cu preoții locali *N. Mihăilescu* și *D. Ionescu*, au făcut mari eforturi ca să se poată păstra liniște.

b) *Învățătorii și preoții cari s'au sustras dela datoria pentru potolirea răscoalelor :*

Înainte de a termina, nu pot să nu vă supun la cunoștință și mâhnirea ce am simțit, când am văzut că d-nii *Toma Popescu* și *Haralambie I. Vasile*, ambii învățători în comuna *Răsvadul-de-Jos*, cel dintâiu de 17 ani în învățământ, iar cel de al doilea de 3 ani, n'au avut nici o cunoștință de pregătirile ce se făceau în vederea revoltei ce a avut loc în această comună, singura din tot județul, și nici de măsurile ce s'ar fi convenit să ia în așa de grave împrejurări“.

Anexa No. 26

Din raportul protoieriei.

„În cuprinsul acestui județ, nici un preot sau alt servitor bisericesc n'a fost implicat sau dovedit ca instigator în acea nenorocită mișcare.

Numai asupra preotului *N. Georgescu*, parohul parohiei *Săcueni*, unde se declarase un început de răscoală, au existat oarecari bănueli; dar fiind chemat la parchet, nu s'a putut dovedi nimic contra lui.

Răscoală cu caracter grav, unde a fost nevoie să se tragă focuri de armă în mulțimea răsculată, a fost numai în comuna *Răsvadu*. Aci și preoții au fost amenințați de furia poporului.

În celelalte comune, cum de exemplu: *Văcărești*, *Bălenii-Români*, *Bălenii-Sârbi*, *Adâncă*, *Gura-Ocniței*, *Potlogi*, *Odohești*, *Găiseni*, *Poiana-de-Sus*, *Cornetu*, *Braniștea*, *Dragodana* și altele, unde au existat agitațiuni și începuturi de răscoale, preoții și-au îndeplinit datoria de împăciuitori, pe cât le-a fost cu putință, pe de o parte făcând rugăciuni și sfătuind la liniște și răbdare poporul, iar pe de alta intervenind pe lângă d-nii proprietari și arendași, spre a mai ușură învoelile.

În special mă cred dator a supune la cunoștința I. P. S. Voastre, că preotul *N. Mihăilescu*, parohul parohiei *Potlogi*, s'a remarcat mai mult decât alții prin purtarea și activitatea desfășurată. Astfel în ziua de 16 Martie, după ce a înălțat rugăciuni către cer, fiind mai toți sătenii adunați în fața primăriei locale, îmbrăcat în vestmintele sacre și cu crucea în mână, a rostit o cuvântare prin care a putut să potolească furia mulțimei revoltate.

Tot prin sfaturile sale, în ziua de 25 Martie a oprit un grup de 100 locuitori, hotărâți să devasteze avutul unui consătean al lor, care ține la dânsul harta delimitării din anul 1864. În ziua de 8 Aprilie, locuitorii răsculându-se din nou, a intrat armata aci cu ordin a împușcă pe capii răscoalei. Preotul, cu autoritatea sa, a intervenit din nou între comandantul trupei și locuitori, reușind să-i împace, să încheie contractul de învoeli între arendași și locuitori și să evite o vărsare de sânge, ce eră aproape iminentă“.

JUDEȚUL DOLJ

Anexa No. 27

Din raportul d-lui defensor eclesiastic Gr. Popescu-Breasta.

„În toate comunele răsculate, atât eu cât și protoereul județului am vorbit țăranilor, adunați în biserica satului, îndemnându-i la pace, liniște și grabnică ieșire la munca câmpului. Le-am adus la cunoștință înțeleapta hotărîre a înaltului guvern, de a lua cele mai foloșitoare măsuri pentru îmbunătățirea traiului lor și a ușurării nevoilor. Cu toții regretau nenorocirea venită asupra țării și făgăduiau cu lacrimi în ochi că se vor îndreptă. Aceasta dovedește că ei singuri s'au incredințat acum de prăpastia în care îi împingiau neprietenii lor și ai neamului nostru. Ca mângâiere sufletească, protoereul județului, cu genunchii plecați, le-a citit obișnuitele rugăciuni de iertarea păcatelor.

Ceea ce am constatat cu surprindere este faptul că această mișcare nenorocită a fost sistematic organizată. De această organizare eră străină nu numai autoritatea comunală, — în multe comune prea inconștientă de menirea ei —, dar chiar notabilii satului, între cari sunt preotul și învățătorul. Dovada despre aceasta mi-a dat-o faptul, că până în momentul când se puneă foc la vre-un conac sau la vre-un pădul cu porumb, nu se știă de nimeni, afară numai de cei inițiați, adesea derbedeii și drojdia satelor, cari totdeauna au trăit numai din jaf și prădăciuni. Un singur exemplu va probă adevărul afirmațiunii mele.

Comunele Horezu-Poenari, Valea-Stanciului, Grecești și Gângiova

sunt în apropiere de o jumătate până la un kilometru una de alta. Conacele și pățelele cu porumb ale acestor comune au fost incendiate în timp de 3 ore, și iată cum: În ziua de 11 Martie a. c., ora 12¹/₂ p. m., s'a pus foc la Horezu-Poenari, în urmă la Valea-Stanciului, Grecești și Gângiova. Tot în acest interval de timp se omorîră arendașul Virgil Târnoveanu în Horezul-Poenari, comptabilul Petre-Hagi Mihail în comuna Grecești și arendașul Haralambie Constantinescu în Gângiova. Lucrarea aceasta de incendiere eră dirijată în chip tainic de o căruță cu 2 cai negri, ce ducea în goana mare cinci țărani și o femeie, cari alergau din sat în sat, puneau foc și în urmă se făceau nevăzuți. În urma lor venia grosul mulțimii, alcătuită din derbedeii satelor, înarmați cu topoare, sape și frigări, cari în sunetul clopotelor bisericii și al goanelor alarmau lumea, tărând în drumul lor pe toți curioșii, amenințându-i cu topoarele la caz de refuz.

În fața acestei mulțimi, turbată de ură, majoritatea sătenilor se ascundeau de groază. Alții părăsiau satul, căutând adăpost prin păduri. În asemenea împrejurări, mulți dintre preoții și învățătorii satelor n'au îndrăznit să iasă în mijlocul lor spre a-i potoli. Cei ce au făcut-o au fost adevărați eroi. Printre aceștia merită a fi citat preotul *Ioan Tucu*, din comuna *Calopăr*, care, ajutat de învățătorul satului, iese investmăntat în haine preoțești, purtând în mâni potirul și sfânta cruce, și se adresează mulțimei infuriate cu aceste cuvinte: „De voiți să ardeți averea proprietarului, treceți mai întâiu peste corpurile noastre!”. *Cuvintele autoritare ale energicului păstor înmuiară inimile învârtoșate ale mulțimii și satul fu salvat.*

Tot prin sfaturi și indemnuri potrivite au fost ferite de turburări și salvate de incendiu averile proprietarilor din comunele Padea, Segarcea, Ghidici, cum și parte din averea proprietății din comuna Bârca. Liniștea spiritelor în aceste comune se datorește în mare parte energiei și sfaturilor următorilor preoți: *Pavel Marinescu*, din comuna *Padea*, *Ilie Pretorian*, din comuna *Segarcea*, *Anastasiu Predescu*, din comuna *Ghidici*, și *Alexandru Băculescu*, din *Bârca*. Acesta din urmă, însoțit de doi servitori ai săi, s'a repezit în mijlocul flăcărilor, salvând o magazie cu grâu.

Alături însă cu acești preoți, conștienți de rolul lor edificator în mijlocul poporului, s'a găsit, — o spun aceasta cu durere sufletească, și de acei ce nu au voit să spună un cuvânt spre liniștea spiritelor. Atitudinea lor pasivă, în niște împrejurări atât de grave în urmările lor, a fost foarte păgubitoare pentru prestigiul lor preoțesc, cum și pentru averile ruinate sau pierdute. Aceștia sunt: Preotul *Nicolae Voinescu*, din comuna *Drănic*, care s'a ascuns în casă, atunci când învățătorul, fratele său de luptă pentru luminarea poporului, eră în mijlocul răsculaților; preotul *Vasile A. Ioniță*, din *Urzicuța*, cum și preoții *Al. Popescu*, *P. Dumitrescu* și *Const. Ionescu*, toți trei din comuna *Băilești*. Activitatea pastorală a acestor trei preoți din urmă lasă foarte mult de dorit. Așa, ei nu voesc să facă parte din

comitetul conferențiar din localitate și numai unul, preotul C. Ionescu, este membru al băncii populare.

Această lipsă dela datorie a sus numiților preoți e foarte păgubitoare păstoriților lor din comuna Băilești, cari nu puțin au suferit după urma răsvrătiților.

Furia bandelor însă, în unele din comunele răsculate, vizitate de mine, eră așa de mare, încât preoților și celorlalți notabili ai comunii le-a fost imposibil s'o potolească.

Rolul lor, în urma incendierii, s'a mărginit numai în a liniști spiritele răsvrătite, îndemnându-i să curme aceste nelegiuiri și să aducă înapoi grâul și porumbul furat. Cel ce se deosebește mai mult în această privință e preotul comunei *Moțăței*, *Ioan Moțățeanu*, care adună la biserică mulțimea înfuriată și de aci, investmântat în haine preoțești, purtând crucea și evanghelia în mâini, pornește spre marginea satului, implorând iertare. Ajuns aci preotul, împreună cu mulțimea, ingenunchie în fața artileriei sosite pentru bombardarea satului, implorând iertare. Promite liniște completă și o asigură cu prețul vieței sale. Artileria își ia drumul, iar satul e mântuit din pierzare.

Din cele expuse până aici și din constatările făcute în comunele răsculate, mi-am format convingerea, că preoțimea noastră rurală din aceste comune, nu numai că n'a instigat pe țărani la răscoală, așa cum pe nedrept o acuză unele gazete cotidiene, ci din contră, majoritatea a avut o atitudine demnă și liniștitoare, fie prin prevenirea răscoalelor, fie prin potolirea lor, salvarea averilor și înlăturarea bombardării satelor. Acelaș lucru îl pot afirmă, după asigurările date de protoeria locală, și de preoții celorlalte comune răsculate, din partea nordică a județului Dolj. Numai unul singur a fost ispitit de spiritul cel rău, amestecându-se în aceste mișcări nenorocite. Acela este preotul *I. Dumitrescu*, din comuna *Adunații-de-Geormane*, ce se află depus în arestul prefecturii. Dacă instrucția va dovedi vinovăția lui, merită să-și ia plata faptei lui, conform legilor noastre civile și bisericesti. Țin a arăta, d-le ministru, că svonul pe care l-au dat unele gazete, cum că armata postată pentru menținerea ordinii în Băilești ar fi fost amăgită de o înmormântare simulată, este cu totul falsă. Din registrele stării civile ale primăriei locale se dovedește că în zilele de 13, 14 și 15 Martie a. c. s'a făcut înmormântarea a trei săteni. Înmormântarea despre care s'a făcut mare sgomot în gazete, a avut loc în ziua de 14 Martie. Eră cadavrul lui *Ioan Dumitru Nicolae Gaciu*, mort în timpul răscoalelor, care după dorința familiei trebuia să fie purtat pe strada principală, ce duce spre curtea proprietății, păzită atunci de armată. La vederea cortegiului, armata a somat pe cei ce duceau mortul, să ia pe altă stradă, ceea ce s'a și făcut. Deci dar, despre o înmormântare simulată nici vorbă nu poate să fie.

Anexa No. 28

Din raportul revizorului școlar.

a) *Învățătorii și preoții implicați în răscoale :*

Stănescu I., învățător în comuna *Afumați*, cu mandatul de depunere confirmat, este reținut în arestul preventiv.

Duca Gr., învățător în comuna *Afumați*, a fost de asemenea implicat în răscoale. El a părăsit serviciul și a stat ascuns până la 6 Maiu, când s'a prezentat parchetului, care l-a pus în libertate, negăsindu-se în contra-i nici un indiciu de culpabilitate.

M. Păsculescu, învățător în comuna *Carpenu*, a fost bănuț ca instigator și chemat la București la interogator. El e liber în timpul de față.

Învățătorii: *I. Dinulescu*, din comuna *Adunații-de-Geormane*, *I. Gunescu-Goiceanu*, din comuna *Goicea-Mare*, *I. B. Momârleanu*, din comuna *Goicea-Mică*, *N. Petruțian*, din comuna *Ciutura*, au fost bănuț ca instigatori, aduși în Craiova legați; însă imediat au fost puși în libertate, constatându-se nevinovăția lor. Preotul *I. Dumitrescu*, din comuna *Adunații-de-Geormane*, a fost depus încă din primul moment.

b) *Învățătorii și preoții cari au lucrat la potolirea răscoalelor :*

Învățătorul *C. Bărbulescu* și parohul *Ioan N. Tutuc*, din comuna *Calopăr*.

În ziua de 13 Martie, ajutați de primar și de săteanul *Ciobanu Vasile*, au reușit să împrăștie pe locuitorii din cătunul *Dâlga*, cari se strânsese la conacul proprietății pendinte de domeniul coroanei „*Segarcea*“ și cereau mai multe condițiuni la învoeală.

A doua zi venind mai înverșunați, învățătorul și preotul, primul cu steagul dela biserică și secundul îmbrăcat în odăjdii și cu crucea în mână, au ieșit înaintea locuitorilor revoltați.

Cu toții, peste 250 oameni, au venit la primărie după rugăciunile făcute de învățător, unora sărutându-le mânilor, altora față, a putut reuși să-i convertească la liniște și astfel să poată salvă avutul proprietarilor și arendașilor și să astâmpere pe răsculați.

Ceva mai mult, a doua zi locuitorii au venit la învățător și au cerut iertare, înființând chiar dintre ei o gardă de 20 oameni, cari patrulau ziua și noaptea prin sat, observând ca nu cumvă să vină răsvrățiții din comunele vecine, să le facă vre-un rău, după cum s'a întâmplat în alte părți.

Învățătorul *Andreescu P. Constantin*, din comuna *Căpreni*, n'a ezitat un singur minut de a-și face datoria, de a arătă locuitorilor calea binelui și modul cum trebuie să se revendice drepturile ce cred că le au.

Prin sfaturi și pilde, prin arătarea consecințelor rele, dacă s'ar dedă la vandalisme, prin amenințări energice, d-sa a reușit să calmeze pe locuitori, cari voiau să devasteze și să pună foc unor averi de sute de mii de lei.

Dacă și preotul satului s'ar fi găsit acasă, sau mai bine n'ar fi stat ascuns, dacă și primarul n'ar fi fost fricos, satul Căpreni ar fi fost de model și ar fi scăpat totul.

Învățătorul *D. Surăianu*, din comuna *Mihăița*, văzând că oame-nii se adună și amenință cu devastarea, intervine, intră în mijlocul lor, le vorbește cu blândețe, le arată prăpastia în care se duc ei singuri din neștiință și îi povățuește să se învoească pacinic cu arendașul.

Astfel cu toții au renunțat la planul lor și s'a făcut liniște în sat.

Arendașul le-a ușurat învoelile, iar ei s'au luptat alături cu armata contra jefuitoarelor din comunele vecine.

c) *Învățătorii și preoții cari au suferit pagube sau maltratări după urma răsculațiilor :*

In comuna *Ciutura* :

Învățătorul, preotul și primarul au pus pe hârtie dorințele răsvrățiților, și cu chipul acesta răsculații s'au potolit.

Învățătorul a fost chemat la instrucție în urma unor denunțări, însă a fost pus în libertate, negăsindu-se vinovat de nici o faptă imputată.

In comunele *Plenița* și *Poiana-Plenița* :

Înainte de începerea revoltei, învățătorul *Sp. Filimon* și preotul *I. Strechescu*, aflând că un grup de derbedei dă semne de neliniște în mahalaua Borinari, la cărciuma lui C. Telea, s'au dus acolo și la sfaturile date de ei, poporul a răspuns cu insulte și slobozire de revolvere în vânt. Tot atunci, acel grup de derbedei, umblând prin sat pentru a lua pe toți locuitorii cu ei, au întâlnit pe învățătorul *I. Nicolau* și l-au luat cu forța, trântindu-l pe jos o enormă distanță, spre a merge cu ei. Abia a scăpat după multe rugăminți.

In comuna *Călugărei* :

Răspândindu-se vestea că ceata de resculați vine spre a devastă și alte două proprietăți..., învățătorul *Voiculescu*, venind în mijlocul agitatorilor, a început a-i povățui, convingând pe o parte să se opună cu forța devastatorilor, așa că cele două proprietăți au putut fi salvate.

In comuna *Goicea-Mică* :

In această comună nu s'a întâmplat revoltă.

.....
Învățătorul *I. B. Momârleanu* a fost bănuț ca instigator, adus în lanțuri la Craiova, însă eliberat a treia zi, în urma constatărilor făcute de autoritățile însărcinate cu completarea instrucțiunii.

In comuna *Adunații-de-Geormane* :

Învățătorul *Ion Dinulescu*, acuzat de instigator, a fost adus legat la Craiova, supus unui lung interogator și a doua zi eliberat, negăsindu-se asupra-i nici o vină.

Preotul *I. Dumitrescu* este și astăzi reținut pentru completarea instrucțiunii.

În comuna *Bodăești* :

Învățătorul a fost amenințat că dacă va eși din școală, va fi tăiat cu securile.

În comuna *Georocu-Mare* :

Răsculații au spart geamurile dela casa învățătorului *I. Petrescu* și i-au spart porțile de fier la curte.

În comuna *Căciulatu-Floran* :

Locuitorul *Florea Panciu*, arestat, a voit să omoare pe învățător cu o furcă de fier.

În comuna *Amărăști* :

Locuitorul *Ștefan Dumitru Mohor* îndemnă pe locuitori să meargă să pună foc la avutul învățătorului.

În comuna *Brădești* :

Și când preotul a ajuns la ei, cu rugămintele să nu mai devasteze, a fost luat pe sus, amenințat și abia a scăpat de furia lor.

În comuna *Mierea-Birnici* :

Poveștele preoților și ale învățătorilor : „că e păcat să pună foc, că asemenea sălbăticiii n'au făcut nici păgânii“, toate erau de prisos.

Răspunsul eră : „Ce vă pasă, aveți lefuri, d'ăia vorbiți așa!“

În comuna *Țiu* :

Sătenii turmentați cutreieră satul, să găsească pe arendașul moșiei, care, bănuiau ei, este ascuns în sat și negăsindu-l dau foc la niște paie ale învățătorului *D. Simniceanu*.

În comuna *Cernătești* :

Învățătorul *D. Nicolaescu* a fugit din comună și a stat ascuns în comuna *Țiu* ; iar preotul a rămas pe loc și a fost amenințat cu moartea de răsvrățiți, ca să meargă cu ei, forțându-l să bea rachiu.

Răsvrățiții au ars și ușile bisericii.

d) Următorii învățători au reușit să mențină liniștea în satele lor :

Borcea Herăscu, din *Bucovăț* ; *Florescu Gh.*, din *Cornu* ; *Stănculescu I.*, din *Comoșteni* ; *Marinescu C.*, din *Murgășu* ; *Stoenac I.*, din *Zavalu* ; *Chifulescu Gr.* și *Popa M. Florea*, din *Siliștea-Crucei* ; *Constantinescu N.*, din *Tencănuș* ; *Nicolaescu N.*, din *Sadova* ; *Călinescu I.*, din *Bechet* ; *Tuțescu St.*, din *Catanele* ; *Păunescu Marin*, din *Gighera* ; *Negrițescu I.*, din *Dobridoru* ; *Marin I.*, din *Tunari* ; *Iliescu D.*, din *Poiana-Mare* ; *Georgescu Ducea*, din *Ciuperceii-Vechi* ; *Bărbulescu C.*, din *Calopăr* ; *Popescu Paul*, din *Segarcea* ; *Paveliu I.*, din *Valea-Boului* ; *Popescu D.*, din *Cerătu* ; *Dinulescu D.*, din *Bârza* ; *Pr. Pretorian N.*, din *Țânțăreni*.

e) Următorii învățători din satele revoltate n'au părăsit comuna un singur minut și au lucrat la potolirea spiritelor :

Mihăilescu Gh., din *Seaca-de-Câmp*; *Popescu I.*, din *Almăjiu*; *Grigoriu Atena*, *Stănculescu Al.* și *Părvulescu Ilie*, din *Băilești*; *Demetrescu C.*, din *Valea-Stanciului*; *Popescu Gh. V.*, din *Negoiu*; *Andreescu P. Const.*, din *Căpreni*; *Bărbulescu C.*, din *Calopăr*; *Alexandrescu C.*, din *Argetoaia*; *Rocșoreanu C.*, din *Belofu*; *Marin M.*, din *Mărșani*; *Grigorescu V.*, din *Salcia*, căt. *Valea-lui-Petru*; *Martin I.* și *Roșianu D.*, din *Brabova*; *Popescu D.*, din *Isvoru*; *Petrescu I.*, din *Stoiana*; *Pretorian Marin*, din *Grindeni-Orășeni*; *Dumitrescu I.*, din *Grindeni-Lișteava*.

Anexa No. 29

Dintr'o scrisoare a Obștei din Murgășiu-Dolj.

„Deși ne aflăm în mijloc de comună, care și-a pierdut cinstea..... prin faptele comise în aceste zile și cari au căutat a molipsi și satul nostru, totuși prin chibzuința noastră și prin sfaturile și conferințele sănătoase ale *învățătorului și preotului*, astăzi respirăm în liniște, activitatea își urmează cursul în toate direcțiunile ca și în trecut.

.....
„Cu toții, dela mic până la mare, am veghiat și vom veghiă..... ca să ne păzim hotarele de răuvoitorii din comunele vecine, cari acum privesc cu gelozie la liniștea noastră.

„Am mers încă până acolo, de am scăpat chiar două averi din comuna vecină Balota..., a d-nei Ecaterina Andronescu și a d-lui colonel Băltăceanu, cari erau pe punctul de distrugere de către flămânzii după rău din cătunul Crucile..., pe cari i-am înfrânat și i-am pus pe fugă...“

Anexa No. 30

Din raportul protoiereului.

„...In adevăr, în timpul mișcărilor, când spiritele întregii populațiuni românești erau în fierbere, când groaza cuprinsese întreaga suflare românească, s'a căutat și s'a găsit că instigatorii și capii răscoalei au fost preoții și învățătorii.

Când însă liniștea a fost restabilită, când recea și dreapta judecată și-a reluat locul, spre cinstea clerului în general și în special a clerului doljean, lucrurile au luat altă față.

De unde, în primul moment, preoții erau considerați ca capi de rebeliune și prin urmare: „trebuiau cu toții impușcați“, acum ei au fost găsiți cu desăvârșire nevinovați; ba mai mult, au fost găsiți la postul lor de propagatori puternici ai ordinei și liniștei.

În primul moment, parohul din *Predești*, *I. G. Păunini*, ca să citez numai un caz, eră să fie împușcat de ofițerul Amzulescu, ca cap de răsvrățiți; mai în urmă alt ofițer, prin biletul de voie de a merge la oraș constată contrariul.

Pentru a-mi putea mai bine da seama de veritatea lucrurilor, împreună cu d. defensor eclesiastic, Gr. Popescu-Breasta, delegatul ministerului de culte, și în ziua de 25 Martie a. c. am plecat în județ, cercetând comunele :

Segarcea, Dranic, Padea-Barza, Valea-Stanciului, Horezu, Poenari, Grecești, Gângiova, Măceșu-de-Sus, Gorcea-Mare și Mică, Bârca, Urzicuța, Afumați, Boureni, Băilești, Galicea-Mare și Moțăței.

Am avut întrevedere la cancelaria protoieriei mai cu toți preoții din județ. Am cercetat cu minuțiozitate totul și, pe cât mi-a fost cu putință, am căutat a pătrunde chiar în forul conștiinței lor. Am rugat pe d. prefect al județului, I. Miteșcu, ca având la dispozițiune mai multe organe de investigațiuni, și prin urmare în măsură de a ști totul, să-mi comunice și numele preoților găsiți vinovați sau măcar bănuiți, și mi-a răspuns că nu-și ia pe conștiință pe nimeni, rămânând ca justiția să cerceteze și să se pronunțe.

Când dar totul rămăsese în atribuțiunile justiției, care, cercetând, a aflat pe cei vinovați ca răsvrătitori și i-a depus, m'am adresat ei.

Dar nici aci nu am găsit preoți vinovați sau bănuiți, în afară de pr. *I. Dumitrescu* din *Adunați-de-Geormane*, depus încă din primul moment.

Nu știu ce va constată justiția în privința răscoalelor, adică dacă ele au fost organizate din vreme sau fosta numai o mișcare spontanee.

M'am convins însă pe deplin, că preoții nu au avut absolut nici o cunoștință de vre-o organizație a lor; ci cu toții, fiecare în satul lui, au fost surprinși de aceste mișcări. Fiecare preot, cunoscându-și poporul, avea credința că ei nu vor face ceea ce făceau cei din alte comune; însă fiecare a fost înșelat în credințele sale. În scurt, subsemnatul este convins că nici unul dintre preoții din județ nu poate fi vinovat ca instigator. Această credință o am și de cel din *Adunați-de-Geormane*, deși este încă depus.

Că cu toții, în nenorocitele mișcări, s'au ținut strict în rolul lor de apostoli ai păcii, de sprijinitori ai ordinii publice, unde chiar cu riscul vieții, precum se vede din răspunsurile dela punctul XVIII din chestionar și din cunoștințele personale ce am.

Mai la vale dau numele acelor preoți cari s'au distins mai mult :

Preotul *C. Vladimirescu*, din *Adâncata*; *D. Andreescu*, din *Balta*; *I. Papazulescu*, din *Basarabi*; *A. Băculescu*, din *Bârca*; *I. Dumitrescu*, din *Bechet*; *M. Udrieanu*, din *Bistreț*; *C. Braboveanu*, din *Brabova*; *I. Tucu*, din *Calopăr*; *P. Stănescu*, din *Călărași*; *M. Covereanu*, din *Călugărei*; *Sabin Popescu*, din *Cornitești*; *Pavel Mihaescu*, din *Cetate*; *Gavril Popescu*, din *Cetate*; *Gh. Petculescu*,

din Ciuperceii-Noi; I. Voiculescu, din Ciutura; Gh. Ștefanini, din Coșofenii-din-Față; P. Petrescu, din Coveni; M. Vasilescu, din Ciubega; Amza Nicolaescu, din Măceșu-de-Sus; C. Popescu, din Măceșu-de-Jos; Nistor Dumitrescu, din Maglaviți; Ilie R. Neagoe, din Mârșani; I. Moțățeanu, din Moțăței; N. Murgășanu, din Murgăș; Ilie Gavrilescu, din Murta; Toma Dobrotescu, din Ne-dea; I. Străchescu, din Plența; I. Dinescu, din Piscu, plasa Băilești; P. Dinculescu, din Gorcea-Mică; Gh. Dobrianu, din Poiana-Mare; I. Petrescu, din Poiana-Mare; I. G. Paunini, din Predești; Ilie I. Turcu, din Rastu; T. Gr. Popescu, din Rojiște; I. Scăeștianu, din Secăești; A. Predescu, din Seaca-Ghidieni; Ilie Pretorian, din Segarcea; I. Almojanu, din Sopot; N. Pretorianu, din Tănțăreni; N. Bardianu, din Zaval.

Anexa No. 31

Raportul revizorului școlar.

„Domnule ministru,

*Răspund târziu ordinului d-voastră circular No. 13.510 din 26 Martie a. c., pentru că am vroit să vă arăt totul — după ce m'am convins personal — de chipul cum s'au întâmplat răscoalele țărănești în județul Dolj, stabilind adevăratul rol ce l-au avut învățătorii și preoții în mișcarea țărănească.

Răscoalele aici au fost mai violente ca oriunde, și fiindcă știu cât Vă interesează chestiunea țărănească, am căutat să Vă raportez numai adevărul constatat prin mine, să fac istoricul răscoalelor din fiecare comună și să Vă conving din darea mea de seamă, că învățătorii și preoții, în general vorbind, afară de puține excepțiuni condamnabile, au dat cel mai prețios concurs la potolirea răscoalelor.

Zic excepțiuni condamnabile, d-le ministru, pentru că în rândul lor, bag pe acei învățători lipsiți de sentimentul datoriei, cari de frică, de altfel explicabilă, au dezertat dela posturile lor, lăsând comuna pradă unor ticăloși, parte din ei ieșiți din pușcărie și cari n'aveau ce pierde.

Acești învățători rămân responsabili de faptele lor.

În generalitatea cazurilor, învățătorii, acești apostoli ai luminii, și-au făcut datoria, dând pildă de patriotism luminat, și au reușit animați de sentimentul datoriei în menținerea ordinei, întru cât au avut în spatele lor și o administrație comunală conștientă și un colaborator cinstit în preot.

Darea de seamă Vă va convinge despre aceasta. Nu cunosc și nu pot acuza pe nimeni de instigator.

Isbucnirea răscoalelor se datorește :

a) Pe unele locuri învoelilor agricoleilor, prea grele, ba foarte grele de suportat ;

b) Dijmuirii porumbului, cari în unele localități văzute de mine în alți ani, se făcea după ce cădea zăpada pe porumb de două palme și ca probă recentă, e că Virgil Târnoveanu, până în Martie când a fost omorît de țărani, nu-i dijmuise;

c) Răului tratament, căci în unele curți boierești nu intră țaranul, fără să fie bătut și insultat;

d) Lipsei de sentiment omenesc, față de cel ce cu atâta sudoare umple pătulele și magaziiile altora; căci pentru o datorie de doi lei, administratorul moșiei a luat cureaua dela pânțelele datornicului, etc., etc.;

e) Molipsirii, și această molipsire se datorește în mare parte — după mine — neînsumării tuturor contingentelor concentrate pentru mobilizare; unii tineri au auzit prin orașe fel de fel de versiuni și sub impresia celor auzite au răspândit șvonuri:

„Este ordinul M. S. Regelui să omorîm boierii, să le distrugem conacele și să le împărțim moșiile“;

f) Fricii de studenți după unii, studienii după alții, că vin să le dea foc și să-i omoare, dacă nu imită pe răsculații din comunele vecine;

g) Dorinței de a scăpa de străini — prin străini ei înțeleg pe greci, — căci aici în județ nici pomeneală nu e de evreu și țărani nici nu tolerează în sat pe un evreu mai mult ca trei zile, iar cu bulgarii s'au asimilat, deși în sata trăesc deosebit unii de alții, etc.

În unele localități, cauza care i-a îndemnat la fapte sălbatice rămâne o enigmă întru cât:

a) Cu proprietarii și arendașii n'aveau neînțelegeri de așa natură, încât să-i îndreptățescă a fi nemulțumiți;

b) Moșiile Statului li se împărțiseră în loturi;

c) Aveau în depozit din belșug grâu și porumb, grație abundenței din anul trecut;

d) În unele comune, pe acea mare secetă din anul 1901, locuitorii, de ex. în comuna Adunații-de-Geormane, au primit porumb mai mult gratis dela d-na proprietară El. C. Dumba și acum de curând, tot dânsa proiectase a zidi cu a sa cheltueală, o biserică la care se și începuse lucrările.

Din cele 159 comune rurale, câte are județul Dolj, în 30 a fost liniște completă; ba locuitorii au înființat patrulare de pază, căei păziau satul zi și noapte.

În aceste comune, preoții și învățătorii și autoritatea comunală umblau sfătuind pe locuitori, că binele și ușurarea invoelilor de muncă nu se pot căpăta prin răscoale, jaf și vărsare de sânge, ci prin cinste, muncă și înțelepciune; și prin povește convingătoare s'a ajuns a se avea cea mai perfectă liniște.

În alte comune, tot liniștite, ca măsuri preventive s'a ordonat închiderea cârciumelor, nepermițându-se băuturi alcoolice.

S'a ridicat gazul ce s'a găsit la comercianți.

S'au cumpărat arme prin șefii de garnizoane și s'a organizat o gardă de zi și de noapte în jurul comunelor.

S'a interzis clăcașilor după orele 8 seara să mai umble pe strade sau să iasă din casele lor.

S'a interzis locuitorilor pornirea persoanelor străine sau chiar a rudelor—locuitori străini—și nici străinilor nu le eră permis să părăsească comuna pentru orice trebuință.

Garda de noapte să se facă numai de proprietarii de moșii dela 10 hectare în sus, iar cea de zi numai de moșneni, excluzând pe clăcași.

S'au format comisiuni din bătrâni sfătoși și cu autoritate morală, cari împărțiți în grupuri, dau sfaturi în dreapta și stânga, menținând nivelul moral printre săteni.

La asemenea salutare măsuri au luat parte următorii învățători, grație cărora s'a reușit a se păstra o liniște și ordine exemplară prin comunele lor :

Bercea Herescu (Bucovăț), Florescu Gh. (Cornu), I. Stănculescu (Comoșteni), C. Marinescu (Murgășu), I. Stoenac (Zavalu), Gr. Chifulescu și Popa M. Florea (Siliștea-Crucei), N. Constantinescu (Tâncăna), N. Nicolescu (Sadova), I. Călinescu (Bechetu), St. Tuțescu (Catanele), Marin Păunescu (Gighera), I. Negrițescu (Dobridoru), I. Marian (Tunari), D. Iliescu (Poiana-Mare), St. Georgescu-Ducea (Ciuperceni-Vechi), C. Bărbulescu (Calopăru), Paul Popescu (Segarcea), I. Paveliu (Valea-Boului), D. Popescu (Cerătu), D. Dinulescu (Bârza), Pr. N. Pretorian (Țânțăreni).

La această stare pașnică au contribuit în multe comune și părinteasca ocrotire și ușurare, ce hâncile populare au dat locuitorilor, căci prin ele s'au desrobit pământurile țăranilor ce fusese arendate și cotropite de cămătari ; s'au cumpărat vite de muncă, instrumente agricole, s'au întocmit gospodării bune, s'au întocmit societăți cooperative, etc.

Pe alte locuri, manifestul onor. guvern a fost lipit pe cartoane și purtat pe strade de echipe de elevi cari cu glas tare îl citiau țăranilor, în toate unghiurile unde se aflau 2—3 săteni.

În școalele, acolo unde n'au fost închise, s'au dat sfat elevilor și s'au înălțat rugăciuni către Dumnezeu pentru mântuirea poporului și a țării, îndemnându-se copiii să spună părinților a fi liniștiți.

Astfel s'a putut menține ordinea în cele 30 comune.

În cele 70 comune, câte au fost în revoltă, toate povețele au fost zadarnice ; unii spun că s'au revoltat pentrucă n'au pământ suficient pentru muncă ; că n'au loc de pășune pentru vite ; că se exploatază moșiile în bani și că țăranii locali sunt învoiți cu greu, aducându-se la muncă străini ; că trebuia să se scoale și să meargă acolo unde merge toată lumea ; că e poruncă să se revolte și că armata nu trage cruce în cruce (creștini în creștini) ; etc., etc., alții

spun că de frică s'au revoltat, de teama comunelor vecine revoltate, etc.

După mine, întinderea revoltei cu atâta furie în județul Dolj, rămâne o enigmă, întru cât în unele comune revoltate, locuitorii erau cunoscuți ca harnici plugari, bine împroprietăriți și cu bună situație materială.

Intre învățătorii din comunele revoltate, cari n'au părăsit comuna un minut și cari au întrebuințat tot felul de mijloace să-i împiedice dela barbariile lor, în fine oameni cari și-au dat socoteală de rostul lor în sat, toțmai în împrejurări de felul acesta, sunt:

G. Mihăilescu (Seaca-de-Câmp), I. Popescu (Almăjii), Atena G. Grigoriu, Al. Stănculescu și Ilie Părvulescu (Băilești), C. Demetrescu (Valea-Stanciului), G. V. Popescu (Negoiu), Andreescu Const. (Căpreni), C. Bărbulescu (Calopăr), C. Alexandrescu (Argetoaia), C. Roșoreanu (Beloțu), M. Marinescu (Mârșani), I. Martin și D. Roșeanu (Brabova), V. Grigorescu (Salcia-Valea-lui-Pătru), D. Popescu (Isvorul), I. Petrescu (Stoiana), Marin Pretorian (Grindeni-Orășeni), I. Dumitrescu (Grindeni-Lișteava).

Multă inimă au arătat preoții: I. Popescu (Gângiova), Pr. C. Tănăsescu (Bucovățu) și Pr. Murgășeanu (Murgășiu), precum și primarul I. I. Matranesea din comuna Cătunele.

Eu n'am ezitat un singur minut de a fi acolo unde datoria mă chiamă și fără nici o frică, înconjurat de năvălitorii comunelor, am îndemnat pe săteni la liniște și dacă în unele cazuri n'am reușit, cauza este că în capul răsculaților au fost niște derbedei, oameni fără nici un căpătâiu și turmentați de băutură.

JUDEȚUL DORHOI

Anexa No. 32

Copie de pe raportul d-lui prefect de Dorhoi către
ministerul de interne.

„Aci alăturat, am onoare a Vă înainta în original raportul proto-reului și revizorului școlar, pe cari din prima zi i-am trimis prin județ pentru a liniști spiritele, având toată încrederea în capacitatea și patriotismul lor.

După cum Vă puteți convinge singur, această misiune a dat până acum rezultatele cele mai îmbucurătoare; ar fi fost și mai eficace când protoiereul urmă întocmai recomandațiile sale, îmbrăcând vestmintele bisericesti și cu crucea și evanghelia în mână, dacă ar fi deslegat pe nenorociții săteni de jurămintele anterioare, de cari se căesc astăzi.

De acum așa va procedă, căci i-am dat formula pentru a se im-

pacă cu canoanele bisericești, cari nu autoriză decât un singur serviciu pe zi, căci i-ar fi trebuit peste una și jumătate lună pentru a face tot județul și sunt prea grăbit.

Am ținut mai cu osebire a încredința prima misiune de pacificare în județ protoereului și revizorului școlar, pentru a restabili prestigiul preoților și învățătorilor din acest județ, foarte învinuiți de regimul trecut ca singuri autori ai răscoalei.

Sunt vre-o câțiva în adevăr vinovați, dar prea puțini pentru a se resfrânge responsabilitatea și desconsiderația asupra întregului corp, pe care trebuie să-l considerăm ca cel mai eficace agitator în îndeplinirea grelei misiuni ce ne rămâne de săvârșit pela sate“.

Anexa No. 33

Din raportul revizorului școlar.

a) *Învățătorii și preoții implicați în răscoale :*

„Nici un preot nu a fost acuzat de instigator în răscoalele țărănești; iar dintre învățători numai *Ion Alexandrescu*, dela școala din *Hudeștii-Mari*, contra căruia s'a deschis acțiune publică.

b) *Învățătorii și preoții cari au lucrat la potolirea răscoalelor :*

Rolul învățătorului și al preotului în potolirea răscoalelor țărănești a fost mare și următoarea împrejurare întărește și mai mult:

În ziua de 7 Martie a. c., toți învățătorii, mulți dintre ei preoți, au fost convocați în orașul Dorohoiu de către d. director și inspector general al învățământului primar, ca să le vorbească de modul cum ar trebui să se poarte în așa grele împrejurări; și tocmai în acea zi, când lipsiau învățătorii, satele : Zamoștea, Hreățua, Grămești, Poiana-Brăești, Avrămeni, Vorniceni, Cordăreni, Buhliu, Hopăi din acest județ, s'au răscolat.

Vorbiam cu învățătorii și îmi spuneau că dacă ar fi fost fiecare în satul lor, ar fi împiedicat răscoala și de sigur ar fi reușit dacă nu în toate satele, cel puțin în parte din ele.

Se înțelege că nimeni n'a prevăzut acest lucru, dar puteți vedea și d-voastră și să Vă încredințați chiar că așa s'ar fi petrecut lucrurile.

Ce reiese de aici ? Reiese că ceea ce ar fi putut face învățătorul și preotul în sat, nimeni nu ar fi putut face.

Acțiunea în județ, în câteva sate, răscoalele s'au mărginit numai la scoaterea evreilor din sate, în cea mai mare liniște, iar avutul lor păzit de țărani până la ridicarea lui.

În alte sate, ruperea angajamentelor dintre săteni și proprietari sau arendași. Această mișcare liniștită se datorește preotului și în-

vătătorului, dar cari n'au putut face mai mult. In alte sate au reușit să-i liniștească în totul. Devastări s'au făcut puține și acolo unde au fost s'au datorit băuturii, fiindcă în acest județ toate fabricile de spirt sunt evreești; iar pe la casele lor, pivnițele sunt pline cu bologoace de vin și încă de cel vechiu.

Înțelegeți d-voastră, d-le ministru, că după ce țăranul se îmbată, nu-i mai poate sta nimeni în cale.

Din cele ce V'am expus, se poate vedea că preoții și învățătorii au fost la înălțimea misiunii lor.

Anexa No. 34

Din relațiunile învățătorului Gh. Nichifor, din comuna Ibănești, județul Dorohoi.

„Locuitorii acestui sat sunt renumiți prin tot felul de fapte rele de orice natură, recunoscute de toți locuitorii din împrejurimi, cât și de autoritățile judiciare; și cu atât mai mult este de mirare că prin mijlocul răscoalelor prin care am trecut, acești locuitori au stat liniștiți. Și dacă au stat liniștiți, aceasta s'a întâmplat numai mulțumită stăruințelor împăciuitoare atât ale semnatului, cât și ale parohului Grigore Reileanu. Să credeți, domnule ministru, că pentru ca acest sat să fie liniștit în aceste timpuri (despre care fapt s'a mirat și persoane străine de localitate, spunând că vom fi arestați pentru că nu am făcut răscoale), a trebuit de multe ori să asudăm vorbindu-le despre liniște, în orice loc unde-i găsiam întruniți; și cu toate că e înjositor, dar vă spun sincer, domnule ministru, că am vărsat de multe ori lacrimi în fața lor, numai ca să-i fac a fi liniștiți, pentru că atât eu cât și parohul, ambii în vârstă, ne-am dat socoteala de urmările unei astfel de răsvrătiri nesocotite.

Și când, d-le ministru, am văzut că a trecut acest puhoiu de idei și fapte răsvrătitoare, am rămas mulțumiți de efectul înrăririi noastre asupra locuitorilor.

Dar ce nu se poate face și câte răsbunări nu se aduc la îndeplinire în asemenea timpuri turbure și de tristă memorie, când fiecare își poate răsbuna! Și astfel, ca recompensă a stăruințelor mele, în ziua de 29 Martie mă văd arestat, ținut în arest până la 4 Aprilie, când am fost liberat, pe motiv că am fost arestat prin asemănare cu o altă persoană, ba că se potrivește numele meu cu al altora, persoane ce sunt din alte sate, depărtate de 5 și 8 kilometri, și ce e mai mult că acele persoane sunt și azi libere, ceea ce dovedește destul de clar, numai din acest fapt, că nici ele nu sunt vinovate.

D-le ministru, nu cerem milă și nici indulgență, ci cerem o anchetă conștiințioasă, ca să ni se recunoască vinovăția ori nevinovăția.

Anexa No. 35

Adresa ministerului de interne.

D-l prefect al județului Dorohoi ne comunică că i s'a referit de primarul comunei rurale Hudeștii-Mari, cum că locuitorii din acea comună, luând cunoștință de cuprinsul unor broșuri ce le-a fost împărțite de către învățătorul *Ion Alexandrescu*, s'au hotărât a se întruni cu toți din toate satele, în ziua de 31 Decemvrie, cu intențiunea să asedieze și să devasteze casa proprietarului, d-l Ioan Frank.

D-l prefect a luat imediat cuvenitele măsuri, astfel că deși în ziua hotărâtă de 31 Decemvrie s'au adunat la localul primăriei un număr de vre-o 22 locuitori, dar nu s'a produs nici o turburare; ci s'au măr-ginit numai a formulă o petițiune prin care cer să li se dea pământul necesar lor pentru hrană.

Anexa No. 36

Din ancheta revizorului școlar.

„...Învățătorul *Ion Alexandrescu* n'are nici un amestec în întâmplările de cari vorbește această adresă și că numai din cauza unei vechi animozități dintre dânsul și primarul respectiv, acesta din urmă a găsit cu cale să-i atribue mișcarea locuitorilor.

Învățătorul *Alexandrescu* lipsiă din comună în ziua de 31 Decemvrie 1906, fiind dus cu familia la Botoșani, chiar dela începutul vacanței Crăciunului, și neîntorcându-se de acolo la Hudești decât la finele vacanței.

Dânsul posedă o moșioară de vre-o 60—70 fălci și are tot interesul pentru menținerea ordinii între săteni și sunt convins că el n'a contribuit intru nimic la mișcarea sătenilor“.

Anexa No. 37

România.

Comisia de judecată a învățătorilor și institutorilor circumscripției Iași.

No. 56.

Ședința din 12 Iunie 1907.

Sub președenția d-lui I. Th. Burada, primpreședinte al Curții de apel.

Membreu d-l A. Popovici, profesor universitar.

Astăzi, fiind termenul de cercetare a afacerii privitoare pe învățătorul *Ion Alexandrescu*, din comuna *Hudeștii-Mari*, jud. Dorohoi, transmis în judecata acestei comisii prin adresa ministerului instruc-

țiunii publice No. 13.275 din 13 Martie a. c., pentru că ar fi făcut instigații, excitând pe țărani la revoltă.

Ascultând pe d. inspector Halița, care a declarat că nu are elemente pentru susținerea acuzației și a cerut achitarea învățătorului.

Comisiunea

Având în vedere că din actele transmise de d. ministru, precum și din dosarul instrucției afacerii răscoalei din Hudești-Mari, pus la dispoziția comisiei de către d. procuror general al Curții de apel din Iași, nu numai că nu rezultă absolut nici o dovadă contra învățătorului Alexandrescu, dar din contră, s'a constatat că el ca învățător a îndemnat neconținut pe locuitori la bine, sfătuindu-i să facă economii și să depună banii la banca populară, pentru a putea să ia ei în arendă moșia ;

Pentru aceste motive, comisia achită pe învățătorul Ion Alexandrescu.

I. Th. Burada, Al. Popovici.

Secretar, A.

Anexa No. 38

Ordonanța definitivă No. 65.

Noi, George Coline, judecător de instrucție al tribunalului Droboi.

Având în vedere actele de procedură dresate, etc.

Prin rechizitoriul suplimentar No. 1.950, s'a deschis acțiune publică și în contra învățătorului I. Alexandrescu, pentru faptul că a provocat și îndemnat pe locuitori la nesupunere către legi, autoritățile constituite și la dezordine. Dacă la început erau oarecare indicii, indicii cari au motivat punerea sub inculpare, din instrucția urmată nu rezultă că numitul s'ar fi făcut culpabil de acest fapt. Ca și mulți alți învățători, și Alexandrescu a căutat să fie la nivelul tuturor acelora cari își dau seama de rolul ce trebuie să-l aibă printre săteni, ca cu sfatul și indemnul să-i determine a se ridică din starea de ignoranță în care se găsesc, precum și la emanciparea lor economică. În urma insistențelor sale s'a înființat în comună o bancă populară, condusă de el în calitate de președinte al consiliului de administrație, și societăți cooperative prin cătune și prin diferite conferințe ce a ținut la cercurile culturale, a căutat să-și îndeplinească cât mai complet obligațiile sale. Simplele arătări făcute de primarul comunei, că învățătorul Alexandrescu ar fi agitat locuitorii, fără să indice în ce constă acele agitațiuni, și luând în considerațiune și faptul că între numiții există o veche dușmănie, nu poate forma o bază sigură, care să ne determine că în adevăr acest învățător e culpabil

de faptul imputat, așa că și numitul urmează a fi scos de sub urmărire.

Pentru aceste motive,

Văzând și dispozițiile art 129 p. p.,

În unire cu rechizitoriul definitiv al d-lui procuror,

Declarăm :

Că nu există caz de urmărire în contra d-lui Ion Alexandrescu.

Anexa No. 39

Ancheta protoierelui și a revizorului școlar.

„S'a adus multe învinuiri corpului preotesc și învățătoresc, că ar fi fost îndrumător spre răsvrătire și cu prilejul vizitării căutând să ne formăm deplina convingere asupra acestui punct, ca să arătăm și să scoatem pe acei puțini, porniți pe cale greșită, din rândul celor buni și cari sunt adevărați luminători, Vă supunem cunoștinței d-voastre, întemeiați atât pe cercetările făcute de noi, cât și pe adresa parchetului No. 3.846 din a. c., că dintre preoții acestui județ nu s'a găsit nici unul care să se fi făcut vinovat de această mișcare, ci din contra au dat sprijinul lor cu toții, cât le-a fost cu putință, la liniștirea spiritelor; iar dintre învățători, singur *Ion Alexandrescu*, dela școala din *Hudeștii-Mari*, este implicat și dat judecății, pe când toți ceilalți au fost la înălțimea misiunii lor, căutând să liniștească spiritele, ceea ce în multe părți au reușit.

Cu mulțumire am constatat aceste lucruri și Vă comunicăm că aceste două corpuri, clerical și învățătoresc din acest județ, acum ca și în totdeauna au răspuns datoriiilor sfinte, de a fi călăuză spre binele sătenilor în mijlocul cărora se află, și deci învinuirea e de parte de a fi întemeiată; și ar fi bine de a se aduce la cunoștința d-lui ministru respectiv ținuta demnă în mijlocul poporului a acestor adevărați apostoli și a se îndepărta pata care s'a adus prin învinuirile de cari nu s'au făcut capabili».

JUDEȚUL FĂLCIU

Anexa No. 40

Din raportul revizorului școlar.

„Am onoare a Vă face cunoscut, că nu este nici un învățător din acest județ implicat în răscoalele țărănești și nici simplu bănuț».

Anexa No. 41

Din raportul protoieriei.

„Când în ziua de 9 Martie s'a produs prima răsvrătire în parohia *Corni*, com. *Albești*, megieșă cu jud. Vaslui, prin bătaia unor evrei și devastarea caselor a opt familii din aceștia, de către o ceată de șase inși, preotul paroh local *Haralambie Sârbu* și-a făcut cu prisosință datoria. Chiar în momentul acțiunii, el n'a pregetat a se duce în mijlocul lor și de a încerca cu toată energia de a-i opri dela faptele lor. Dacă n'a reușit pe deplin, din cauză că devastatorii erau turmentați de hăutură, totuși a reușit a scăpa pe cei devastați de a nu fi sfășiați de mulțime. A doua zi, Sâmbătă 10 Martie, după terminarea slujbei, tot acest preot, profitând de prezența mai multor enoriași, le vorbi despre rușinea făcută întregului sat de către cei șase indivizi în ajun și pentru că acum se hotăriseră a merge în număr mai mare, spre a devastă casa proprietății din *Vladnic*, preotul le spuse că dacă nici de data asta nu-i va ascultă glasul, îi va părăsi.

Cuvintele avură o mare înrăurire asupra celor prezenți, iar rezultatul fu că devastatorii din ajun nu s'au mai dus la *Vladnic* și astfel casa proprietății a fost salvată.

.....
 Intre preoți am remarcat activitatea următorilor :

Economul stavrofor *Spiridon Popa*, paroh al parohiei *Bozia*, care în ziua de 9 Martie, când locuitorii din acest sat s'au răscolit și au vroit să sfășie în furia lor pe arendașul moșiei, *Edmond Brocle*, s'a dus imediat în mijlocul sătenilor și i a împiedicat dela săvârșirea acestui act, scăpând viața arendașului și cruțându-i curtea prin stăruința și energia sa.

Acest fapt a fost constatat de subsemnatul, prin mărturisirea lui de către niște săteni din *Bozia*, cu cari am vorbit. De altfel acest vrednic și distins preot se bucură de cea mai mare vază înaintea păstoriiților săi, care-i ascultă cuvântul în toate împrejurările.

Economul stavrofor *Ștefan Andriescu* al parohiei *Moșna*, care prin zelul și activitatea sa a ținut în frâu populațiunea destul de numeroasă a parohiei sale, oprind-o de a se agită sau răsvrăti. Apoi tot acest preot a fost însărcinat de către subsemnatul a fi în ajutorul preotului din comuna *Răducăneni* și a doi controlori de ai băncilor populare, în zilele de 12 și 13 Martie, când primisem cunoștința despre o plănuită devastare a târgușorului *Răducăneni*.

Economul *Petre Vasiliu*, paroh al bisericii Sf. Voevozi din *Huși* și subprotoeria de reședință, pentru meritul de a ne fi stat în ajutorul nostru, în munca încordată din tot timpul răscoalelor.

Preotul sachelar *Dimitrie Ciocârlan*, paroh al parohiei *Bazga* din comuna *Răducăneni*, și

Preotul *Gh. Lupu*, al parohiei *Păhnești*, cari ambii cu energia și ascultarea de care se bucură între păstoriiții lor, i-au oprit dela orice agitație.

JUDEȚUL GORJ

Anexa No. 42

Din raportul revizorului școlar.

a) *Invățătorii și preoții implicați în răscoale:*

Au fost denunțați ca instigatori: *C. Dobrescu* și *Matei Stoicoiu*, asupra cărora însă nu s'a găsit nici o vină.

b) *Invățătorii și preoții cari au lucrat la potolirea răscoalelor:*

<i>D. Coiculescu,</i>	invățător	în comuna	<i>Arcani.</i>
<i>I. Th. Calotescu,</i>	"	"	<i>Cărbunești.</i>
<i>I. Mateescu,</i>	"	"	<i>Storești.</i>
<i>S. Popescu,</i>	"	"	<i>Topești.</i>
<i>G. Rădăcineanu,</i>	"	"	<i>Ticleni.</i>
<i>Vas. Predescu,</i>	"	"	<i>Horezu.</i>
<i>Em. Popescu,</i>	"	"	<i>Curțisoara.</i>
<i>D. Dogariu,</i>	"	"	<i>Mușetești.</i>
<i>Petre Pănoiu,</i>	"	"	<i>Crasna.</i>
<i>Iacob Părvulescu,</i>	"	"	<i>Urdari-de-Sus.</i>
<i>Ilie Ciobanu,</i>	"	"	<i>Părău-Baia.</i>
<i>N. Mateescu,</i>	"	"	<i>Balta.</i>
<i>D. Bobeiu,</i>	"	"	<i>Ciuperzeni.</i>
<i>Gr. Părvulescu,</i>	"	"	<i>Vladuleni.</i>
<i>Gh. Bărbulescu,</i>	"	"	<i>Turceni-de-Sus.</i>
<i>M. Stoicoiu,</i>	"	"	<i>Vladimir.</i>
<i>Pr. I. Stănescu,</i>	"	"	<i>Brănești-Capu-Dealului.</i>

Invățătorul *G. Dobrescu* dela *Copăcioasa*, având mare trecere și la sătenii din *Bobu* prin banca sa, a evitat și acolo revolta.

Anexa No. 43

Din raportul protoieriei.

"....Contra preoților și invățătorilor la început eră un curent de bănueli și nemulțumiri; ele însă au dispărut prin dovedirea că ei și-au îndeplinit misiunea de împăciuitori în menținerea liniștei.

Un singur preot, *Constantin Stoichițoiu* din comuna *Ceauru*, cu invățătorul și trei fruntași, au fost aduși la prefectură, după oarecari pârâciuni ale unui îngrijitor al moșiei de acolo, cu escortă de doi jandarmi; însă constatându-se acele pârâciuni neadevărate, ei s'au eliberat.

Preotul *Ilie Roșoga* din *Turburea*, fiind bănuat că a fost de coveniență cu d. V. M. *Cogălniceanu*, i s'a făcut perchiziție domiciliară; dar nu s'a găsit nici un act compromițător. Altă nemulțumire nu i s'a cauzat.

S'au chemat la parchet preoții: *Ion Tomescu* din *Valea-lui-Câine*, *Ion Bălan* din *Stolojani* și *Iacob Bărbulescu* din *Cornești*, ca martori informatori, pentru oarecari persoane acuzate de faceri de rele și instigatori.

Nemulțumiri sunt și contra preoților pentru că iau taxe la inmormântări și alte servicii, că nu se duc cu botezul la casele lor, cu Nașterea și altele.

Contra învățătorilor că le iau copiii la școală și li se impun amenzi pentru absența lor.

JUDEȚUL IALOMIȚA

Anexa No. 44

Din raportul prefecturii.

„In contra preoților și a învățătorilor din acest județ nu avem a ne plânge; din contra au fost demni de misiunea lor și ne-au dat tot concursul pentru potolirea și menținerea bunei ordine“.

Anexa No. 45

Din raportul protoieriei.

„In acest județ, din fericire, nu s'a întâmplat absolut nici o răsvrătire țărănească; iar cucernicii preoți, în unire cu învățătorii din comunele respective, pe tot timpul revoltelor din țară au stat cu un devotament demn de laudă, ca strejari neadormiți și noaptea printre locuitori, explicându-le manifestul guvernului, îndemnându-i la liniște, la respectul către legile și autoritățile țării, zugrăvind în acelaș timp cu colorile cele mai negre pe răsvrățiții din alte județe și relele la cari se expun atât ei cât și urmașii lor; așa că, în fața instrucțiunilor ce li s'a dat la timp după ordinele chiriarhale, neavând de înregistrat revolte, nu sunt nici instigatori și nici bănueli ca atare“.

JUDEȚUL IAȘI

Anexa No. 46

Din raportul prefecturii.

„....In ce privește răscoalele agrare, până acum a fost deschisă acțiune publică în contra preotului lipovenesc din *Tg.-Frumos*, *Nicolai Vasilov*, pentru devastare, și în contra studentului din Iași, *Nicolai Policron* pentru ațâțare la răscoală; dar în potriva acestui

din urmă nu există vre-o probă serioasă, afară de arătarea unui jandarm, contrazisă chiar de ceilalți jandarmi. Dintre învățători nu s'a deschis încă acțiune nici în potriua unuia; actualmente parchetul cercetează numai cazul învățătorului *Ciobanu*, din comuna *Andrieșeni*.

În cursul răscoalelor s'au mai făcut cercetări, în urma cărora însă, învinuirile ce li se aduceau s'au dovedit neintemeiate, în contra lui *C. Brudariu*, învățător din *Podul-Iloaiei* și a preotului *Ion Luchian* din comuna *Cărnicești*.

Anexa No. 47

Din raportul revizorului școlar.

„Toți învățătorii și preoții din acest județ s'au distins printr'o demnă activitate și abnegație în potolirea răscoalelor. Felul cum a lucrat fiecare a variat cu localitatea și natura împrejurărilor; iar rezultatul a fost că în acest județ, numărul răscoalelor au fost mic și s'au potolit și curând și fără mari pagube.

Nici un învățător sau preot nu s'a sustras de a lucra; ba încă mulți au suspendat serviciul și au alergat la moment acolo unde se simția amenințarea unei primejdii.

JUDEȚUL ILFOV

Anexa No. 48

Din adresa ministerului de interne.

...»Dintre învățători, și d. prefect arată prin raportul său de mai sus, că numai *B. C. Pascu*, învățătorul din comuna *Mieșunești-Greci*, a îndemnat pe locuitori, și el după îndemnul altor persoane, să cumpere o moșie a d-lui *N. Lahovary*, caz care s'a deferit parchetului spre a se controlă.

Anexa No. 49

Raportul protoieriei.

...»Prin măsurile luate din vreme, prin sfaturile și rugăciunile făcute de preoți, prin concursul dat de d-nii învățători și onor. administrațiunii comunale, precum și prin vizitele și sfaturile ce subscrisul, în timpul răscoalelor, a făcut la peste 60 sate, nu s'a ivit nici o răsvrătire din mila lui Dumnezeu și nici un preot n'a fost dat ca instigator și nici închis. Un singur caz s'a întâmplat în parohia *Hotaru*, unde cucernicul paroh și subprotoereu *D. Iordăchescu*, în urma unui denunț anonim eră să fie ridicat; însă constatându-se netemeinicia celor imputate, a fost lăsat în parohie, renunțându-se a mai fi

ridicat. Preotul amintit a rămas foarte abătut de această înscenare; când el, mai mult ca alții, s'a pus în fața locuitorilor săi și satele vecine, sfătuindu-i a nu da crezământ răuvoitorilor țării și neamului românesc.

Un alt caz s'a mai petrecut cu preotul paroh dela parohia *Tămădău*, care a făcut o petiție sătenilor, după a lor cerere, relativ la cererile lor față de d. arendaș respectiv. Cazul a fost anchetat de d. inspector comunal, iar rezultatul a fost cerut de protoerie, spre a-l înainta Sfintei Mitropolii.

Mai adaug spre lămurire, că oriunde m'am prezentat în mijlocul sătenilor și le-am vorbit și sfătuit a fi liniștiți, a nu da crezământ iscoadelor și răuvoitorilor neamului nostru, cu toții au declarat că se vor uni a păstra pacea și a se opune celor cari ar căuta să le turbure liniștea; însă nu este mai puțin adevărat, că cu toții au declarat că sunt tare apăsați și sătăciți, și roagă cu toată căldura pe onor. guvern a se ține de promisiuni, spre a le mai ușura întru câțva povara ce atât de greu apasă asupra lor, și anume a li se da pământ de arat, islaz pentru pășunatul vitelor, ușurări la învoeli și dreptăți la măsurii.

JUDEȚUL MEHEDINȚI

Anexa No. 50

Din raportul revizorului școlar.

„Din cercetările ce am făcut printre săteni și din comunicările ce am dela învățători, . . . se vede că răscoalele în acest județ n'au fost plănuite și nici organizate, ci . . . s'au întins mai mult prin imitațiune. . . .

În această nenorocită mișcare, vocea preoților și sfatul învățătorilor n'au mai putut opri pornirea crudă a sătenilor, — dintre cari mulți au căzut victime, unii a faptelor lor rele, iar alții ai nevinovăției lor . . .

a) Preoți și învățătorii implicați în răscoale :

Preotul *Alexandru Popescu*, din comuna *Corcova* . . . , a fost împușcat . . . în drumul dintre *Strehaia* și *Corcova*.

Acestui preot i s'a adus învinuirea că n'a sfătuit pe săteni a fi liniștiți, ci din contra, când a izbucnit revolta, s'ar fi ascuns.

Preotul *Nicolae Crăineanu*, din comuna *Gvardinița*, a fost împușcat chiar în comuna sa pastorală.

Acest preot a murit nevinovat, după ce stătuse toată noaptea și ziua întregă de 14—15 Martie cu învățătorul, primarul și fruntașii

satului în mijlocul sătenilor, îndemnându-i să fie liniștiți, și după ce în furia lor i-au distrus și puținul său avut.

Armata l-a împușcat în ușa casei sale, din imprudență.

Preotul *Ioan Fodeanu*, din comuna *Podul-Grosului*, a fost împușcat de armată la gara Târna.

Sătenii din menționata comună spun că acest preot a luat crucea și evanghelia din biserică, s'a dus în noaptea de 14 Martie în cătunul Piatra și acolo a pus pe săteni de au jurat pe cruce și evanghelia că vor da foc conacului, magaziiilor și productelor arendașului din acea comună, ceea ce tot în acea noapte s'a și făcut.

Preotul *Nicolae Bordsescu*, din cătunul *Valea-Ursului*, pendinte de comuna *Târna*, a fost împușcat de soldați în piciorul stâng, dar n'a murit.

Faptul ce i se impută este că ar fi stat între sătenii, cari au incendiat casa și hanul proprietarului din acea comună.

Florea Vlădescu, învățător în comuna *Grecești*, care a fost trimis în judecată pentru faptul că a îndemnat pe locuitorii din acea comună, ca să dea foc și să pună foc la proprietățile d-lui *Dimitrie Lascu*, din menționata comună.

În urma interogatorului ce i s'a luat de d. judecător de instrucție a fost lăsat în libertate.

Stăncescu M., învățător din comuna *Piria*, a fost arestat pe șlep; dar dovedindu-se că e nevinovat, a fost pus în libertate înainte de a fi fost emis mandat contra lui.

Zaharescu Const., învățător în comuna *Rogova*, care împreună cu preotul *Iverceanu Const.*, tot din acea comună, au fost arestați pe șlep în mijlocul Dunării.

Deși au fost dați judecății pentru faptul că au instigat pe locuitorii din menționata comună . . . , tribunalul însă a dispus punerea lor în libertate, infirmând mandatul de arestare emis în contra lor de d. judecător de instrucție.

Învățătorii *Isvoranu Ion*, din comuna *Isvoarele*, *Ismană George* din comuna *Cacoți*, *Botgros Vasile*, din comuna *Corcova*, și *Predescu Ioan*, din comuna *Guardinița*, au fost chemați la parchet numai ca informatori.

b) *Învățătorii și preoții cari au lucrat la potolirea răscoalelor:*

Bojinescu Ioan, învățător în comuna *Obârșia-Câmp*, văzând pericolul ce amenință comuna sa, a rugat pe preot care, îmbrăcându-se în vestimentele sfinte, cu crucea și evanghelia în mâini, și numitul învățător cu elevii puși în rânduri câte doi, cu capetele descoperite, au ocolit satul, cântând imnuri religioase și rugând pe săteni să nu ia parte a răzvrățiții din alte comune la răscoalele ce se pregătesc.

Fapta acestui învățător merită toată lauda, căci a reușit de minune ca să facă liniște în comuna sa.

Câmpeanu C., învățător în comuna *Hinova*, a ținut o frumoasă cuvântare sătenilor din *Ostrovu-Corbului*, pendinte de comuna *Hinova*, în fața bisericii, și în urmă a format o gardă compusă din numitul, preotul, primarul și fruntașii satului, și cu toții au ocolit satul, stând neclintii spre pază noaptea și ziua, cât timp a ținut mișcarea nenorocită în acest județ.

Popescu Profir, învățător în comuna *Pătulele*, văzând pe săteni că tot se răscoală, cu toate sfaturile ce le-a dat, a adunat toți copiii dela școală, i-a pus în rând în genunchi, cu capetele descoperite în fața răsculaților, cari erau părinții lor, și a conjurat mulțimea: — „Să n'aibă parte de fiii lor, dacă vor face vr'un rău averii proprietarului“.

Faptul a fost mișcător și sătenii în mare parte s'au liniștit.

În potolirea răscoalelor din județul *Mehedinți* s'au distins următorii învățători:

<i>M. Blendea</i> ,	invățător în comuna	<i>Vlădaia</i> ,
<i>Const. Georgescu</i> ,	„	<i>Punghina</i> ,
<i>Ioan Crivineanu</i>	„	<i>Deveselu</i> ,
<i>St. Porojescu</i> ,	„	<i>Salcia</i> ,
<i>Ioan Prodescu</i> ,	„	<i>Cleanovu</i> ,
<i>Vasile Luca</i> ,	„	<i>Izvorălu</i> ,
<i>Ioan Guran</i> ,	„	<i>Podul-Grosului</i> ,
<i>Ioan Stoichițescu</i> ,	„	<i>Plopii</i> ,
<i>Ioan Tăloiu</i> ,	„	<i>Orevița</i> ,
<i>Ilie Dima</i> ,	„	<i>Almajelu</i> .
<i>Gh. Mituca</i> ,	„	<i>Oprișorul</i> ,
<i>D. Dâmbianu</i> ,	„	<i>Gruia</i> ,
<i>Rom. Mihăileanu</i> ,	„	<i>Vânza-Mare</i> ,
<i>T. Popescu</i> ,	„	<i>Gârla-Mare</i> ,
<i>Ioan Dărvăreanu</i> ,	„	<i>Gemenii</i> ,
<i>N. Crăciunescu</i> ,	„	<i>Pluta</i> ,
<i>Ioan Mănescu</i> ,	„	<i>Ghelnegioaia</i> ,
<i>G. Cerbulescu</i> ,	„	<i>Burila-Mică</i> ,
<i>C. Mărgineanu</i>	„	<i>Bacleșu</i> ,
<i>Ioan Basa</i> ,	„	<i>Prisiceanu</i> ,
<i>St. Giuroescu</i> ,	„	<i>Stignita</i> ,
<i>Gh. Vlădescu</i> ,	„	<i>Vrata</i> ,
<i>Gh. Sprâncenatu</i> ,	„	<i>Darvarii</i> ,
<i>D. Chiser</i> ,	„	<i>Vrata</i> ,
<i>M. Stănceanu</i> ,	„	<i>Piria</i> ,
<i>Pr. St. Ionescu</i> ,	„	<i>Hotărani</i> .

Toți aceștia au stat neclintii în mijlocul sătenilor, îndemnându-i la liniște și cetindu-le la școală, primărie și biserici, manifestul înalțului guvern“.

JUDEȚUL MEHEDINȚI

Anexa No. 51

Relațiunile învățătorului I. Bojinescu, din comuna Obârșia-de-Câmp, județul Mehedinți.

»In nenorocita răscoală din Martie a. c., dintre toate comunele din plasa Câmpul, unde sunt proprietari mari, singură această comună a rămas neatinsă.

Pe când în împrejurimi se ardeau și se prădau averile domnilor proprietari, averea comunei mele și a domnului proprietar Gh. Gh. Pleșea a stat nemișcată. Înțelegând pericolul ce ne amenința, ne-am hotărît a lupta chiar cu prețul vieții, pentru a salva onoarea comunei.

Am fost ajutat de 5 persoane din comună, ale căror nume sunt imprimare în inima mea.

Am fost, domnule ministru, două zile prin comună cu elevii școlai, din casă în casă, rugând pe fiecare sătean să fie potolit la casa sa, să sară în ajutor în cazul când locuitorii altor sate vor veni asupra-ne și, în fine, să întrebuinteze fiecare orice mijloace, ca să ne salvăm onoarea. Elevii școlai strigau în cor: »Pace, fraților!« Le-am făcut cunoscut că în caz de devastări, legea este foarte aspră și în tot cazul, toate îmbunătățirile ce înaltul guvern va face pentru țară, se va face și pentru ei.

Cu aceasta am reușit de minune.

Trecând pericolul care a sguduit din temelie scumpa noastră patrie, sunt mulțumit, căci pe lângă alte îmbunătățiri ce am făcut în comună ca: bancă populară, cor la biserică, șezători, școală nouă cu 2 săli de clasă și altele, nu-mi rămâneă altceva de făcut, domnule ministru, decât a înălța ruga mea către Cel Puternic, spre a dărui M. S. Regelui, Familiei Regale, conducătorilor poporului român, ani mulți și fericiți, ca să lucreze înainte în binele și fericirea scumpei noastre patrii.

Să trăiți, domnule ministru al instrucțiunii«.

JUDEȚUL MUSCEL

Anexa No. 52

Din raportul revizorului școlar.

a) *Invățătorii și preoții implicați în răscoale:*

1) I. Petrescu, învățător în postul al II-lea dela școala comunei *Figănești*, arestat dela 15 Martie până la finele lui Aprilie. A fost dat în judecată pentru delictul prevăzut de art. 181 din codul penal.

S'a comunicat ministerului cazul. Afacerea, considerată la început drept crimă, a fost clasată acum în urmă ca simplu delict.

2) *I. Mihalache*, învățător la *Topoloveni*, a fost deținut la poliție. I s'a luat interogatorului de parchetul Muscel și de parchetul general de Ilfov, și apoi a fost pus în libertate, constatându-se că nu eră vinovat de instigație contra ordinii publice.

3) *N. Nicolescu*, *Dărmănești*, a fost chemat și interogat la parchetul de Muscel, fiind bănuț de instigator, din pricina unor declarațiuni contra-i a consătenilor săi. N'a fost pus în urmărire, fiind găsit nevinovat.

4) *C. Nicolescu-Piscani*, bănuț de instigator, a fost deținut mai multe zile la poliția orașului, în timpul răscoalelor țărănești. În urmă acest învățător a fost arestat — ci pentru instigator, căci n'a reieșit aceasta din instrucțiune — ci pentru faptul de Abuz de încredere. Învățătorul a fost liberat din arestul preventiv și dat judecății. El astăzi este suspendat și așteaptă hotărîrea justiției.

5) Au mai fost bănuți ca instigatori, însă tot pe informațiuni cari s'au dovedit neintemeiate, învățătorii :

- a) *I. Diaconescu*, institutor la *Leurdeni* ;
- b) *M. L. Biolaru*, „ învățător la *Prundul, com. Leurdeni* ;
- c) *Em. Stănescu*,suplinitor la *Pietroșani* ;
- d) *G. Găbreanu*, învățător la *Vlădești*.

Aceștia au fost chemați la prefectură, unde s'au prezentat d-lui prefect, și au fost lăsați liberi imediat, în urma explicațiunilor ce au avut loc.

Astăzi singurul învățător dat judecății ca ațător este d. *I. Petrescu*, din comuna *Țigănești*. După informațiunile ce am cules, culpa lui se reduce la o convorbire cu câțiva soldați rezerviști... în gara *Leordeni*..., pe cari i-ar fi îndemnat să nu tragă în țărani.

b) Învățătorii și preoții cari au lucrat pentru potolirea răscoalelor:

1) *Domnișoara Maria Popescu*, învățătoare în *Gorgan*, și Preotul *Manole Dumitrescu* din *Călinești*, s'au apropiat de răsculași și au încercat să-i potolească, dar nu le-a fost cu puțință. Tot ce au putut face a fost că au scăpat pe *Atanasiu* din *Călinești* dela o moarte sigură.

2) Un început de agitațiune s'a semnalat în *Topoloveni*... Sătenii se strânseseră la primărie, ca de acolo să pornească la casele arendașului moșiei statului. Învățătorul local *I. Mihalache* și preotul *Mirea Popescu* au intrat în mijlocul sătenilor și i-au întrebat ce doresc Sătenii au fost făcuți atenți, ca să-și modereze cererile, să facă propuneri realizabile să aleagă o comisiune dintre ei, cari împreună cu preotul și învățătorul satului, să facă cerere în scris.

Sătenii, liniștiți prin cuvintele înțelepte ce li s'au adresat, au consimțit.

3) La 10 Martie a fost mișcarea țărănească ... din *Dragoslavele* ... Sătenii turmentați de băutura au insultat pe mandatarii obștei și pe jandarmii rurali, parte din ei se urcaseră pe mesele primăriei.

Învățătorii *Iosif Catrinescu* și *N. Catrinescu* au lucrat cu cuvântul pentru împăciuirea spiritelor, așa că nu s'a întâmplat nimic grav.

4) Sătenii din *Cândești* nemulțumiți contra arendașului au voit să rupă contractul încheiat.

Învățătorul *Gh. Comănescu* i-a sfătuit să fie liniștiți și să reclame în scris și satul s'a liniștit.

Pe alocurea s'a explicat manifestul chiar școlarilor. Învățătorii chestionau pe elevi în mod familiar și pieziș asupra ideilor ce au sătenii despre revolte, ca să poată astfel prinde ori ce s'ar fi putut pune la cale în comună.

În mai multe părți, învățătorii și preoții au putut înrăuri asupra sătenilor prin băncile populare de cari erau legați.

La *Târgul Dealului*, s'a ținut de învățătoarea locală, *D-na Zoe G. Mincu*, conferințe în biserică, cu care prilej a cerut femeilor să-și supravegheze bărbații ca să nu clinească din calea binelui. Elevii au copiat manifestul onor. guvern, ca să-l cetească părinților.

Serviciile religioase ce s'au ținut în toate părțile încă au avut înrăurire asupra sufletelor. Țăranii au rugat pe Dumnezeu, ca să abată urgia ce s'a deslănțuit peste țară și cereau sănătate pentru cei cari se interesau de soarta lor.

Toți din toate părțile, învățători și preoți, fiecare după puterile sale, au dat povețe părintești sătenilor, ca nu cumvă să imiteze exemplul detestabil pe care l-au dat frații lor din punctele unde răscoalele au avut un caracter atât de violent.

S'au încercat unii să arunce în spinarea învățătorilor și a preoților mișcarea țărănească cu grozăviile ei; dar aceasta este în contradicție cu concepție despre menirea acestor apostoli și cu realitatea lucrurilor.

Cei cari luptă pentru cultivarea maselor, pentru ridicarea și salvarea țării, nu ar putea niciodată să creadă că prin anarhie se poate preschimba societatea și nici ar putea să făptuească crime ca acelea la cari ne-a fost dat să asistăm, zicându-se că au fost făcute în interesul clasei țărănești. Cei câțiva învățători și preoți, cari s'au asociat la revolte, însemnează nimic față de considerabilul număr al celor cari — cu riscul de a fi uciși de ai lor — au știut să țină piept răvrătiților și să potolească spiritele înfierbântate de pofta de stăpânire a avutului apropielui.

JUDEȚUL NEAMȚU

Anexa No. 53

Din raportul revizoratului școlar.

a) *Invățătorii și preoții implicați în răscoale :*

1) *I. V. Ungureanu*, dirigintele școlii din *Uscați*, comuna *Războeni-Valea-Albă*, căruia i s'a imputat următoarele :

Țăranii îi cereau lui să le facă reclamație contra evreilor ; seara, la el acasă se duceau grupuri de săteni.

În localul primăriei, când lumea eră adunată să ceară socoteală primarului, că de ce nu ține cu ei, să alunge pe evrei din comună și să le dea arendașii pământ ieftin, precum și când au devastat dughelele evreilor, dânsul se află de față și n'a zis nici un cuvânt pentru domolire.

A fost adus la reședința județului și închis, de unde a scăpat prin intervenția d-lui prefect. Dacă acuzațiile au avut temei sau nu, nu s'a stabilit de justiție. Părerea subscrisului e că n'a lucrat cu energie, prudență și bunăvoință pentru potolirea răsculațiilor din acea comună.

2) *Preotul I. Roșescu*, dirigintele școlii din *Calu*, comuna *Măstăcan*. Acesta, în predicile ținute la biserică, a strecurat vorbe cari nu trebuia să aibă loc. Când în localul primăriei — față numai cu primarul — l-am obligat să spună cum a vorbit poporului, el a declarat că a înțeles din apelul guvernului, că de pe acum trebuie să se rezilieze contractele de arendare de moșii și le face singur reclamă în acest sens, ca să le dea Statul în arendă, chiar din primăvara prezentă, restul poenilor Statului rămase neîmpărțite sătenilor. De aci se naște pretenția satului contra arendașului acelor poieni.

I-am explicat apelul și s'a convins că guvernul deocamdată cere ajutorul oricărui Român pentru liniștea sătenilor în toată țara, ca în urmă să poată lucra la facerea legilor bune, despre care vorbește apelul și apoi se va face dreptate, pe cât va fi posibil, cererilor celor drepte.

Cred că a procedat astfel mai mult din cauza invidiei ce aveă asupra arendașului român a acelor poieni, precum și din cauza nepriceperii.

L-am obligat a lucra cum va ști să liniștească pe săteni și să-i facă să înțeleagă că nu se poate rezilia contractul de arendare acum, ci în urmă după liniștea generală și după ce se vor face legile, căci orice pagube ar aveă arendașii, au dreptul a le cere Statului și deci vor suferi toți. L-am făcut atent că dacă nu va reuși să liniștească lumea, va fi adus la prefectură și depus.

În fine, cu ajutorul altui preot din acea comună s'au liniștit sătenii.

3) Gh. Teodorescu, dirigintele școlii din Zănești, com. Zănești, eră să fie bătut de sătenii răsculați, dacă nu le făgăduia că le va satisface pretențiunea de a-și cere permutarea din acel sat. Câteva repezituri tot a luat. Acuzările ce i se aduc sunt : a/ Ca casier al Băncii populare a condus-o foarte rău, așa că de vre-o patru ani de când s'a înființat n'a progresat de loc; are împrumuturi dela bancă pe numele său, al soției și al copiilor săi; b/ S'a opus de a lua în arendă, prin bancă și prin bună învoială moșia Zănești, sau de veci moșia Fauri, pentrucă a fost rugat de părțile interesate contra dorinței sătenilor; c/ De când viețuește între ei, de vre-o 25 ani, le-a făcut fel de fel de acte de înfiere, de judecată, etc., numai să câștige bani; d/ Că de ce la școală a iscodit pe școlari, ce lucruri au adus părinții lor acasă dela evreeii devastați. Toate acestea cu scop de a se folosi. Mai toate cele arătate se par adevărate, făcute din lăcomie și din invidie; dar nu s'a dovedit că a fost instigator asupra evreilor, ale căror dughene au fost devastate.

4) Preotul Gh. Gheorghiu, învățător-suplinitor la Mărgineni, com. Mărgineni. Acesta a lucrat foarte mult pentru înființarea unei bănci populare și pentru o cooperativă în sat. Indemnând pe oameni la asociație, s'a servit de cuvinte aspre la adresa evreilor cari au dughene în acel sat; de aceea s'au răsculat sătenii asupra prăvăliilor evreești și a arendașului moșiei, care e tot jidan.

În urma propunerii d-lui prefect de județ, acel preot a fost permutat în comuna Girov.

5) Preotul Gh. Popescu și învăț. N. Teodorescu, dela Urecheni, au fost învinuiți de jandarmul din localitate, că au îndemnat pe săteni să se răscoale contra arendașului, ca să li se dea lor moșia; dar nu s'a stabilit vinovăția. Mai cu seamă învățătorul a lucrat mult pentru liniște. Jandarmul local se adresa poporului astfel: "Așa-i că învățătorul și preotul vă indeamnă la răscoală?"

b) *Învățătorii și preoții cari au lucrat la potolirea răscoalelor.*

V. Șerpișanu, dirigintele școlii din Bălănești-Ghibăești, com. Bărgăoani. Acolo e proprietar un evreu Cohn, om cinstit. Un număr de derbedei, mare parte hoți, uniți cu alții din alte sate, i-au devastat casa, i-au luat bani vre-o 5.000 lei, i-au maltratat soția. Când a prins de veste acel învățător, s'a dus între ei și i-a mai domolit; iar peste câteva zile i-a liniștit de tot, și după propunerea subscrisului, acel arendaș, care părăsise comuna, s'a dus la domiciliu pe garanția învățătorului.

Acest învățător a fost chemat și de alți primari, ca să vorbească poporului; prin cuvinte convingătoare a reușit să liniștească pe săteni. În satul Ruginoasa, comuna Bozieni, unde sunt cei mai îndărătnici săteni, numai el i-a putut domoli și împacă cu arendașul, fapt recunoscut și de căpitanul Frunză, care a fost rânduit cu armata în acea comună.

S'au mai distins în potolirea răscoalelor :
C. N. Fedeleș, dirigintele școalei din *Tazlău* ;
 Preotul *N. Pârvu*, dela *Zănești* ;
 Preotul *V. Alexandrescu*, dela *Calu-Iapa*, comuna *Măstăcan*,
 asemenea au lucrat pentru liniștirea sătenilor.
 Preotul *Gh. Săndulescu*, dela *Dragomirești* ;
Simon Ungureanu, dela *Secu*, comuna *Buhalnița* ;
 Preotul *C. Matasă*, dela mănăstirea *Bistrița*, com. *Doamna* ;
 Preotul *Gh. Atanasiu*, com. *Păstrăveni* ;
 Preotul *V. Dumitriu*, com. *Costișa*, și
 Preotul *I. Constantinescu*, învăț. la școala din *Doina*, com. *Girov*.

JUDEȚUL NEAMȚU

Anexa No. 54

Din raportul protoieriei.

„În acest județ, absolut nici un preot sau alt cleric n'a fost implicat sau dovedit ca instigator al sătenilor și nici unul n'a fost adus înaintea justiției, nici cel puțin ca martor. Preotul *Gh. Gheorghiu*, din parohia și comuna *Mărgineni*, fiind președintele unei cooperative sătești și ca să nu fie implicat fără de voie în vre-o răscoală, ați binevoit a-l permuta imediat în altă parohie.

Preotul *Gh. Popescu*, din comuna *Uricheni*, fiind mai slab de fire s'a încercat a face cooperativă și a cumpără moșia *Uricheni* ; despre acest caz, supus voui referi după ce voui face cercetarea locală. Parohul *I. Sălăgeanu*, din parohia *Schitu-Hangu*, fiindcă a rostit vorbe nesocotite a fost chemat de Înalt Prea Sf. Voastră telegrafic la Sfânta Mitropolie și ați binevoit a lua măsuri pentru permutarea sa de acolo.

Acești singuri preoți au făcut greșeli în aceste timpuri, fără însă de a avea intențiunea de a îndemna sau de a se face culpabili de răscoalele țărănești.

Ordinul Înalt Prea Sfinției Voastre telegrafic No. 459, plin de poze și părintești, a fost primit tocmai în toiul răscoalelor și preoții încurajați prin aceasta s'au pus pe lucru.

Am fost de față prin comunele răscolate : *Roznov*, *Zănești*, *Costișa*, *Siliștea*, *Tazlău*, unde preoții stăteau printre răscolai de dimineața până seara flămânzi, sfătuind pe săteni să se liniștească. S'au distins prin statură și autoritatea lor față de răscolai următorii preoți :

Parohul *Ion Constantinescu*, din parohia *Dănești*, com. *Girov*, care a făcut un memoriu, pe care supus îl înaintez aci anexat ; parohul *Gr. Lupeanu*, din parohia și comuna *Tazlău*, care a pus pe

săteni de a respins pe răsculații din alte cătune, ce veniau să devasteze.

Parohul *G. Săndulescu*, din parohia și comuna *Dragomirești*, care a spus sătenilor că mai întâiu să treacă peste corpul său și nu mai atunci vor putea devasta.

Parohul *Simion Ungureanu*, din parohia *Secu-Buhalnița*; parohul *Alexandru Posmoșeanu*, din parohia *Filioara*; parohul *Gh. Băloiu*, din parohia *Bodești-Precestei*; parohul *Chiril Chirulescu*, din parohia *Buhalnița*; parohul *V. Gheorghiu*, din parohia *Bârjoveni*; parohul *V. Atanasiu*, din parohia *Păstrăveni*; parohul *Gavril Girachescu*, din parohia *Bălțătești*; și în fine, aproape toți preoții acestui județ și-au făcut datoria cu mult zel.

Mijloacele ce au întrebuințat au fost rugăciunile în biserici, amenințări că de sf. sărbători nu li se va da sf. împărtășanie, starea în mijlocul răsculaților și cuvântările în biserici.

JUDEȚUL OLT

Anexa No. 55

Din raportul revizorului școlar.

I. Invățătorii și preoții implicați în răscoale :

Invățătorii acuzați ca instigatori în răscoalele țărănești au fost : *D. Georgescu*, din com. *Crâmpoiaia*; *Ilie A. Niculae*, din comuna *Sâmburești*; *Păun Vlădescu*, din *Șerbănești-de-Jos*; *At. Iliescu*, din *Dejești*; *N. Stoicescu*, din *Bălănești*; *C. Munteanu*, suplinitor în *Vulturești*, și *I. Negoescu*, fost suplinitor în *Topan*. Preoți n'a fost nici unul.

Din aceștia, numai suplinitorii *C. Munteanu* și *I. Negoescu* s'a constatat că sunt vinovați și că acuzațiunile contra lor sunt întemeiate.

I. Negoescu a fost depus chiar din timpul răscoalelor, constatându-se că însuș el a dat foc caselor proprietății din comuna *Topani*. Pe ziua de 1 Aprilie, acest suplinitor a fost înlocuit.

Depunerea suplinitorului *C. Munteanu* s'a făcut în timpul din urmă; însă vinovăția lui nu pare încă destul de dovedită. Rămâne ca justiția să se pronunțe.

Dintre titulari, planează încă bănuiala numai asupra invățătorului *D. Georgescu*, din com. *Crâmpoiaia*. Nu e depus. Procesul său a venit înaintea curții cu juri în ziua de 13 Iulie. Din cauza lipsei de martori, procesul s'a amânat. Acuzațiunea ce se aduce acestui invățător este că a părăsit comuna cu o zi înainte de răscoale, ducându-se la Roșiorii-de-Vede în Teleorman, unde nu fusese — după propria-i mărturie — de vre-o doi ani de zile. Motivul invocat de invățător este procurarea unor lucruri trebuincioase casei; instrucția însă ar fi

dovedit că plecarea învățătorului la Roșiori a avut de scop procurarea de ziare, spre a se comunica sătenilor starea lucrurilor din țară.

Altă acuzațiune este că ar fi cetit sătenilor adunați în mare număr la primărie ordinul No. 8.318 din 14 Decembrie 1906, al prefecturii de Olt către inspectorii comunali, prin care se vorbește de distrugerea șoarecilor și mușuroaelor, atrăgând atențiunea sătenilor de interpretarea ce trebuie dată acestui ordin și ce trebuie să se înțeleagă prin șoareci și mușuroaie. Învățătorul însă contestă aceasta și declară că a cetit din foaia oficială a județului „Monitorul Oficial al județului Olt dinti'un număr din Februarie 1907, niște instrucțiuni privitoare la arboricultură. Fapt dovedit este că dela primărie sătenii au plecat cu toții și au dat foc casei proprietății, în ziua de 12 Martie, acesta fiind primul act de rebeliune în acest județ. Rămâne ca justiția să se pronunțe asupra temeiniciei acestei acuzațiuni. În aceeași zi, învățătorul fuge din sat la Slatina, unde în noaptea de 16—17 Martie e arestat. După câteva zile a fost liberat. În sesiunea din Octombrie, procesul său va veni înaintea juraților.

II. Învățătorii și preoții cari au lucrat la potolirea răscoalelor:

În comuna *Beciu...*, învățătorii locali *Gh. Ionescu* și *I. Constantinescu*, precum și preotul paroh *P. Popescu*, simțind neliniștea locuitorilor, au ținut o conferință populară, cetindu-le manifestul guvernului și îndemnându-i la liniște. Beția răscoalei a întrecut însă sfaturile de liniște ale conferențiarilor.

Învățătorii *D. Căpățineanu*, din comuna *Bărcănești-Vâlcelele*, și *C. Dumitrescu*, din *Comani*, cu toate încercările lor de a împăca spiritele, n'au reușit să potolească răscoala.

În comuna *Seaca* n'a fost răscoală. *Pr. Marin Rădulescu*, învățătorul, și *M. Nițulescu*, au fost nelipsiți din mijlocul sătenilor, îndemnându-i la liniște.

În comuna *Vața*, preotul paroh le ține o cuvântare, îndemnându-i la liniște. Fiind des întrerupt de câțiva capi agitari și văzând că nu mai este ascultat, plângând a părăsit primăria. Sosind la timp armata..., s'a liniștit mulțimea.

În comuna *Tezliv-Curtișoara*, învățătorii *D. Niculescu* și *Sava Zamfirescu*, prin îndemnuri la liniște, prin cetirea manifestului guvernului, prin anunțarea la timp a autorităților, au împiedicat ca locuitorii să se dea la manifestațiuni violente.

În comuna *Isovoarele*, învățătorul *Smarandache Vergulescu*, văzând sătenii agitați, adunați în cete, s'a dus în mijlocul lor și prin sfaturi înțelepte a reușit să-i liniștească.

În comuna *Bălănești*, învățătorul *N. Stoicescu* a contribuit mult la menținerea liniștei.

JUDEȚUL PRAHOVA

Anexa No. 56

Din raportul revizorului școlar.

Invățătorii și preoții implicați în răscoale.

„In acest județ n'a fost nici un învățător implicat în răscoalele țărănești, după cum rezultă din adresa d-lui procuror al trib. Prahova.

Bănuiri și cercetați de justiție au fost însă învățătorii *C. Ionescu-Lungu*, dela școala rurală din *Ploești*, și *Spiridon Ștefănescu*, dela școala din comuna *Tomșani*. Celui dintâiu i s'au făcut chiar perchiții la domiciliu⁴.

Anexa No. 57

Din raportul protoieriei.

In județul Prahova, nici un preot nu s'a dovedit ca instigator.

Dar vântul de turburare ce a suflat peste scumpa noastră țară a făcut răul, că chiar acolo unde a fost liniște, au găsit drum liber patimi și multe animozități.

A fost invinuit preotul *Ioan Voiculescu*, titularul parohiei *Bănești*, care a apreciat răul pe evrei și a dat relațiuni de cele ce se petrec în țară unui grup de țărani depe moșia *Comarnic*.

Parchetul însă a clasat afacerea, scoțând pe preot din urmărire.

Ceilalți preoți, ca *Petre Provianu-Bucov*, *Dumitru Săvulescu-Buștenari* și *Stelian Popescu-Sângeru*, au fost absolut curați și nici că s'a deschis vre-o acțiune pentru ei, dar au fost supraveghiați.

Mai mult, preotul *Dumitru Săvulescu*, dela *Buștenari*, cu câțva timp înainte a venit la *Ploești* și în mod duhovnicesc relatându-mi oarecari începuturi de nemulțumiri printre lucrătorii dela sondele petrolifere, am fost cu el la prefectul județului și acolo împreună am chibzuit la măsurile de luat; iar pe dânsul l-am trimis noaptea ca agent de ordine în *Buștenari*, unde s'a văzut efectul intervențiunii sale, calmându-se spiritele, și totuși acest preot model de purtare și activitate pastorală a fost chemat în numele protoieriei la *Câmpina*— eu nu știam— și ținut o zi și o noapte.

In singura localitate — *Sângeru*— unde țărani s'au dat la jafuri, nu preotul *Popescu* a fost cauza, căci parchetul nu a constatat nimic, ci cauza a fost aiurea.

Bătrânul preot dela *Rumânești*, *Ion Popescu*, care este delegat provizoriu a servi la *Tisa*, sat lângă *Sângeru*, îmi relată la cancelarie :

„O zi întreagă, un sătean anume *Nicolae Vasile* a cântat cu goarna în mijlocul satului, chemând lumea la răscoală și spunând că așa este ordin.

• M'am dus la el, spunea bătrânul preot, l-am sfătuit, dar nu am fost ascultat nici de el, nici de cei adunați în jurul lui, și când i-am văzut că pleacă spre Sângeru m'am luat după ei, dar n'am reușit a întoarce îndărăt decât pe un bătrân, și fiind și seară m'am dus în pădure și m'am rugat!

• Când a sosit armata, am spus totul.

La acest sat se produc turburări în acest județ.

Anexa No. 57

Parchetul tribunalului de Prahova.

Conform cererii ce ni s'a prezentat de Preotul *Ioan Voiculescu*, se certifică că actele dresate contra sa s'au clasat, căci nu intrunesc elementele unui delict penal.

JUDEȚUL PUTNA

Anexa No. 58

Raportul revizoratului școlar.

Nici un învățător și nici un preot n'au fost implicați în răscoale.

Învățătorii și preoții au lucrat la potolirea răscoalelor:

Învățătorii: *Negru Constantin*, din com. *Scurta*; *Jordan Neculae*, din *Orbeni*; *Dragomir Teodor*, din *Mămărișca*; *Arghir Gheorghie*, din *Vizantea*; *Gheorghiu Iordan*, din *Răstoaca*; *Simion Gheorghie*, din *Soveja*; *Ionescu Mihail*, din cătunul *Șindrilari*; *Ciocârlan Ion*, din *Păunești* și *Pop G. Ion*, din *Târgul-Nămoloasa*, au lucrat toți pentru preîntâmpinarea răscoalelor și potolirea lor.

Și unii și alții au ținut conferințe, prin cari au arătat sătenilor răul ce-l fac și rezultatul dezastros la care vor ajunge prin revolte.

Zile întregi au stat în mijlocul lor, îndemnându-i ca pe cale pacifică să ceară ceea ce au nevoie, lucru ce oamenii au și făcut.

În urmă au luat parte la învoelile dintre proprietari, arendași și săteni, contribuind prin sfatul lor ca aceste învoeli să se poată realiza mai cu ușurință.

Anexa No. 59

Relațiunile învățătorului G. V. Arghir, din Vizantea.

• În comuna *Vizantea*, în ziua de 9 Martie a. c., pe când mă aflam în *Bârlad* pentru mobilizare, sătenii în număr de 400 au început a se agită cu tendință a bate pe evreul arendaș, a-l isgoni din comună și a-i devastă conacul.

Spiritele au fost în continuă fierbere până la venirea mea, când după o muncă încordată de 4 zile și în virtutea popularității de care

mă bucur, am reușit să opresc orice pornire rea, să aduc pacea în sufletele lor, să arătăm înscris d-lui prefect dorințele noastre și în urma intervenției d-lui prefect către onor. ministru al domeniilor, care a avut de rezultat rezilierea contractului de arendare a moșiei Statului și deposedarea arendașului evreu, am constituit o obște sătească pentru arendarea moșiei în cauză.

In prezent liniște completă“.

JUDEȚUL ROMAN

Anexa No. 60

Adresa Sfintei Episcopii Roman.

„... în eparhia noastră nu a fost nici un preot inculpat sau dovedit de instigator în nenorocita răsvrătire țărănească.

Numai cântărețul *Ion Spănu* dela parohia *Panciu*, județul *Putna*, fiind inculpat în răscoalele țărănești, când s'a devastat *Panciu*, a fost depus; în urmă însă constatându-se nevinovăția lui a fost pus în libertate și reintegrat în locul său de cântăreț.

De altminterea, începuturi de răscoale au avut loc și pe alocurea; însă au fost înăbușite prin atitudinea înțeleaptă a preoților, cari cu riscul vieții lor nu au lipsit din mijlocul poporului, dându-i sfaturi românești și creștinești nu numai în biserici, ci și în alte locuri potrivite, numai și numai spre a-i liniști.

Acolo unde răscoalele nu au putut fi liniștite, mai ales că erau venite din alte sate și comune, preoții au servit de liman celor înviorați, ocrotindu-i în casele lor, ba ajungând până acolo cu ajutorul ce li-l dau, până luau din mâinile răsculaților uneltele cu care distrugeau averile lor și acum și viața lor.

În definitiv, preoții din eparhia noastră cu toții s'au făcut vrednici de toată lauda și recunoștința tuturor, datorită de fii adevărați și apostoli ai neamului românesc“.

Anexa No. 61

Telegrama Epitropiei Sf. Spiridon din Iași către ministerul cultelor.

„Rugăm a permite învățătorului *Schifirnetz*, din comuna *Elisabeta-Doamna*, județul *Roman*, să asiste la împărțirea pământurilor date de epitropie locuitorilor din *Tamaseni*, având încredere în el.

Permisiunea rugăm a ne-o transmite nouă telegrafic“.

JUDEȚUL ROMANAȚI

Anexa No. 62

Din raportul revizorului școlar.

Învățătorii și preoții cari au suferit maltratări și pagube de pe urma răscoalelor :

„... Învățătorul *I. Călin*, din *Gura Padinei*, și *Eftimie Cartianu*, d'ela *Grojdibod*, în înțelegere cu câțiva fruntași din sus zisele comune, au constituit obștea locuitorilor din cele două sate, cu scopul de a-luă în arendă moșia, când va expiră perioada de arendare. Au făcut demersurile cùvenite pe lângă proprietari și au început a strânge bani dela locuitori (casier fiind ales *Eftimie Cartianu*). Până în ajunul răscoalelor strânseseră dejă 6.500 lei.

Acțiunea celor 2 învățători a supărat foc pe arendașul *D. Ianovici*, care a pus la cale fel de fel de reclamațiuni în contra lor. În ziua de *Luni, 12 Martie*, fostul prefect *V. Oroveanu* și fostul procuror *I. Florian*, mergând prin comunele *Gura-Padinei* și *Grojdibod* și ascultând de pările arendașului, fără să înțeleagă scopul obștilor sâtești, au dat ordin ca învățătorii *I. Dălin* și *Eft. Cartianu* să fie trimiși legați la *Caracal*, după ce vor înapoiă banii incasați dela obște.

Învățătorii n'au mai așteptat să fie legați, ci au înapoiat banii și au venit ei singuri.

... *I. Călin* a avut noroc c'a fost silit să stea două zile în *Caracal*, căci în lipsa lui s'a ars un pătul de porumb al arendașului și s'a maltratat cămătarul *Lătescu*.

... De asemenea au avut noroc și proprietarii din *Grojdibod*, că a fost pus în libertate *Cartianu*, căci el având ascendent asupra sătenilor și procedând în felul cum îl sfătuisem, i-a liniștit și astfel conacele proprietarilor au rămas neatînse....

La *19 Martie*, învățătorul definitiv *Gh. Vasilescu* (cu 15 ani de serviciu) dela școala din com. *Bals*, sub a cărui direcțiune apare revista „*Vorbe bune*”, și din a cărui inițiativă s'a înființat societatea culturală „*Sf. Cruce*” și societatea economică cooperativă „*Grânarul Olteniei*”, pentru desfacerea în comun a produselor, a fost luat de jandarmi din stradă, chinuit o noapte întregă de neodihnă și a doua zi luat la bătaie cu palmele și cu ciomegele, ca și ceilalți.

... „Apoi convingându-se că eră nevinovat, l-au pus imediat în libertate.

.....
Învățătorii *Const. Poenaru* și *Chiril Pretorian*, după ce au fost arestați și maltratați..., au fost puși în libertate, recunoscându-se că n'au nici o vină.

.....
La *24 Martie*, învățătorul titular *Marin Georgesca*, dela școala din

com. *Popânzălești*, a fost bătut chiar acolo în comună, după ce i se făcuse percheziiie acasă, . . . apoi a fost trimis legat și pe jos la Caracal, împreună cu preotul comunei *Sachelarul I. Popescu*, care de asemenea a fost bătut fără nici o vină.

. . . . Proprietarul *Take Nicolau* și fostul arendaș *Aurel Mărculescu* au fost denunțatorii și acuzatorii învățătorului *Marin Georgescu* și ai preotului. Li s'a permis să asiste și la parchet și la instrucție, când s'a luat interogatoriile învățătorului și preotului, pe cari și acolo îi apostrofau în toate modurile. Ba la instrucție au avut și avocat.

Ce au avut și cu învățătorul ? Nu le plăcea activitatea extrașcolară a acestuia.....

Altfel n'ar fi avut cuvânt, ca tocmai ei cari nu suferiseră nimic sau aproape nimic depe urma răscoalelor și cari nu putuseră vedea cum s'au petrecut lucrările, să-l acuze cu atâta învierșunare, amintindu-mi tonul vorbelor ce ziceau ei la parchet, căci altfel nu spuneau nimic precis: »Nu ne-ai învățat d-ta ? Nu erai d-ta, care-i povățuiai să ne ia moșiile ? Nu le-ai spus d-ta, că arendașii i-au sărăcit ?« »N'ai fost d-ta cu copiii la mine și i-ai pus să arance cu pietre ?« zicea furios d. *Tache Nicolau*. »Când ?« L-am întrebat eu. Luni (adică la 24 Martie) după amiazi, pela orele 6, mi-a răspuns d-sa. I-am demonstrat că de oarece la *Popânzălești* după amiazi vin la școală numai copiii din cl. I, nu putea învățătorul să facă devastări cu ei. Apoi l-am întrebat dacă i-a văzut d-sa.

— »Nu i-am văzut eu, i-a văzut nevasta !«

— »Ți-a spus cucoana, c'a cunoscut bine pe învățător ?«.

— »Nu. Dar mi-a spus c'a văzut pe unu! în haine albastre și nu putea fi decât învățătorul.«

În cele din urmă a recunoscut că mai sunt și alții îmbrăcați orășenește la *Popânzălești* !

Iată ce fel de temeinicie aveau acuzațiile aduse învățătorului *Georgescu* !

Despre celelalte imputări ce-i mai făcea d. *Take Nicolau*, zicea că le știe din auzite.

Tot așa valoare aveau și învinuirile făcute preotului de către vrăjmașii săi cei mai neîmpăcați !

. . . . Când *Marin Georgescu* a fost numit învățător titular la *Popânzălești* în Noemvrie 1905, a găsit acolo înființată o bancă populară, cu numele de »*Buna Vestire*«, în capul căreia era tocmai un cămătar. În această calitate, cămătarul făcea multe abuzuri și creă sătenilor — ca să câștige el — multe deprinderi rele ; așa : Nu acordă nici un împrumut, până când nevoiașul nu cheltuiă mai întâiu 5—6 lei pe băutura în cărciuma sa, sau nu se legătuiă să-i facă lui un număr de zile de muncă sau de transporturi.

Învățătorul *Georgescu* a văzut răul, s'a înțeles cu alți membri dela bancă și cămătarul a fost înlăturat din consiliul de administrație.

Acum banca este condusă de învățătorul M. Georgescu, ca președinte. Funcțiunea de casier o îndeplinește Petrea N. Belea, un sătean fruntaș, care are 20 de pogoane pământ al lui și alte 20 în arendă.

Și casierul băncii a fost arestat în urma răscoalelor, fiind denunțat ca însușitor, tot de către d-nii Take Nicolau și Aurel Mărculescu, cari la parchet îl acuzau cu atâta înviersunare ca și pe învățător și pe preot. I s'a dat însă drumul chiar de atunci, negăsindu-se vinovat.

Acest fapt constituie o nouă probă, că pricina urei lor în contra învățătorului eră banca populară.

Dar învățătorul mai eră dușmănit în deosebi de fostul arendaș Aurel Mărculescu, cel cu cărciuma pe numele finului, și pentru că din inițiativa și îndemnul lui se deschisese în Popânzălești, în Aprilie 1906, un magazin de consum, în care sătenii găsesc toate lucrurile de cari au nevoie, cu prețuri mult mai mici decât la cărciumile ordinare.

Aceștia doi și-au dat pe față intențiile lor, față de învățător, în ziua de 29 Martie a. c., când, în urma interogatoriilor luate celor arestați din Popânzălești, procurorul lăsase liber pe învățător ca nevinovat. Imediat ce a ieșit din cabinetul procurorului, ei l-au întrebat dacă e hotărît să desființeze banca populară și magazinul de consum. Învățătorul le-a răspuns că nu le va desființa, decât în cazul când ar primi ordin. Atunci au reintrat în cabinetul procurorului și au început din nou să-l acuze pe învățător, spunând că ar fi zis: »Vedeți că n'aveți ce-mi face! Satul e cu mine și am să vă joc cum vouă vrea!» Eră un neadevăr cu care au isbutit să facă ca învățătorul să fie reținut închis.

.....
Învățătorul *I. Iliescu*, dela *Piatra*, are aproape 24 ani de serviciu, e definitiv, a fost medaliat cu »Răsplata muncii« încă din 1898—99; e unul dintre cei mai muncitori și mai distinși.

A lucrat mult în afară de școală: a înființat brutărie românească, grădina de zarzavat, bancă populară. În anii din urmă (1905 și 1906), cu ocaziunea serbării »Sădirea pomilor«, a sădit vre-o 80 de pomi pe marginea șoselei naționale și a celei comunale, punându-le taraci de susținere.

Dela o vreme, taracii au început să dispară. După toate cercetările n'a putut afla cine îi fură. În noaptea de 29 spre 30 Noemvrie 1906 s'au furat mai mulți. A doua zi, la 30 Noemvrie 1906, învățătorul Iliescu, observând lipsa mai multor taraci, s'a dus împreună cu primarul la secția de jandarmi, spre a lua un jandarm cu care să cerceteze în comună.

Acolo a văzut cu surprindere taracii tăiați bucăți lângă sobă. Întrebând cine a adus taracii aceia în localul secției, șeful secției a început să insulte și să amenințe pe învățător și pe primar, zicând

că-i bate dacă nu ies mai repede de acolo. Primarul a raportat telefonic prefecturii, iar învățătorul revizoratului.

De pe urma tuturor acestora Iliescu a avut de îndurat multe.

În dimineața de 3 Aprilie, când se deșteaptă învățătorul Iliescu, vede în jurul școlii 6 jandarmi, între cari și șeful secției cel cu taracii furați. Înțelege imediat pericolul și se hotărăște a nu ieși din casă. Jandarmii însă l-au ridicat cu forța și l-au dus la primărie, unde căutau să-i însceneze un proces-verbal, pe baza mărturiilor unor țigani pușcăriași, că i-ar fi îndemnat să pună foc conacului proprietarului Ilariu Marian, cu care Iliescu în totdeauna a fost în cei mai buni termeni. Pe soția d-lui Iliescu au îmbrâncit-o și insultat-o, nevoind s'o lase a asista la încheierea procesului-verbal. Atunci d-na Iliescu a dat telegramă la revizorat, la prefectură și la minister.

Înainte de a termina jandarmii procesul-verbal, d. prefect, care primise telegrama, a pus în vedere jandarmilor că-i face răspunzători și că-i va băga în pușcărie, dacă Iliescu va fi atins.

Numai astfel a scăpat cu viață învățătorul Iliescu.

Anexa No. 63

Din raportul protoieriei

»Din științele culese din răspunsurile date din rapoartele cucernicilor preoți și exarhi, precum și din informațiunile ce am căpătat pe cale particulară, am ajuns la credința, că preoții în acest județ nu numai că n'au luat parte ca făptuitori împreună cu răsculații, nici n'au îndemnat pe săteni spre răscoală; ci din contră mai toți preoți din acest județ au fost la înălțimea misiunii lor de apostoli ai păcii.

Mai mulți preoți s'au întrunit și din comună în comună au făcut servicii religioase și au ținut cuvântări, sfătuind pe săteni la liniște, în conformitate cu ordinile și instrucțiunile ce am primit în această privință. Mulți preoți au strejuit în timpul nopții prin ulițele comunei lor, contribuind cu prețul vieții pentru pace și numai mulțumită acestor preoți, multe comune au scăpat de aproape inevitabile răscoale.

Au fost într'adevăr arestați următorii preoți: *Marin Ionescu*, din comuna *Drăghiceni*, Pr. *Vasile Marinescu*, din comuna *Celeiu*, Pr. *Spiridon Ionescu*, din comuna *Bastavăț*, Pr. *Ioan Popescu*, din comuna *Popânzălești*, Pr. *D. Ionescu*, din comuna *Câmpeni*; dar dintre aceștia, *Marin Ionescu-Drăghiceni* și Pr. *Vasile Marinescu-Celeiu* au fost imediat eliberați ca nevinovați, iar ceilalți s'au eliberat toți mai pe urmă. Acești preoți au fost arestați numai pe simple motive de bănueli sau pări din partea adversarilor, iar nici de cum din motivele arătate de presă.

JUDEȚUL ROMANAȚI

Anexa No. 64

Din raportul revizorului școlar.

Invățătorii și preoții cari au lucrat la potolirea și preîntâmpinarea răscoalelor țărănești:

1) *Preotul P. Procopiescu*, înaintat pe loc institutor, dirigintele școalei de băieți din comuna *Islazu*, a izbutit să liniștească 600 săteni, cari mergeau amenințători asupra conacului d-lui arendaș I. Igiroșanu. Convingând pe d. arendaș să promită sătenilor că va transmite obștei contractul de vânzare, i-a împrăștiat și satul a reîntrat în liniște; nu s'a mai întâmplat nici o neorânduială. E deja medaliat cu „Răsplata muncii“ de clasa II.

A fost secundat de colegii săi:

2) *Nestor Florescu* și

3) *Anton Alexandrescu*.

4) *I. Popescu-Popa*, suplinitor la școala din comuna *Dobrunu*, reușit la examenul de ajutor-învățător, punându-și vieța sa în cel mai mare pericol, a împiedicat pe sătenii răsvrățiți să distrugă actele primăriei și băncii populare. A primit dela săteni câteva lovituri de ciomege, dar i-a liniștit.

5) *P. G. Andreiescu*, titular, dirigintele școalei din comuna *Roșieni*, a ieșit noaptea pela orele 2 în mijlocul răsvrățiților și, cu ajutorul celor convingși mai înainte de d-sa, i-a potolit, scăpând astfel de devastare și incendiu averea strânsă la conacul d-lui I. Oroveanu, proprietar, fost deputat.

6) *St. Iiescu*, învățător cu titlu provizoriu la școala din comuna *Golfinul*, a avut atâta înrăurire asupra sătenilor din satul său, în cât nu numai că i-a ținut în liniște, când comunele vecine, *Popânzălești* și *Robănești*, erau în plină revoltă și devastau și incendiau conacele proprietarilor și arendașilor, dar i-a făcut să se împotrivescă și să ia la goană pe cei din *Popânzălești*, cari veniseră să silească și pe cei din *Golfin* a se răsvrăți.

7) *Florea Constantinescu*, definitiv, dirigintele școalei din *Osica-de-Sus*;

8) *I. M. Florescu*, titular, dirigintele școalei din *Osica-de-Jos*;

9) *I. Părvulescu*, titular, dirigintele școalei din *Grădinele*;

10) *Florea Dumitrescu*, titular-provizoriu la școala din comuna *Crușovul*;

11) *I. Voiculescu*, definitiv, dirigintele școalei din com. *Fălcoiu*;

12) *Ispas Diaconescu*, definitiv, dirigintele școalei din *Amărăști-de-jos*;

13) *Ion Ionescu*, definitiv, la școala de băieți din *Amărăști-de-jos*;

14) *N. Marineanu*, definitiv, dirigintele școalei din comuna *Cezieni*;

- 15) *Vasile Nicolăescu*, definitiv, dirigintele școlii din comuna *Dăbuleni* ;
- 16) *P. Băgulescu*, definitiv, dirigintele școlii din comuna *Greci* ;
- 17) *Eftimie Cărtianu*, definitiv la școala din comuna *Grojdibodul* ;
- 18) *T. Ceparu*, definitiv la școala din comuna *Cârlogani* ;
- 19) *Mihail R. Călea*, pe vremea răscoalelor suplinitor la școala din comuna *Traian*, iar acum titular provizoriu la *Tia-Mare* ;
- 20) *Filip Radulian*, înaintat pe loc institutor, dirigintele școlii primare din *Balș* ;
- 21) *Rafail Marinescu*, definitiv, dirigintele școlii din comuna *Cioroiu* ;
- 22) *N. Ștefănescu*, definitiv, dirigintele școlii din comuna *Celeiu* ;
- 23) *I. Chivulescu*, provizoriu, la școala din comuna *Celeiu* ;
- 24) *M. Busculescu*, provizoriu, la școala din comuna *Arcești* ;
- 25) *Vasile P. Enache*, provizoriu, la școala din comuna *Boșoteni* ;
- 26) *Const. Nițescu*, definitiv, la școala din comuna *Pârșcoveni* ;
- 27) *Zoe C. Nițescu*, definitivă, la școala din comuna *Pârșcoveni* ;
- 28) *Gr. S. Mușică*, definitiv, dirigintele școlii din *Isbiceni* ;
- 29) *A. Mihăilescu*, provizoriu, la școala din comuna *Țărtăluț* ;
- 30) *N. Ștefan*, provizoriu, la școala din comuna *Leotești*, și
- 31) *C. Teodorescu*, definitiv, dirigintele școlii din comuna *Șopârlița*.

Toți aceștia, ascultând de sfaturile subsemnatului, au mers din satean în satean și i-au convins să stea liniștiți, explicându-le manifestul guvernului. În comunele lor n'au fost răscoale. Timp de 3—4 zile, cât au ținut răscoalele în alte comune, acești învățători n'au dormit aproape de loc.

Cred de asemenea că ar merita o mențiune deosebită învățătorii cari au suferit de pe urma răscoalelor și cari sunt dintre cei mai buni. Aceștia sunt :

1) *Marin Georgescu*, titular provizoriu la școala din *Popânzălești*, care a fost bătut de sublocotenentul Reficu, din regim. 34, deși era absolut nevinovat și lucra tocmai pentru potolirea răscoalelor; iar dacă nu izbutise nu era vina lui, căci era prea tânăr în comună Acest învățător a înființat bancă populară și magazin de consum, cari sunt administrate și conduse de el în modul cel mai corect :

2) *Const. Poenaru*, definitiv, la școala din comuna *Brănești*, foarte bun învățător, a fost bătut de jandarmi în fața elevilor, deși era absolut nevinovat. A fost bătut și la *Balș* în 7 rânduri și luat în răs de căpitanul de jandarmi, *Bilciurescu* ;

3) *G. Vasilescu*, definitiv, la școala din *Balș*, directorul revistei „*Vorbe bune*“, a fost bătut în mod sălbatec de către jandarmi, într'o noapte întreagă ;

4) *Chiril Pretorian*, definitiv, la școala din *Găvănești*, a fost adus la *Balș* și bătut ca hoții de cai, el care încercase să potolească pe sătenii cari au dat foc conacului d-lui proprietar *I. Stoianescu* ;

5) *I. Iliescu*, definitiv, la școala din comuna *Piatra*, ca să scape de maltratări a trebuit să stea în București, cheltuindu-și micile sale economii. Jandarmii îl urmăreau să-l impuște ;

6) *I. Călin*, definitiv, la școala din *Gura-Padinei*, a fost purtat pe drumuri și ar fi fost bătut, dacă nu prindeam de veste la timp.

JUDEȚUL SUCEAVA

Anexa No. 65

Din raportul revizorului școlar.

a) *Invățătorii și preoții implicați în răscoale :*

Dintre toți preoții din acest județ, singur preotul *Haralambie Tătaru*, dela parohia *Corbi*, comuna și plasa *Liteni*, a fost acuzat ca instigator și a fost suspendat din toate lucrările preoțești până la judecare ; iar dintre învățători, numai *Const. Dohotariu* dela școala comunală *Horodniceni*, comuna și plasa *Brădățelu*, e învinuit pentru tentativă de provocare la răscoală.

b) *Invățătorii și preoții cari au lucrat la potolirea răscoalelor :*

Toți ceilalți preoți și învățători au fost propovăduitorii păcii și astfel se face că în acest județ, răscoalele nu s'au întins.

Din relațiunile procurorului de Suceava.

„Din cercetările făcute până în prezent, nu sunt dovezi că preotul *Haralambie Tătaru* să fi avut vr'un amestec în răscoalele țărănești“.

Anexa No. 66

Din raportul protoieriei.

„La potolirea răscoalelor țărănești din acest județ s'au distins prin predici și sfaturi folositoare preoții :

Vasile Florescu, paroh la *Ruginouasa* ;

Dimitrie Sofronie, paroh la *Lespezi* ;

Gh. Slătineanu, „ „ *Heciu-Lespezi* ;

Nicolae Florescu, „ „ *Pașcani* ;

Victor Ionescu, „ „ *Săvești* ;

JUDEȚUL TECUCI

Anexa No. 67

Din raportul revizorului școlar.

a) *Invățătorii și preoții implicați în răscoale :*

1) *C. Iftimie*, învățător la școala din comuna *Liești*.

2) *D. Șendrea*, învățător la școala din comuna *Liești*, cătunul *Serbănești*.

3) *I. Cruceanu*, învățător la școala din comuna *Liești*, cătunul *Serbănești*.

4) *I. Motaș*, învățător suplinitor la școala din comuna *Hobomocea*, cătunul *Lespezi*.

Aceștia au fost citați înaintea parchetului, însă acuzațiunile ce li s'au adus au fost cu totul neîntemeiate și deci n'au avut nici o urmare pentru ei.

b) *Învățătorii și preoții cari au lucrat pentru potolirea răscoalelor :*

1) *I. Dumitrescu*, învățător la școala din comuna *Bucești*, cătunul *Vultureni*, împreună cu preotul *Ștefan Lungu*, cari prin cuvântări și sfaturi au liniștit mult spiritele agitate.

2) *C. V. Ciobotaru*, învățător la școala din comun *Matca*, împreună cu preotul *I. Prohib*, cari adunând pe oamenii mai bătrâni și pe veterani, prin cuvântările ținute și sfaturile date locuitorilor la biserică și la școală au oprit mișcarea sătenilor cari se răsculară. Meritul lor este cu atât mai mare, cu cât locuitorii comunei *Matca* sunt recunoscuți ca cei mai buclucași.

3) *M. Trandafir*, învățător la școala din comuna *Movileni*, care a sfătuit pe rezerviști să meargă la datoriile lor, iar pe locuitorii cari se răsculară să reclame pașnic, pe cale legală, ceea ce au și făcut după sfatul lui, evitându-se răscoala.

4) *M. C. Dumitriu*, învățător la școala din comuna *Cozmești*, cătunul *Cozmeștii-Deal*, împreună cu preotul *Ion Dămăceanu*, cari au mers din casă în casă, când s'au răsculat sătenii, și prin cuvântări și sfaturi i-au oprit dela devastări și i-au liniștit.

JUDEȚUL TELEORMAN

Anexa No. 68

Extract dintr'un raport al prefecturii.

»Mai în toate satele aduse la calea cea bună a legilor, țărani au cerut ca petițiunile și scrisorile lor de tânguire către cei mai mari să le fie făcute de învățător ;

Din faptul scrierii acestor petițiuni, s'a făcut un grav act de acuzațiune împotriva învățătorilor.

O astfel de acuzațiune s'a adus și învățătorului *I. Ionescu* din comuna *Râioasa*, județul *Teleorman*, înaintându-ni-se în original o jalbă a obștei de acolo, scrisă de mâna învățătorului, către proprietarul moșiei.

Am însărcinat atunci pe dată pe d. revizor respectiv, ca să-mi ancheteze cazul, și iată ce ni s'a referat cu privire la aceasta :

»La ordinul d-voastră, prin care ni se înaintează alăturata scrisoare, făcută și scrisă de învățătorul *I. Ionescu*, în numele obștei

locuitorilor, și conformându-mă rezoluțiunii pusă de d-voastră, am onoare a vă răspunde :

Am căutat dela început a lua informațiuni în privința activității învățătorului *I. Ionescu* din *Râioasa*, în timpul răscoalelor.

D. Căpitan Angastato, arendașul moșiei *Râioasa*, în primul rând declară că n'are cuvinte de laudă în deajuns pentru învățătorul *I. Ionescu*, căruia datorește — poate —, faptul că locuitorii din această comună nu s'au dedat la devastări, ca vecinii lor.

. . . în comuna *Râioasa* am constatat că n'au avut loc devastări ori incendii.

Atât învățătorul, cât și preotul și primarul comunei ne afirmă, că în interesul liniștirii spiritelor cari începuseră a se turbura, și după ce au căutat să-i liniștească prin sfaturi, au consimțit să le servească de interpreți ai dorințelor lor, făcându-le petițiuni și scrisori către arendași, proprietari și autorități“.

Anexa No. 69

Raportul revizoratului școlar.

a) *Învățătorii și preoții implicați în răscoale :*

Preoții : *N. Constantinescu* din com. *Pielea*, *Dumitru Brânceanu* din *Găurici*, *Al. Minculescu* din *Licurici*, *D. Popescu* din *Bragadiru* și *Dragne Stănescu* din *Beiu*. Dintre acești preoți, toți au fost liberați, afară de *Dragne Stănescu* din com. *Beiu*, care a fost arestat pentru a doua oară, fiind găsit într'o cărciumă, unde vorbea sătenilor, atâțându-i.

Învățătorii : *P. Pencescu-Găurici*, *T. Mândroceanu-Piatra*, *G. Tănăsescu-Pielea*, *I. Gheșu-Bragadir*, *Al. Stroescu-Orbeasca de Jos*, *D. Popescu-Pielea-Mărzănești*, *M. Udma-Elisabeta*, *I. Bărbulescu-Dulceanca* și *I. Ilescu-Poroschia*.

Dintre acești învățători au rămas arestați cu mandate și confirmate de tribunal numai *T. Mândroceanu* din comuna *Piatra* și *Al. Stroescu* din comuna *Orbeasca-de-jos*, fiind găsiți vinovați că au îndemnat pe săteni la răscoală, acuzațiuni întemeiate pe mărturii și probe de fapt.

În ultimul moment aflăm că ar fi grave indicii de culpabilitate împotriva învățătorilor :

C. Palanga, din comuna *Cervenii*, care ar fi dat el însuși locuitorilor actele din primărie, spre a le arde în mijlocul șoselei ;

D. Pătrașcu, din comuna *Udupu*, învinuit că ar fi pus în legătură pe învățătorul *Al. Stroescu*, dela *Orbeasca-de-Jos*, cu *Al. Vălescu* dela *Vlașca*, care se află arestat la *Giurgiu* cu *V. Cogălniceanu*, și învățătorul *Z. Barbu* dela comuna *Părlita*, învinuit pentru același lucru.

În privința acestora, precum și a celorlalți învățători, cari au fost

arestați și liberați în urma interogatorului luat, instrucția nu e terminată și de rezultatul ei Vă vom comunica la timp.

b) *Învățătorii și preoții cari au lucrat la potolirea răscoalelor :*

Preotul *Anton Popescu*, din com. *Cervenیا*, care îmbrăcându-se în odăjdii, a ieșit înaintea devastatorilor, cari veniseră a-l lua cu ei. Cu toate lovirile primite și amenințările ce i s'au făcut că i se va da foc averii, numitul preot cu o liniște admirabilă le-a oferit lumânare și chibrituri, zicându-le : »Puteți să-mi dați foc sau să mă omorîți, la fapte rele nu voi merge cu voi«. Aceasta a avut ca efect micșorarea în mod simțitor a numărului devastatorilor.

Preotul *I. Ulmeanu*, din comuna *Ologi*, cătunul *Secara*, a jucat acelaș rol ca și precedentul, obținând aceleași rezultate.

C. Niculescu, învățător definitiv la școala din comuna *Băneasa*, care prin atitudinea sa a preîntâmpinat ca sătenii să se dea la jafuri și incendii. *D. arendaș Victor Suditu* ne-a afirmat că dacă în comuna *Băneasa* nu s'a întâmplat nimic, aceasta se datorește numitului învățător.

Această declarațiune s'a făcut fiind față d. prefect local, d. administrator financiar și comandantul jandarmilor locali.

Filimon Grigorescu, învățător suplinitor la școala din comuna *Storobăneasa*, care, după afirmațiunile d-lui proprietar *N. Racotă*, a lucrat pentru preîntâmpinarea răscoalelor, neavând loc în această comună nici o devastare sau incendiu.

Ceilalți învățători, cu toată afirmațiunea lor contrarie, sau au avut un rol pasiv sau au părăsit comuna. S'ar mai putea cel mult presupune că învățătorii din comunele : *Scrivoștea, Salcea, Bogdana, Măldăeni, Lița, Saele, Vânători, Merișani, Popeștii-Palanga, Segarcea-din-Vale, Segarcea-din-Deal, Bucov-Adunați, Măgurele, Răioasa, Odaia, Flămânda, Papa, Miroși, Traian, Bălțați, Strâmbeni-Căldăraru, Uda-Paciurea și Pleașov*, unde n'au avut loc devastări, au lucrat la potolirea răscoalelor. În tot cazul, se afirmă că liniștea din numitele comune se datorește intervenirii la timp a forței armate.

c) *Învățătorii și preoții cari au suferit pagube și maltratări de pe urma răscoalelor :*

N. Prișescu, din comuna *Belitori*, căruia i s'a spart casa și furat obiectele din casă, fiind fugit la *Roșiori*. *P. Stroescu*, din comuna *Peret*, care abiă a scăpat din mâinile devastatorilor, după ce a primit mai multe lovituri s'a refugiat la *Roșiori* și de aci la *București*, unde a fost arestat și pe urmă liberat. Și acestui învățător i s'a devastat locuința, furându-i-se cărți și bani. *I. Teodorescu și E. Sărățeanu*, de la comuna *Plosca*, cari de asemenea au fost bătuți de răsculați. *Pr. I. Popescu*, învățător la școala din comuna *Gărăgău*, căruia i s'a ras

productele ce le avea, și *G. Abramescu*, din comuna *Perii-Râioși*, care a fost grav bătut de răsculași, pentru care a stat 17 zile la spital.

d) *Invățătorii și preoții cari s'au sustras dela datoria de a lucra pentru potolirea răscoarelor :*

D. Stănculescu, din comuna *Belitori* ; *Pr. G. Bălăceanu*, din comuna *Putinei* ; *D. Voiculescu*, din comuna *Lița* ; *M. Gănescu*, din comuna *Ologi* ; *I. Comănescu*, din comuna *Ologi* ; *Al. Gruianu*, din comuna *Dracea* și *Gr. Voiculescu*, din comuna *Viișoara*

Țin a mai adăugă că din nenorocire în acest județ numărul supli-
nitorilor, recrutați la voia întâmplării, e prea mare.

Anexa No. 70

Extract dintr'o scrisoare privată din Peret (Teleorman) către un elev de școală normală din București.

„*Scumpe vere,*

„. . . Oh, de ce să vezi în Peretu nostru ! O durere de inimă neuitată. Să fi o părere, să vii acum să privești dela școală în curtea boierească, să vezi, să nu mai vezi.

„Pământul negru ; a ars tot, până când și pomii i-au scos să-
tenii

„La *P. Stroescu* (învățătorul) a surpat mobila și i-a rupt banca populară. L-a lăsat sărac. Pe când *P. Stroescu*, bătut bine de locui-
tori, a dispărut în București unde e arestat, i-a zis că e spion

Școalele sunt pustii de învățători. D-șoara (învățătoare) a scăpat
julită și a fugit la Roșiori

„Dacă om scăpă cu vieată, îți voiu mai scrie până la ultimul ceas“.

Anexa No. 71

Din relațiunile d-lui *P. Stroescu*, învățător la Peretu.

Iată ce scrie și d. *P. Stroescu*, în urma tuturor celor întâmplate :

„... În acești doi ani din urmă, de când conduc școala și funcționez la ultima clasă, am dat, în 1906, 49 absolvenți și în acest an 48. În total 97.

„Dar ca să ajung aici, a trebuit să aplic obligativitatea (cu prudență bine înțeleasă). Am avut însă după urma ei pierderi și morale și materiale.

„Sățenii în timpul răsvrătirii m'au lovit, m'au alungat din sat, mi-au devastat casa, furându-mi-se 400 lei ai băncii populare, al cărei cassier sunt.

Urmând însă pilda neîncetatei și obositoare d-voastră activități pentru școalele țării, nu m'am descurajat încă și oricât de ingrată îmi fac de astădată răsplata muncii, voiu continua cu aceeași energie, îndeletnicirea mea în școală*.

Anexa No. 72

Din raportul revizorului școlar.

Nici un învățător și nici un preot n'a fost implicat în răscoale.

a) *Învățătorii și preoții cari au lucrat la potolirea răscoalelor:*

Ion Gheorghiu-Major și Const. Coman, învățători, și preotul St. Popescu, tustrei din târgușorul Plopana, au preîntâmpinat răscoala în localitate și au înfrânat devastațiunile începute de două cătune ale acelei comune și alți devastatori din județele Bacău și Vaslui.

Aceștia, pe când agitațiile de prin comunele vecine începuseră să aibă răsunset și prin acea comună, cu cuvântul lor au ținut liniștite spiritele; iar când o bandă de răsculați din județele Bacău și Vaslui năvăliseră asupra Plopanei și o devastase, au organizat împreună cu primarul și notarul, o gardă civică și cu riscul vieții au prins și arestat 16 inși, punând pe fugă pe ceilalți.

Asemenea, cu bărbăția și sfaturile lor au oprit pe răsculații a două cătune de a devastă acel târgușor. Acești trei dintre organizații gardei civice au veghiat înarmați, zi și noapte, până când a sosit armata și după sosirea armatei au secundat-o cu cuvântul lor.

Aureliu Sona, învățător, și preotul Zaharia Raianu, din târgușorul Murgeni, cu cuvântul au ținut liniștite spiritele în localitate și, împreună cu primarul, organizând o bandă civică după modelul celei dela Plopana, au ferit acea comună de a fi devastată de conacurile vecine Schineni și Blăgești cari stăteau gata să năvălească.

Învățătorii: Gr. Coatu (Banca), Teodor Popovici și preotul C. Buiuc (Odaia-Bursucani-Grivița), Gh. Mihalachi (Șendrești), Ioan Buhnus (Blăgești-Igești), Ioan Donca (Rânzești), Ștefan Casu, I. Stratulat și I. Cotoranu (Cârja), au contribuit mult cu sfaturile lor la liniștirea spiritelor din satele lor.

b) *Învățătorii și preoții cari au suferit maltratări pe urma răscoalelor:*

Dintre învățători, numai *Gr. Perianu*, dirigintele școalei din *Costești*, a suferit maltratări nu grave, dela răsculații contra evreilor arendași și comercianți din acea localitate, găsindu-i vină că nu încetează cu amenzile școlare.

Afară de aceasta, învățătorul *D. Scântee (Puești)* a fost palmuit de locotenentul Vâlcu, comandantul detașamentului de soldați, însărcinat cu potolirea spiritelor și înfrânarea instigătorilor.

Învățătorul D. Scântee a căzut în greșală de a dezaprobă în public, de față cu acel ofițer, măsurile severe luate de armată pentru preîntâmpinarea răscoalelor, chiar în timpul aplicării lor.

Anexa No. 73

Adresa prefecturii de Tutova către învățătorul T. Popovici,
din comuna Grivița.

„Luând cunoștință de silințele puse de d-voastră pentru paza liniștei în comuna Grivița, Odaia-Bursucani, și de modul inteligent și patriotic cum ați lucrat în această împrejurare, vă aduc mulțumiri în numele guvernului“.

Anexa No. 74

Din raportul protoieriei.

„Deși aceste nenorocite răscoale au fost gata a izbucni în mai multe părți ale județului, în nici una însă din acele localități, preoții și celălalt cler, nu numai că n'au luat parte cu răsculații, ci din contra, au făcut tot ce le-a stat prin putință a liniști pe răsvrățiți, chiar cu riscul vieții lor.

Următorii preoți au lucrat la potolirea răsvrătirii:

Preotul Ștefan Popescu, din comuna Plopana, a fost grav maltratat de răsculați; Economul Ion G. Filip, din comuna Puești; Sach. Maxim Topală, din comuna Costești, a fost bătut și insultat de răsculați; Sach. Panainte Corciovă, din comuna Puntîșeni, parohia și comuna Puntîșeni, fiind vecină cu parohia și comuna Costești, unde sătenii s'au dedat la devastări, ambii preoți din Puntîșeni, au sculat pe locuitori și înarmați au venit la hotarul comunei din spre Costești, oprind valul furios al răsculaților din Costești să nu întindă incendiul revoluțiunii în comuna Puntîșeni și de aci la toate comunele din sudul județului; Preotul Gh. Teodorescu, din comuna Puntîșeni; Economul Gh. Paladi, din comuna Șendrești; Preotul Ion A. Dumbravă, din comuna Schineni; Preotul Necol. Dumbravă, din comuna Schineni; Economul Pav. Strătulescu, din Murgeni; Preotul Zaharia Nasie, din comuna Murgeni; Preotul Dimitrie Codreanu, din comuna Epurenii; Preotul Ion Niță, din comuna Pogonești, au oprit pe răsculații din Ivești (județul Tutova) a pătrunde în Pogonești și a mijlocit la încheierea învoelilor agricole între locuitorii din Pogonești și arendaș; Sache Ion Negrea, din comuna Untești, Preotul Enache Telebașa, din comuna Banca; Preotul Const. Lepădatu, din comuna Banca; Sachelar. Const. Chirilescu, din comuna Blăgești, au oprit pe răsculații din județul Covurluiu a pătrunde în județul Tutova. Economul Necul Buța, din comuna Cârja; Preotul Vasile Lupan, din comuna Stănuiești; Sache

Gr. Pascal, din comuna *Avrămești*; *Economul Const. Tudorescu*, din comuna *Frunțișeni*; *Sachelar. Const. Buiuc*, din comuna *Odaia-Bursucani*; *Sach. Const. Antonovici*, din com. *Florești*; *Econ. Gh. Ciorăscu*, din comuna *Bogdana*„.

JUDEȚUL VÂLCEA

Anexa No. 75

Din raportul revizorului școlar.

I. Învățătorii și preoții implicați în răscoalele țărănești:

M. Popescu, învățător în comuna *Făurești*, și *I. Stoenescu*, învățător-suplinitor în comuna *Laloș*, cătunul *Berbești*, ambii se află în arestul preventiv al județului.

Justiția nu s'a pronunțat încă asupra vinovăției lor.

Preotul învățător *Gh. Nicolaescu*, din comuna *Pietrari*, iarăș pare a se fi făcut vinovat de slăbiciune morală și nepăsare în timpul răscoalelor.

II. Învățătorii și preoții cari au lucrat la potolirea sau preîntâmpinarea răscoalei:

Din rapoartele învățătorilor, primite la acest revizorat, și din cercetarea personală la fața locului, făcută de către subscrisul în cele 26 comune inspectate, reiese în mod neîndoios că dascălii vâlceni, în marea lor majoritate, au desfășurat în toată perioada răscoalelor țărănești o activitate călăuzită de un zel și o pricepere vrednică de apostoli ai luminii, păcii și concordiei, cu alte cuvinte de adevărații servitori ai patriei și învățători ai neamului.

În această ordine de idei, îmi veți îngădui, domnule ministru, a Vă semnală aci fragmente din câteva rapoarte ale dascălilor fruntași:

a/ Din raportul No. 77 al d-lui diriginte al școlii mixte din *Zătreni*, *I. Popescu*. „În această localitate am mândria sufletească că n'a fost nici o agitație. Este o răsplată morală prețioasă pentru munca desfășurată de mine în decurs de 20 ani. O turburare nenorocită ar fi însemnat slăbiciunea prestigiului meu, ar fi arătat că munca mea n'a dat roadele așteptate. Las la o parte munca de școală, școala de adulți, conferințele populare, corul bisericesc, practica agricolă prin grădinuțele școlare, cultivarea încrederii generale prin ajutarea celor huni pe toate căile și corecționalizarea celor îndărătnici, etc. Cu alte cuvinte, întreaga mea activitate școlară și socială. Las la o parte mijloacele întrebunțate de ocaziune pentru preîntâmpinarea agitațiilor: adunând toată lumea la biserică, conform circulării onor. minister, unde am vorbit cum am putut mai bine, deschizând sufletele credincioșilor mei săteni și turnând într'ânsele picătură cu picătură balsamul convingerii, că e o rătăcire

ce se face aiurea, etc. Prin acestea am smuls lacrimi din ochii tuturilor și am obținut revolta sufletească a tuturilor, contra actelor de sălbătăcie fără seamăn petrecute în alte părți.

Pentru subscrisul este importantă reforma economică întreprinsă prin banca populară „Oltețul“ din această comună, înființată numai de 3 ani, care a ajuns la capitalul de 190.000 lei, desrobind pe săteni de camătă, făcându-i să aibă vite, unelte de muncă, gospodării mai bune, pământ în fine. Astăzi banca „Oltețul“ voește ca prin asociații cooperative, în toate direcțiunile, să cumpere vite de prăsilă și să le ofere gratuit tuturilor sătenilor; să răspândească cultura livezilor artificiale, prin distribuire de sămânță gratuit; să înființeze concursuri agricole de pomicultură, de viticultură, de creșterea și îngrijirea vitelor, în fine un magazin de consum pentru vânzarea produselor localității în comun.

Pentru îndeplinirea tuturilor acestora, banca „Oltețul“ are putere și oameni de inițiativă nu-i lipsesc.

Subscrisul e hotărât să-și închine toate puterile în direcțiunea activității economice pentru binele mulțimii. La sate trebuie lumină destulă prin școale bune și numeroase, trebuie cultură economică. Astăzi țaranul este cu totul slăbit fizicește și amărit moralicește, de oarece nici notarul, nici primarul, nici inspectorul comunal, nici moașa, nici medicul de plasă, nici judele de ocol, în pluralitatea cazurilor, nu se uită la el ca la un om, ci ca la un câine, luându-l tot cu sburătura, iar nu cu o vorbă dulce, care mult poate aduce pe oricine pe căile bune și senine. De aceea el a căzut într'o piroteală adâncă; nu știe să muncească, nu vrea îndestul ca să muncească; n'are vite, n'are scule, n'are sămânță, a pierdut simțul economic și gustul bunului traiu.

Această adâncă și îndelungă obidă sufletească a produs în mintea celor mai mulți săteni o groaznică confuziune: ei cred că le lipsește pământul, pe când chiar puținul ce-l au rămâne nemuncit, iar ei se dedau la jafuri.

În organizarea economică a stării și a muncii săteanului român stă nodul chestiunii agrare. Trebuie ca activitatea economică a săteanului să fie mereu împinsă pe terenul cel sănătos, prin oamenii din jurul său, cari să devină apostolii cauzei de relevare a săteanului sub toate raporturile.

b) Din raportul No. 58 al d-lui V. Bucheru, dirigintele școlii din Prundeni, pendinte de comuna Zăvideni-Călina, reiese în mod vădit că acest dascăl fruntaș a lucrat din răspuțeri pentru potolirea spiritelor consătenilor din tustrele cătunele menționatei comune, căci iată cum expune situațiunea:

„În toiul răscoalelor și devastărilor din comunele limitrofe Drăgoești și Sâmburești din județul Olt, zi și noapte am fost neconținut printre sătenii mei, ori pe unde îi vedeam adunați în grupuri, sfătuindu-i a nu se lua după exemplele nenorocite ce zăriau înaintea

ochilor lor. Sfaturile mele au fost ascultate cu desăvârșită încredere, prin ascendența ce am dobândit asupra-le, cu ocaziunea luării în arendă de către obștea locuitorilor, a moșiei Statului, din mâinile unui speculator oneros, care în câțiva ani dearândul îi adusese la sapă de lemn și la desperare. Numai așa se explică că în această comună nu s'a semnalat nici cel mai mic început de neorânduială.

Paralel cu mine și cu aceeaș dragoste de binele locuitorilor au lucrat: *N. Băjenaru*, din *Călina*; *C. Popescu*, din *Zlătărei*; *Gh. Didiescu*, din *Fișcălia*; *I. Didiescu*, din *Voicești*, și preoții: *Gh. Folescu*, din *Călina*; *Th. Ionescu*, din *Zăvideni*, și în special preotul *Th. Bălășel*, din satul *Ștefănești*, comuna *Zlătărei*, cari cu prețul vieții lor erau hotărâți a sta în mijlocul sătenilor, îndemnându-i la liniște. Laudă deci se cuvine acestor harnici și buni tovarăși de luptă ai învățătorilor“.

Ast-fel încheie d. V. Bucheru raportul său despre activitatea desfășurată în perioada răscoalelor țărănești în toate comunele de pe toată linia Oltului dintre R.-Vâlcea și județul Romanai.

c) Din raportul No. 102 al d-lui director al școalei mixte din *Ocele-Mari*, *I. I. Gabrielescu*, și dintr'al d-lui diriginte al școalei din *Ocnița*, *R. Demetrescu*, cu No. 62, reiese în mod clar că locuitorii târgoveți din *Ocele-Mari* și *Ocnița* își arătau nemulțumirea către administrațiunea comunală de atunci, pentrucă nu li se fac șosele, li se iau dări prea grele și taxe prea urcate pentru tăierea vitelor în abatorul comunal, etc. Cu toate aceste elemente de nemulțumire ale locuitorilor, zice d. Gabrielescu, în această comună, ca și prin toate cele vecine, a fost menținută ordinea și liniștea prin mijloacele următoare:

„Am intrunit în ziua de 19 Martie peste 500 oameni, membri ai băncii populare, și timp de 2 ore i-am convins că prin foc și jaf nu se pregătește decât jalea și pieirea scumpei noastre patrii. Le-am cetit și explicat manifestul guvernului liberal, în așa fel încât toți s'au despărțit de noi dascălii plângând și blestemând pe toți aceia cari voesc rușinea și pieirea țării noastre, și cari prin faptele lor nebunești vor să aducă la noi armate străine, foc, foamete, sărăcie, boale și moarte cumplite. Această influență sau ascendență asupra obștei o datorez conduitei mele în mijlocul lor, în mai mult de 15 ani, și mai ales băncii populare înființată de mine în 1904. Cu multă satisfacțiune Vă mai raportez că, în ceace privește potolirea spiritelor în comunele învecinate, a lucrat alături de mine și cu același zel: harnicul diriginte al școalei din *Ocnița*, d. *R. Demetrescu*, împreună cu ceilalți colegi din comunele vecine, ca: *I. Bădescu*, din *Mihăești*; *Al. Diaconescu*, din *Bârsești-Căzănești*; *Gr. Mateescu* și *M. Săndulescu*, din *Govora*, *I. Novac*, din *Bunești*, și *I. Alexandrescu*, din *Titireciu*, împreună cu cucernicii preoți *M. Teodorescu* și *C. Rădulescu*“.

4) Din rapoartele cu No. 64, 33, 43, 46, 141, 49, 74, 42 ale

d-lor diriginți: *D. Rădulescu*, dela *Stănești*; *Gr. Rădulescu*, dela *Văleni*; *Th. Prisceanu*, dela *Oteteliș*; *I. Gădeanu*, dela *Nisipi*; *N. Popilian*, dela *Lădești-Ciumagi*; *C. Constantinescu*, dela *Bărbătești*; *C. Șerbănescu*, dela *Crețeni*, și *I. Bărbulescu*, dela *Dăești* (adică pe toată linia Luncavățului și Cernii), reiese că pretutindeni a fost liniște și că grație ascendenței și zelului, ca și priceperii acestor harnici dascăli, sătenii în consfăturile ce au avut cu domnia învățători, în perioada răscoalelor, au dat probe de încredere nemărginită.

Din raportul tuturor diriginților din partea muntoasă a județului nostru reiese că a domnit aceeaș stare de liniște și potolire a spiritelor în tot timpul răscoalelor țărănești din celelalte părți ale țării.

Din aceste trei cazuri izolate reiese în mod clar, domnule ministru, că învățătorii vâlceni, în marea lor majoritate, au fost la înălțimea misiunii lor de apostoli ai luminii și ai păcii, în perioada nespus de grea a răscoalelor țărănești, fiind de cel mai vădit folos consătenilor lor și servindu-le drept pildă vie de ordine, respect de avutul altuia și supunere la legile țării, — cu alte cuvinte, contribuind într'un grad destul de însemnat la propășirea tuturor instituțiilor menite a da țării liniștea, siguranța și renumele de stat civilizată.

Devastările mai sus pomenite s'au săvârșit în ultimele zile ale fostului guvern (12 și 13 Martie) și la 16 Martie, noul prefect, d. *Al. Crăsnaru*, omul cel mai iubit și cunoscut de toți din Vâlcea, sosind la fața locului și dând ochii cu răsvrățiții, cu toți au căzut în genuchi, rugându-l de iertare și făgăduindu-i păstrarea liniștii și a ordinei cele mai desăvârșite.

În primele cinci zile de prefectoriat, d. *Al. Crăsnaru* a cutreerat în automobil aproape toate satele județului, aducând la cunoștința locuitorilor schimbarea regimului, cercetând cu atențiunea și bunăvoință ce-l caracterizează toate păsurile îndreptățite ale locuitorilor, în raporturile lor cu arendașii și proprietarii, și asigurându-i că li se vor satisface cererile.

Popularității și integrității d-lui prefect *Crăsnaru*, ascendenței celor mai mulți dintre învățătorii vâlceni, a câtorva dintre preoți, și purtării omenoase și blânde a câtorva domni proprietari se datorește faptul că în județul Vâlcea, *tunul nu a bubuit, glonțul nu s'a cheltuit cu atâta dărnicie*, ca în alte județe; omoruri și ravagii n'au încremenit vederea ca în Mehedinți, Vlașca, Dolj, Olt și Teleorman.

Nu s'a trimis pe cea lume nici un învățător, nici un preot, nici un locuitor și nimeni afară de cei șapte proprietari și arendași menționați, n'au suferit pagube dela răsculați.

În definitiv, nimeni n'a fost maltratat de ei.

Această stare de lucruri, relativ foarte îmbucurătoare, nu se datorește, d-le ministru, decât prudenței și tactului d-lui prefect *Crăsnaru* și a întregului aparat administrativ, d-lui colonel *Cantea*, co-

mandantul trupelor din localitate, și membrilor corpului didactic din Vâlcea, cari și de data asta prin activitatea desfășurată de ei, înainte ca și în perioada răscoalelor, au știut a-și arăta vrednicia față de binevoitoarea d-voastră atențiune și grijă ce le purtați; pentru care Vă aduc, prin subscrisul, asigurarea profundului lor respect și a celui mai neclintit devotament“.

Anexa No. 76

Din raportul protoieriei.

„Preoții în genere au fost la înălțimea datoriei lor de potolitori ai răscoalelor și numai datorită energiei multora din ei s'au prevenit răsvrătiri și jafuri în foarte multe părți.

Printre cei ce au desfășurat mai multă activitate cu ocaziunea răscoalelor, pot cită pe preoții: *Gh. Folescu*, din *Călina*; *Th. Bălășel*; din *Ștefănești*; *C. Rădulescu*, din *Locusteni*; *Gh. Diaconescu*, din *Popești* și preotul *Marin Ursescu*, din *Cireșu*. Dar cu tot devotamentul preoților, pentru pacea și răsvrătirea poporului învrăjbit, totuș nu au fost scutiți de bănuiala că ei au instigat în răscoale, din care cauză vre-o șapte au avut de îndurat amenințări cu împușcări, bătăi și aspre anchete.

Toți au fost puși în libertate, când li s'a constatat nevinovăția“.

JUDEȚUL VASLUI

Anexa No. 77

Din raportul revizoratului școlar.

„Nici un învățător n'a fost implicat în răscoale.

a) Învățătorii și preoții cari au lucrat la potolirea răscoalelor:

Învățătorul școalei din *Codăești*, d. *Gr. Popovici*, a ieșit înaintea mulțimii ce se îndreptase spre târgul *Codăești*, împreună cu primarul d. avocat *Apostol* și alții; însă cu toate sforțările nu au putut să-i împiedice de a devstă târgul și mai cu seamă pe arendașul moșiei.

Totuș de mare laudă este acest învățător care și-a pus viața în pericol.

Învățătorul *B. Manoilescu*, din *Șerbotești*, comuna *Codăești*, prin sfaturi bine alese a potolit pe consătenii săi de a luă parte la revoltă.

Învățătorul *Ioan Băbușeanu* din comuna *Laza*, împreună cu preotul *Galaction*, au liniștit pe sătenii din *Laza* ce se strânsese în număr mare, gata să devasteze ferma *Laza* a Statului.

Învățătorul *M. Trofin*, dela *Miclești*, comuna *Solești*, a contribuit mult la potolirea spiritelor din satul său.

Învățătorul școalei *Dumești*, comuna *Todirești*, d. *Mihai Gafencu*,

în unire cu preotul și învățătorul pensionar *Costișanu*, au contribuit prin sfaturile lor a face pe locuitori să încheie tocmeli cu arendașul moșiei spitalului Sf. Spiridon.

Învățătorul *Gh. Dimitriu*, din *Muntenii-de-Sus*, a sfătuit în unire cu preotul pe locuitori să facă în liniște învoelile cu arendașul moșiei Academiei „Moara Grecilor“. La aceasta a contribuit mult și directorul *Gh. Cotea*, al școlii de agricultură „Agarici“ dela *Moara Grecilor*.

Învățătorul școlii din *Țibănești*, d. *Gh. Adam*, a ieșit împreună cu sătenii înaintea celor ce veniau să devasteze proprietatea d-lui P. P. Carp și i-au pus pe fugă.

Merită menționat și învățătorul suplinitor din *Boaga*, comuna *Lipova*, d. *C. Livadaru*, care a lucrat și lucrează pentru liniște.

Nu mai puțin a contribuit ca plugarii din orașul Vaslui să fie liniștiți, preotul *I. Grigoriu*, profesor la gimnaziu și la școala profesională, în unire cu *Gh. Stoinescu*, institutor la școala de băieți No. 2, și subsemnatul.

b) Învățătorii și preoții, cari au suferit maltratări și pagube pe urma răscoalelor.

Singurul învățător *Gh. Costin*, dela școala din *Bălțați*, comuna *Tanacu*, a suferit oarecare isbituri dela sătenii cari au devastat la arendașul *I. Dobreanu*, din *Bălțați*.

Aceasta pentrucă s'a opus locuitorilor de a-i lăsa să devasteze“.

Anexa No. 78

Din raportul protoieriei.

Nici un preot sau un alt servitor din acest județ n'a fost implicat și dovedit ca instigator în nenorocita răsvrătire țărănească, precum se atestă și de d. procuror al tribunalului local.

Următorii preoți s'au distins în potolirea sau preîntâmpinarea răscoalei :

Preotul <i>D. Galaction</i> ,	din comuna <i>Laza</i> .
„ <i>Alexandru Vasiliu</i> ,	„ „ <i>Laza</i> .
„ <i>C. Luntrariu</i> ,	„ „ <i>Ciortești</i> .
„ <i>Evd. Dimitriu</i> ,	„ „ <i>Tăcuta</i> .
„ <i>Gh. Mogoș</i> ,	„ „ <i>Negrești</i> .
„ <i>C. Manoilescu</i> ,	„ „ <i>Brodoc</i> .
„ <i>Dim. Patrichi</i> ,	„ „ <i>Dobrovăț</i> .
„ <i>Ion Gherghiescu</i> ,	„ „ <i>Bârzești</i> .
„ <i>Const. Popovici</i> ,	„ „ <i>Bârzești</i> .
„ <i>Gh. Darie</i> ,	„ „ <i>Tungujei</i> .
„ <i>Nicol. Pătrașcu</i> ,	„ „ <i>Codăești</i> .
„ <i>Vasile Rotariu</i> ,	„ „ <i>Tanacu</i> .
„ <i>Gh. Resmeriță</i> ,	„ „ <i>Todirești</i> .

JUDEȚUL VLAȘCA

Anexa No. 79

Din adresa ministerului de justiție.

„... D. procuror al tribunalului de Vlașca raportează că a deschis acțiune publică contra învățătorilor :

Ionel Popescu, din comuna *Cucurez*, și *Stan Crudu*, din *Băbăița*; iar implicați în afacerea răscoalelor sunt învățătorii : *Neagu Caragea*, din *Glavacioc*, și *Radu Ionescu*, din *Gălățenii-Șoricești*, și preoții :

Dumitru Tecuceanu, din *Gălățeni*; *Marin Dobrescu*, din *Crevenicu*; *Delcea Călin*, din *Târnavele*, și *Badea Cristescu*, din *Oncești*“.

Anexa No. 80

Din raportul revizorului școlar.

„La început erau acuzați mulți învățători. În urma instrucției s'au găsit vinovați numai doi învățători, dintre care unul *Stan M. Crudu*, suplinitor la *Băbăița*, și *I. Popescu*, din *Prunaru*, titular.

Despre mentalitatea acestor doi însă, se poate convinge oricine, îndată ce îi va cunoaște. *Stan M. Crudu* e o fire svăpăiată, cu o imaginație bolnăvicioasă, dovadă caietele lui de versuri și nuvele intitulate : „Din goana vieții“, ce s'au găsit la perchiziția ce i s'a făcut. Un caiet de aceste nuvele am reținut și noi la revizorat.

Celălalt, *I. Popescu*, o brută care a fost amestecat într'un furt de cai, pentru care fapt a fost și exclus temporal din învățământ și mutat în *Ialomița*; numai de vre-o câteva luni a fost reintegrat și numit la *Prunaru*. În afacerile sale particulare e un dezordonat : și-a cheltuit averea părintească în orgii.

Aceștia sunt învățătorii cari au fost găsiți până azi ca implicați în răscoale; prin ordinul D-voastre No. 13.928 din 29 Martie 1907, *Crudu* a fost destituit, iar celălalt suspendat.

Mai e un învățător arestat, asupra căruia până acum justiția nu s'a pronunțat : *Radu Ionescu*, din *Gălățenii-Șoricești*, titular.

Aceștia sunt învățătorii acuzați de instigații în răscoale. Dintr'un corp de 101 învățători, acuzați de instigații sunt numai 2 sau chiar și 3, dacă numărăm și pe *Crudu* ca dascăl, ceea ce vine 1 la sută; trebuie pentru aceasta să se generalizeze și să se acuze toți învățătorii?

E o mare nedreptate ce li se face, e o mare vină pe nimic întemeiată.

a) *Invățătorii și preoții cari au lucrat la preîntâmpinarea și potolirea răscoalelor :*

Din raportul revizorului școlar.

În comuna *Bila*, învățătorul *Z. Mărăcineanu*, de cum s'au semnalat revoltele în Moldova, a început cu blândețe, cu vorbe bune printre săteni, și a reușit să țină mulțimea în ordine. Invățătorul a petrecut nopți dearându-l prin mijlocul sătenilor, veghiând, punând streji și îmbărbătându-i la liniște. Cu chipul acesta a reușit să mențină ordinea în *Bila*, în tot timpul cât răsvrătirea pustia în împrejurimi.

În comuna *Babele*, numai după sfaturile învățătorului s'au liniștit locuitorii înfierbântați, cari erau tocmai gata să se unească cu răsvrățiții din cătunul *Sterea*.

În comuna *Cămineasca*, învățătorul *G. Marinescu* și preotul *N. Teodorescu* au făcut adevărate minuni, pentru a ține satul în liniște. După ce prin sfaturi și prin îndemnuri au potolit spiritele, apoi au organizat patrula, fixând posturi de apărare și înarmând satul delamie și până la mare. În raportul învățătorului, din care publicăm o parte mai la vale, se poate vedea în genere, care eră planul generic de acțiune al învățătorilor în timpul răscoalei.

În comuna *Gostinu*, învățătorul a dovedit o mare energie în preîntâmpinarea răscoalelor. Nu s'a mărginit a sfătui și îndemna numai pe sătenii din *Gostin*, ci în unire cu preotul din *Gostin* și alți preoți, au cutreierat satele din împrejurimi: *Jarcaleții* și *Pietrele*, pretutindeni ținând cuvântări, sfătuind și îndemnând pe țărani la liniște.

În comuna *Dărăști*, învățătorul a desfășurat o activitate deosebită pentru preîntâmpinarea răscoalei, pentru care inspectorul comunal respectiv i-a adus laude și mulțumiri.

În comuna *Crevenicu-Rădulești*, învățătorul, mulțumită activității sale morale pentru preîntâmpinarea răscoalei, a reușit nu numai să potolească spiritele, dar a decis satul să se înarmeze și să păzească curtea, moara și magaziile proprietății, de amenințarea invaziunilor din satele vecine.

În comuna *Târnavă-Comoara*, cu toate eforturile învățătorului, nu s'a putut împiedica răscoala.

Invățătorul a reușit însă să scape pe mătușa arendașului dela o moarte sigură, cu care prilej a fost amenințat și el cu moartea ; dar a fugit și a stat ascuns mai multe zile.

Invățătorul *A. Bârleanu*, din comuna *Măgura*, a desfășurat o mare activitate pentru potolirea spiritelor în satul lui. Ajutat de preotul *Georgescu*, a stat într'una printre săteni, sfătuindu-i și arătându-le primejdia ce vine peste ei. Și pe când furia răsvrătirii se întindea pretutindeni, moșia *Măgura* rămăsese ca o insulă în mijlocul acelor valuri de foc și devastare.

Raportul învățătorului este foarte atingător. Răsplata însă a fost

tristă pentru harnicul învățător. Invinuirile și calomniile au fost mai puternice decât meritele lui ; și în loc de mulțumire, învățătorul a fost arestat, trimis legat, și după ce a îndurat multe suferințe și umiliri, a fost eliberat ca nevinovat.

b) *Învățătorii și preoții cari au suferit pagube sau maltratări de pe urma răscoalelor :*

În comuna *Trestienii-de-Sus* învățătorul *M. Slăvescu*, care era în concediu, n'a putut face nimic contra răsvrățiților. Prezentându-se la post după răscoale, a fost injurat, insultat și pus în genuchi în fața poporului care era strâns la biserică. I s'a spart cufărul, furându-i-se o mulțime de lucruri.

În comuna *Putineiu* învățătorul și preotul *D. Coltan* au căutat, prin sfaturi, prin slujbe religioase, să țină pe țărani liniștiți . . . ; lucrurile păreau în stare normală până la 12 Martie.

Sătenii au devastat pe proprietar . . .

După trecerea furtunii, învățătorul a strâns satul la primărie și aci le-a vorbit și le-a cetit manifestul guvernului.

Școala aceasta a fost cea mai crud lovită din tot județul. I s'au spart geamurile, s'au distrus două dulapuri, din cari s'au furat hârtii, tablouri, cărți de ale bibliotecii . . .

În comuna *Blegești-Neamțu* s'a devastat un han, proprietatea dirigintei școlai, de unde i s'a furat totul. I s'a devastat de asemenea și o magazie.

În comuna *Stănești* învățătorul și colega sa au căutat prin toate mijloacele să potolească pe țărani, dar ei se arătau foarte dârji.

Venind tunurile, s'a devastat și casa de locuință a învățătorului, furându-i-se 300 lei, din cari 160 lei ai băncii populare.

Aceleași pagube le-a avut și învățătoarea a doua.

În comuna *Scurta-Mare* învățătorul a voit să oprească mișcarea, dar era să plătească cu viața această îndrăsneală. Răsculații i-au devastat cu desăvârșire casa, făcându-i pagube de peste 1.500 lei.

În comuna *Talpa-Ogrăzile*, învățătorul a fost amenințat cu moartea pentru că ocrotia pe arendaș în casele sale. Învățătorul a avut pagube de 200 lei.

În comuna *Vieru* învățătoarea a fugit de frica răscoalelor. Școala are geamurile sparte. Pagubele învățătoarei se urcă la 800 lei.

În comuna *Puranii-de-Sus* învățătorului i s'a distrus o prăvălie închiriată, i s'a furat mobilierul și i s'a incendiat o casă cu două odăi și o sală, un grajd, 430 metri uluci dela împrejmuire. A fost amenințat să i se pună foc și la casa unde locuiește. Patru zile a stat ascuns.

Anexa No. 81

Din raportul inspectoratului militar școlar.

„..... Cu ocaziunea mișcărilor țărănești, devastân lu-se atât localul de școală cât și locuința învățătorului din com. *Vieru*, jud. *Vlașca*, s'a prădat de către răsculați atât cărțile cât și banii aflați asupra acestei școale“.

Anexa No. 82

Petiție adresată d-lui ministru de instrucție.

Domnule ministru,

„Noi, locuitorii comunei *Măgura*, jud. *Vlașca*, declarăm pe a noastră conștiință, cum că d. învățător al acestei comune, *Tănase Bârleanu*, se bucură în comună de cea mai bună reputație, iar la focul ce a fost aci la moșia Statului, arendată d-lui *Ilie Săbăreauu*, sus numitul învățător, împreună cu preotul *Dragomir Georgescu*, cu administratorul moșiei și alții au apărât mai multe zile averea arendașului; iar în ziua când s'a dat foc averii, învățătorul și cu preotul, cum și alți oameni înarmați cum au putut, s'au silit să țină piept răufăcătorilor.

Astăzi vedem că este luat din mijlocul nostru și acuzat de vinovat, ceea ce pentru dânsul este o învinuire nedreaptă.

Vă rugăm, d-le ministru, a ascultă plângerea noastră.

Primiți, Vă rugăm, domnule ministru, asigurarea profundului respect ce Vă păstrăm“.

Administratorul moșiei, *G. Ursescu*, *Preot. Sach. Drag. Georgescu*, *Preot. Dumitru Stănescu*.

Compt. moșiei, *Gh. Ionescu*, *Gh. Bădulescu*, *Preot. Băluță*.

Anexa No. 83

Din relațiunile învățătorului *Gh. Marinescu*, din com. *Bila*.

„Întăiu am suspendat cursurile și m'am coborît în mijlocul sătenilor cari erau adunați în cete pe liniile satului, așteptând momentul să sosească pretinșii lor studenți, ca să-și pună în aplicare planurile lor bestiale. Un singur moment de aș mai fi zăbovit, și planul lor eră să fie fapt îndeplinit.

Cum însă m'am bucurat în totdeauna de increderea sătenilor mei, m'am hotărît ca și de această dată, și față cu împrejurările extrem de grave, să le dăruiesc sfatul meu. De îndată ce mă văd, se adunară

cețele în juru-mi și încep a le vorbi de consecințele ce-i așteaptă, de nu se vor potoli. Și ca să fiu și mai mult crezut, le-am spus : D-voastră cunoașteți că cu arendașul n'am stat bine niciodată, având relațiuni încordate chiar; frați și alte rude lipsite de pământ de asemenea am; însă nu găsec momentul de răfuire acum cu arendașul, în vreme turbure, cum și lipsurile fraților și rudelor mele nu prin răsvrătire se vor împacă. Vă îndemn deci la liniște.

În acest timp mă întrerupseră unii cu vorbele :

— „Bine, domnule învățător, dar dacă vin studenții peste noi și ne iau la bătaie, atunci nu trebuie să-i însoțim ?“

— „Nu, fraților, căci studenții nu învață în școale să omoare, să dea jaf și să ardă averile pe cari se reazemă țara. Eu am idee de ce va să zică student. Aia sunt oameni cu învățătură; și după cum ați fi auzit și d-voastră, că : „Omului cu învățătură îi curge miere din gură.“ apoi să nu credeți că s'ar fi coborât ei până într'ată ca să-și mânjească scumpul lor nume. Tot ce pot să cred, e că nescaiva ne-trebnici derbedei or descreerați s'or fi dat drept studenți și d-voastră necunoscându-i, îi credeți în așa fel. Dar dacă mă ascultați pe mine și de astădată, pe lângă că nu va fi rău, apoi aș putea să vă fac și dovadă, că cei pe care îi visați studenți nu sunt decât niște turburători de ordine : tâlhari ordinari, seminarisții inchisorilor, deci tot ce are țara mai rău, poate și străini de neam. Să ne sculăm, fraților, dela mic până la mare, să ne armăm bine și cu toții să ne păzim satul, în timp de noapte și de zi. Și când drojdia altor sate ar îndrăzni să vină peste satul nostru, s'o respingem cu focuri de arme, și veți vedea în urmă de câtă cinste nu se va bucura satul nostru, și cu el și noi, oamenii lui.

De bine, de rău, cedară sătenii mei și de data asta. Însă țin a Vă face cunoscut, domnule ministru, că până seara când ne înțeleseserăm ca să ne înarmăm și să păzim satul, nu m'am despărțit absolut un moment de ei, numai și numai ca văzându-i mai dârji ca altă dată, să-și retragă făgăduela dată mie. Chiar la cărciumă am fost silit să mă cobor cu ei, lucru ce nu cinstește numele de învățător, tot în scopul de a nu se schimba.

Către seară a trebuit să împlinim făgăduela. Cu toții ne-am armat, cari cu puști, cari cu ciomage, etc., și am ocupat intrările satului. Eu, însoțit de preotul satului, N. Teodorescu, toată noaptea am patrat din post în post, pe unde erau așezate grupe de săteni la pază, ca să ne încredințăm dacă ei își fac datoria.

În așa fel am urmat cu paza timp de o săptămână încheiată, până când au sosit trupele cu măsuri riguroase.

În ziua de 18 Martie, pe când eram în biserică și vorbiam sătenilor de laudatele măsuri luate de guvern, în numele M. S. Regelui, relative la ușurarea chestiunii țărănești, mă pomenesc cu trei ofițeri din regiun. Mihaiu-Viteazul, că întreabă de învățător..... Alarmându-mă oamenii din biserică, vine la mine și-mi întinde mâna spunându-mi :

„Căpitanul Boteanu vine în numele armatei a-ți mulțumi atât d-tale cât și preotului, pentru povețele ce ne-am informat că ați dat sătenilor din satul d-voastră, și măsurile de pază ce ați luat până la sosirea armatei.

Mai adaogă : „Acolo unde preotul și învățătorul și-au înțeles datoria, armata n'are ce căută !“ Apoi își ia rămas bun și pleacă. Sătenii cari erau de față, văzând scena petrecută și auzind de cele ce pățesc cei cari s'au dedat la dezordine, au început a ne fi recunoscători.

Acestea sunt ce am putut face în timpul răscoalelor țărănești, domnule ministru, și dacă țin să Vi le aduc la cunoștință este numa din punct de vedere că presa a vorbit prea mult pe socoteala corpului învățătoresc. Și întru cât acest corp, pe lângă că e mare și înzestrat cu aspirațiuni frumoase pentru viitorul țării, să nu se creadă că dacă și printre noi se vor fi strecurat câteva uscături, spirite bolnave, întregul corp e condamnat. Cunosc colegi mulți, cari și-au făcut datoria în diferite timpuri ; cu atât mai mult acum, când țara eră amenințată de un pericol, ce nimeni cu adevărată inimă românească n'ar mai dori să vie vreodată“.

